

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

LITERATURA, SOCJOLOGIA I
KULTUROZNAWSTWO.

*PRIORYTETOWE OBSZARY
BADAWCZE: OD TEORII DO PRAKTYKI*

Lublin (PL)

28.02.2017

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki" (28.02.2017) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. - 80 str.

ISBN: 978-83-65608-40-6

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" ©

Warszawa 2017

ISBN: 978-83-65608-40-6

WSPÓŁORGANIZATORZY:

Virtual Training Centre "Pedagog of the 21st Century"
Global Management Journal

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
A. Murza, (Zastępcą Przewodniczącego), MBA, Ukraina;
A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;
A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S.Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;
A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;
L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPu im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;
M. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия;
S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;
M. Stych, dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belaru.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;
Z. Ćekerevac, Dr., full professor, "Union - Nikola Tesla" University Belgrade, Serbia;
J. Kaluža, Dr. Hab, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;
И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;
J. Rotko, dr. hab, profesor, Instytut Nauk Prawnych PAN, Polska;
T. Szulc, dr. hab, profesor, Uniwersytet Łódzki, Polska;
Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы.

SPIS/СОДЕРЖАНИЕ

СИНОНИМИ У ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ

Сікорська В. Ю., Мариморич Ю. В. 6

**ОСНОВНЫЕ СИМВОЛЫ КУЛЬТУРЫ И ЭСТЕТИКИ В ЯПОНСКОЙ
КЛАССИЧЕСКОЙ ПОЭЗИИ**

Куренкова Т.Н. 10

**СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПТУ «НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ» У
КАНАДСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ**

Заїковська О. М., Бунь Т. М. 13

ВЕЩИ-ОБРАЗЫ В ПОЭМЕ «МЕРТВЫЕ ДУШИ» Н.В. ГОГОЛЯ

Хомчак Е. Г. 17

ВАРИАТИВНОСТЬ СОЦИОЛЕКТА СЛУЖАЩИХ ГЕРМАНИИ

Корягина А. Ю., 19

**THE ROLE OF COURSEBOOKS IN IMPLEMENTING A NEW CONCEPT
OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES AT IVAN FRANKO NATIONAL
UNIVERSITY IN LVIV**

Zhovniruk Z. , Isayeva H. 22

**УЖИВАННЯ УКРАЇНІЗМІВ В БРИТАНСЬКІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
(НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ МАРИНИ ЛЕВИЦЬКОЇ «КОРОТКА ІСТОРІЯ
ТРАКТОРІВ ПО-УКРАЇНСЬКИ»)**

Калиновська І. М., Соловей О. 25

**ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕЛЕКТРОННОГО
ДИСКУРСУ**

Прокопчук Д. С., Козуб Л. С. 27

ENGLISH PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING A PERSON'S ACTIVITIES

Melnyk S. , Novikov O. 30

**РОЛЬ И МЕСТО НЕМЕЦКОГО ГЛАГОЛА ПРИ ОБУЧЕНИИ ПИСЬМЕННОЙ
РЕЧИ НА ЭТАПЕ ЯЗЫКОВОГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ**

Дабаган И.М. 35

**КІЛЬКІСНА РІВНОКОМПОНЕНТНІСТЬ ПРИ СИНТАКСИЧНІЙ СИНОНІМІЇ
У КОНТИНУУМІ МОВА / МОВЛЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ
ФРАНЦУЗЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ)**

Лепетюха А.В. 37

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ**

Танана С.М. 40

СКОРОЧЕННЯ ЛЕКСЕМ ЯК МЕХІНІЗМ ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АМЕРИКАНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО СОЦІОЛЕКТУ	
Артеменко І. О.	43
ДІАПАЗОН ХРИСТИЯНСЬКИХ ІМЕН В ОСНОВАХ ВІДПАТРОНІМНИХ ОЙКОНІМІВ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ	
Тишковець М.П., Шеремета Л.П.	46
СПЕЦИФІКА УРОКУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ	
Чорна О.О.	51
ЖАНРОВО-КОМПОЗИЦИОННЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ДИАЛОГИЧНОСТИ В ПОЛИТИЧЕСКОЙ РЕКЛАМЕ	
Чубай С.А.	54
МОВНА ПАЛІТРА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ (НА МАТЕРІАЛІ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ АНДРІЯ КУЗЬМЕНКА)	
Клещова О. Є.	57
АНТРОПОНІМИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	
Нечипоренко А.Ф.	61
ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ	
Гонтаренко Г.С.	63
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТИЛІВ	
Муратова В.Ф.	67
СТИЛЬ ПЕРЕКЛАДУ ТА СТИЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧА	
Науменко О.В.	69
РАЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПИСЬМЕННОГО ПЕРЕВОДЧИКА В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ	
Попова Л.И.	73
МЕТАФОРА В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	
Надточій Ю.М.	75
ОСОБЕННОСТИ НЕМЕЦКОГО СЛЕНГА И ЕГО ПЕРЕВОДА НА МАТЕРИАЛЕ КРЕОЛИЗОВАННОГО ТЕКСТА «КТО Я»	
Ворона Т. А.	77

СИНОНИМИ У ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ

Сікорська Вікторія Юріївна
доцент, кандидат філологічних наук

Мариморич Юлія Василівна
студентка гуманітарного факультету Одеський національний політехнічний університет

Розглянуто синоніми як один із складників стилістичних засобів мови. Досліджено їх уживання у діловому мовленні

Ключові слова: лексика, синоніми, мовний стиль, діловий стиль.

Рассмотрены синонимы как одна из составляющих стилистических приемов языка. Исследовано их использование в деловой речи

Ключевые слова: лексика, синонимы, речевой стиль, деловой стиль.

Synonyms were viewed as one of components of stylistic speech techniques. Also researched their usage in business speech.

Key words: vocabulary, synonyms, speech style, business style.

Спілкуючись у повсякденному житті, люди використовують різноманітні мовні засоби. Залежно від сутності та цілі висловлювання, й так само від особистого характеру та стилю у мовленнєвому процесі здійснюється конкретний підбір та сполучення найкорисніших та найточніших саме для цієї мовної ситуації відповідних варіантів форм, слів, словосполучень, конструкцій речень тощо.

М.А.Жовтобрюх і Б.М. Кулик зазначали, що синоніми – це нетотожні слова, кожен компонент синонімічного ряду виявляють певні додаткові поняття до основного [9, с. 15]. В першій групі синоніми поєднуються за спільним значенням, а в другій, додатковій – навпаки, розрізняються один від одного. Наприклад, слова *говорити, шамкати, базкати, шептати, галакати, лепетати, верзкати, гомоніти, миркати, бурчати, воркотати, балакати* поєднують в один синонімічний ряд, оскільки їх основне поняття спільне. Однак перераховані слова виділяються від інших емоційними відтінками.

У науці сформувалися певні формулювання синонімів:

1. слова, що по-різному звучать, але мають тотожне поняття. Це поняття склалися у кінці 18 століття і дійшло до наших днів, його дотримуються ряд учених – О.М.Земський, С.Є.Крючков, О.М.Фінкель, М.М.Баженов, О.І. Єфімов та ін.

2. слова, які зазначають однаковий феномен нейтральної дійсності, проте вирізняються значеннєвими відтінками, стилістичною різницею. (Р.О.Будагов, М.М.Шанський, Є.М.Галкіна-Федорук, М.А.Жовтобрюх та ін).

Синоніми задовольняють бажання індивіда висловлювати свою думку дотепно і без додаткових копіювань, адже вони відкривають «найінтимніші» атрибути словникового «світу», можливості його широкого ужитку. Знебарвлення мови є наслідком недооцінки та ігнорування синонімічних щедрот.

У мовознавчій науці виокремлюють декілька основних видів синонімів:

семантичні – використовуються для уточнення чи деталізації будь-яких власти-

востей поняття, які об'єднуються за спільним змістом, але в кожного з них є визначений відтінок смислу. Відрізняються за обсягом використання, образністю тощо. (*Відозва – заклик – прокламація – апеляція – послання.*)

Абсолютні – тотожні, мають одне й те саме значення. Заміна двослівних термінів однослівними теж утворює абсолютні синоніми. Вони виникають внаслідок вживання абсолютних форм вираження юридичних понять і їх абrevіатурних варіантів. (*Алфавіт – абетка, відсоток – процент, майдан – площа.* Також синоніми цієї групи виникають при заміні термінологічних словосполучень однослівними поняттями.

Стилістичні синоніми різняться за емоційними відтінками, образністю тощо. *повідомляти* (нейтр.) – *возвіщати* (книжн.) – *повідати*; *незрячий* (нейтр.) – *підсліпуватий* (заст., книжн.).

Це зразки словникових синонімів, також слід розібрати такі різновиди синонімів:

Морфологічні синоніми – різновиди видозмін слів, що передають одне й те саме значення. Перші групи цих синонімічних пар об'єктивні з погляду літературної нормативності, другі також літературні, проте з певним обсягом вживання. (*ходить – ходє, носить – носє, робить – робе, бачить – бачє любить – любє.*)

Щоб висловити ту ж саму думку, слід скористатися синтаксичними конструкціями, що називаються синтаксичними синонімами. (*для створення, щоб створити, з метою створення, зазаяти на обставини – враховувати обставини – рахуватися з обставинами; розумітися на політиці, розумітися в політиці – розбирається в політиці – знатися на політиці.*)

Словотвірна синонімія – в цих синонімах наявні префіксально-суфіксальні формування, наділені семантико-стилістичним забарвленням. (*щербатий – щерблений; гідкий – гідний – гідючий – гідотний; мандрівний – мандрований; плідний – плодovitий – плідливий (плодливий) – плодючий; росяний – росянистий; багрянний – багрянистий.*)

Фразеологічні синоніми – варіанти фразеологічних одиниць на позначення того самого поняття. (*Ні риба, ні м'ясо – ні пава, ні гава. Ставити тенета – розкидати сіті. Битком набитий – напхом напханий; до краю, до повної повні, по саме нікуди.*)

Правильно підібрані слова можуть зробити зміст документа більш чітким та виразним. Підбір слів для ділового документа має збігатися з встановленими нормами в українській літературній мові, він має бути вмотивованим. Завдяки багатству синонімії можна обрати найдоречніше слово, уникати двозначних роз'яснень чи зберігати об'єктивний тон. Щоб уникнути помилок, важливо знати синонімічні можливості. Наприклад, в офіційному стилі нерідко застосовуються синоніми: *робітник* (людина, що працює на промисловому підприємстві); *працівник* (газетний працівник, науковий працівник, соціальний працівник); *співробітник* (старший науковий співробітник). Більшість слів-синонімів неважко розрізнити за значенням: *робітник* – *працівник* – *співробітник*. «*Робітник*» – людина фізичної праці, «*працівник*» – людина розумової праці, «*співробітник*» – колега по роботі.

Одне слово російською мовою – повний синонімічний ряд українською, це треба пам'ятати при перекладі з російської мови (заместитель – укр. Заступник і замісник. Заступник – офіційна назва постійної особи; замісник – особа, яка тимчасово виконує обов'язки іншої людини).

Є важливі правила, які виконують функцію синонімів-термінів при укладанні документів.

1. Стилістичні синоніми, що мають емоційні відтінки не застосовуються: *вояк* – *боець*, *спадщина* – *нащадок*, *кашлати* – *кашкати*.

2. Неможливо взаємозамінювати синоніми, (*контракт* – *угода*, *договір*; *дефект* – *недолік*, *вада*). Навіть коли синоніми тотожні слід вживати тільки одна форму, окрім абrevіатур, які полегшують розуміння (*іспит* – *екзамен*)

3.Синоніми використовуються з точними значеннями відгінками, насамперед, якщо перекладати з української мови на російську та навпаки (відносини – виробничі, дипломатичні, ринкові; стосунки – дружні, родинні; а російська має один еквівалент – отношения).

В текстах офіційного стилю уникають емоційно забарвлених виразів, проте використовують описові звороти об'єктивного характеру (*захищати, боронити, відстоювати, обстоювати; ґрунтуватися базуватися, осноуватися, будуватися*).

Еталоном особистості та освіченості індивіда є мова. Як відзначив український літературознавець і педагог О. Потебня, «людину як особистість акцентує мовна індивідуальність і чим вона виразніше, тим цілковитіше вона віддзеркалює мовні прикмети суспільства» [7, с. 98].

Офіційно-діловий стиль – це стиль документів, які укладають в економічних, політичних та інших державних та політичних відносинах. У діловій сфері, переважно функціонують доміанти синонімічного ряду, тому що вони є стилістично об'єктивними і мають пряме значення.

Вживання різнотипних елементів мови в ділових паперах різноманітних типів упорядковують стильові норми офіційно-ділового стилю – норми відбору і організації мовних одиниць у текстах цього стилю. Найвиразніше ознаки офіційно-ділового стилю виражаються в лексиці.

А. Коваль зазначив, що в фундамент текстів офіційно-ділового стилю покладена стилістично-нейтральна лексика, до якої відносяться такі слова: особи за професійною або службовою належністю (*касир, ректор, капітан*), різні предмети побуту (*підручник, дім, стілець*) ознаки (*молодий, товстий, близький*), дії (*читати, йти, танцювати*), процеси, стани, просторові та часові поняття (*місяць, неділя, рік*), одиниці виміру (*сантиметр, метр*), службово-граматичні компоненти (*а, й, проте, за що*) тощо [3, с. 91].

Ці слова загальноживані, а отже застосовуються в сучасній українській літературній мові абсолютно в усіх стилях. Як

відзначає Л. Мацько [5, с. 110], офіційно-діловий стиль має проникливий літературний характер, саме тому при оформленні документів віддавати перевагу слід саме літературним словам, в яких немає експресивно-оцінного забарвлення. Наприклад, такі слова як *дбати, приїхати*, що часто використовуються в розмовному мовленні, в документах їх замінюють на *виявляти піклування, прибути*.

Офіційно-діловий стиль характеризується граничною точністю викладу, а отже використовує синоніми стримано. У діловому спілкуванні є різні мовні позначення того самого терміну, напр.: *жадати – прагнути; користуватися – використовувати; жити – мешкати; добути – дістати; влучити – вціліти; примусовий – примушений* та ін.

Синоніми мають досить важливе призначення в спілкуванні, вони урізноманітнюють виклад, уникають монотонності, повторів. Відштовхуючись від того, що слово може мати деякий значеннєвий відтінок, можна підсилювати, уточняти, а отже, висловлювати думку найточніше. В словниках синонімів для цього є неабиякі за розміром синонімічні групи, наприклад:

Недружний – незгуртований, неодностайний. Недружний колектив.

Недружній – ворожий, неприязний. Недружній тон. Недружнє ставлення.

Показовий – характерний, типовий, зразковий

Бентежити – хвилювати, збентежувати, збивати з пантелику

Отримувати – одержувати, здобувати, набувати, діставати

Нескінченний – незакінчений, безкінечний, незавершений, безмежний

Ординарний – звичайний, банальний, простий

Акуратний – охайний, чепурний

Діймати – докучати, грати на нерви, надокучати

Імпонувати – подобатися, викликати симпатію, справляти враження

Іменитий – родовитий, благородний, знатний, шляхетний, крєвний, аристократичний

*Міститися – знаходитися, розміщува-
тися, гніздитися, вміщатися, вкладається*
*Залишати – облішати, зоставляти, по-
лишати, покидати*

*Перебирати – переглядати, сортувати,
перекладати*

*Розуміти – осягати, сприймати, усві-
домлювати*

*Славити – звеличувати, прославляти,
осіувати*

*Творити – створювати, сотворяти, чи-
нити, вершити, довершувати, виробляти*

Щоб чітко висловлюватися, уникати не-
точного роз'яснення висловлювань або збе-
регти об'єктивний тон, зважаючи на сти-
лістичне забарвлення, потрібно врахувати,
що чимало слів з одної синонімічної
групи мають свої відтінки значень.
Наведемо приклади:

Відкривати, закривати

Очі розплющують чи заплющують;
книжку й журнал розгортають і згортають;
двері та вікна відчиняють і зачиняють.

Відкривати або закривати можна мага-
зин, офіс, школу; відкривають нову плане-
ту; відкривають і закривають кран, раху-
нок у банку або судову справу.

Заставити, заставляти

Заставити річ у ломбарді, тобто віддати її
в заставу кредиторів

Заставляти кімнату меблями, тобто запо-
внювати приміщення якимись предметами

Змусити, примусити

Мене змусили пити молоко. Не приму-
шуйте дітей спати.

Брати, приймати

Приймати можна пологи в пологовому
будинку, а також приймають у партію, а ось
участь – беруть.

Офіційно діловим текстам притаманні сло-
ва, які будуть із точністю висловлювати думку

та дотримуватися нейтральності у викладі.

Отже, синоніми – це слова, що об'єднують
одна частина мови, вони відрізняються між
собою написанням і звучанням, мають тотож-
нене лексичне значення. Поза контекстом
кілька слів можуть збігтися за значенням.

Офіційно-діловий стиль – це сукупні
мовні засоби, які упорядковують ділові сто-
сунки, спілкування на державно-політичних,
громадських, економічних рівнях, у законо-
давстві, сфері управління адміністративно-
господарською діяльністю.

Цей стиль відзначається упорядковано-
імперативною особливістю, документаль-
ністю, стабільністю, стислістю, чіткістю,
високою стандартизацією вагомого еле-
менту виражень.

Офіційно-діловий стиль базується на за-
кономірній підставі та виділяється гранич-
ною чіткістю, емоційно-експресивною ней-
тральністю виразу, вимогливими нормами
до лексики й фразеології.

Література

1. Волкотруб Г.І. Стилїстика ділової мови: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2002. – 208 с.
2. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 624 с.
3. Коваль А. П. Ділове спілкування: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1992. – 280 с.
4. Красюк В. Л. Ділова українська мова: Навч. посіб.: 2-е вид., виправлене і доповнене. – Черкаси, 2002. – 145 с.
5. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
6. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2005. – 352 с.
7. Пономарів О. Д.. Стилїстика сучасної української мови: Підручник – К.: Либідь, 1993-248 с.
8. Потєбня А. Мысль и язык: Полное собрание трудов – К.: Лабиринт, 1991 – С. 98.
9. Жовтобрюх М.А. і Кулик Б.М. Курс сучасної української мови (ч І): Підручник 3-те вид. – К.: Радянська школа, 1965. – 424 с.

ОСНОВНЫЕ СИМВОЛЫ КУЛЬТУРЫ И ЭСТЕТИКИ В ЯПОНСКОЙ КЛАССИЧЕСКОЙ ПОЭЗИИ

Куренкова Т.Н.

Кандидат филологических наук, Сибирский государственный аэрокосмический университет им. академика М.Ф. Решетнёва

Ключевые слова / keywords: японская эстетика / Japanese aesthetics, культура/ culture, символ / symbol, луна / moon, снег/snow, цветы / flowers

С.А. Гудимова в своей статье «Символы японской эстетики» делает обзор трех основных понятий, которые являются ядром эстетики, поэтики, мировосприятия и мирозерцания японцев: очарование вещей (моно-но аваре), сокровенная красота (югэн) и красота одинокой печали (саби). Формирование японской эстетики началось в эпоху Хэйан (794 – 1185). Эта эпоха считается «золотым веком» японской культуры и литературы [1, 151-152].

«Некрасивое – недопустимо» – таков был неписанный, но категорический закон Хэйана, и отступление от него каралось общественным презрением. Нарушившие этот закон, переставали быть «своими» для этого общества. В эпоху Хэйан *аварэ* понималась, как гармония мира, в более ранние времена под этим термином понималось чувство взволнованности, растроганности. *Саби* – это способ восприятия вещей, мироощущение. Это не ощущение грусти или мировой скорби, но перманентное ощущение бытия как Небытия. Здесь нет привязанности к «я», личное снято. И поэтому печаль не воспринимается как тоска, но ощущается как мудрая согласованность с природой. *Саби* пронизано все творчество Басё. Слово *югэн* имеет много значений. Японцы понимают красоту как пронизанность тьмы светом. Это свет не брется с тьмой, он проходит через нее. *Югэн* – свет, который тьма не может объять, так как этот свет настолько внутренне присущий явлению, что он пронизает любую тьму [1, 156-159].

Писатель Дзюньгиго Танидзаки (1886–1965) в своем эссе «Похвала тени» пишет:

«Вне действия, производимого тенью, нет красоты: она исчезает подобно тому, как исчезает при дневном свете привлекательность драгоценного камня «ночной луч», блещущего в темноте» [4, 344].

Свет в природно-космическом мире является аналогией жизненной энергии. Свет – ян (напряжение жизненных сил) во тьме – инь (посреди пассивного мира) может сопровождаться явлением красоты (*югэн*). Сам этот процесс – это нечто таинственное, иррациональное; он является мистерией космических сил и потому *югэн* – это сокровенная красота, не только в значении «скрытая», но и в значении «таинственная, мистическая» [1, 159].

В своем дневнике «Рукопись из дорожного мешка», Басё пишет: «Ничего другого не видит художник, кроме цветов, ни о чем ином не думает он, кроме луны. Если человек видит не цветы, он подобен варвару. Если в глубине души помышляет он не о луне, значит, он ничем не лучше птиц и зверей. Говорю вам – очиститесь от варварства, отриньте сущность птиц и зверей; следуйте Природе, вернитесь к ней» (цит. по [1, 158]).

О сколько их на полях!

Но каждый цветок по-своему –

В этом высший подвиг цветка.

Басё (пер. В. Н. Марковой) [3, 62].

В небе такая луна,

Словно дерево спилено под корень:

Белеет свежий срез.

Басё (пер. В. Н. Марковой) [3, 33].

Чтобы показать сущность японской культуры профессор Института менеджмента Фудзицу (Токио) Курита Исаму использует выражение “сэцу-гэцу-ка” (“снег – луна – цветы”), оно отражает образ жизни японцев и их восприятие природы. В Японии есть популярный праздник весной – “праздник любования цветением сакуры” и осенью – “праздник любования луной”. В чайной церемонии есть ритуал “любования снегом”. Очевидно, что эти символы очень значимы в японской культуре [2, 124].

Безусловно, они нашли свое отражение в японской литературе, а именно в классической поэзии (в пятистишиях – танка и трехстишиях – хайку)

Если б все лето
Цвели на горах наших
Нежные вишни,
Вряд ли так крепко бы мы
Эти любили цветы.
Акахито (пер.Г.А. Рачинского) [6, 19].

Придет пора, и облетят
Цветы у горных вишен.
Но разве только тот наряд
Хорош, который пышен?
Сеозан Сакума [5, 308].

Смотрю на луну...
Бесконечно печальны
Все вещи кругом.
Не для меня одного
Осень уж наступила...
Тидзато (пер. О. Плетнера) [6, 13].
По морю небес
Волны облаков встают.
В них – корабль луны...
Будто на покой плывет
Он сквозь чашу светлых звезд.
Хитомаро (пер. Н.И. Конрода) [6, 14].

Куда ни взглянешь, всюду – белый снег.
Снежинки падают и землю устилают,
И вижу я –
На скалах, даже тех,
Ах, даже там цветы вдруг расцветают!
Ки-но Акиминэ (пер.А.Е. Гускиной) [6, 99].

Вот выпал снег у дома моего
И землю, падая, снежинками застлал.
Дороги нет...
И нету никого,
Кто б навестил меня и снег тот растоптал!
Пураюки (пер.А.Е. Гускиной) [6, 101].

Для японцев природа обладает тремя неотъемлемыми характеристиками: 1) она не постоянна, не устойчива во времени, переменчива, подобно бесконечному циклу смен времен года; 2) несмотря на то, что природа агрессивна, она всегда обладает упорядоченностью, в ней заключено нечто драгоценное, истинное; 3) природа никогда не является противостоящей человеку и отличной от него субстанцией: японцы признают гармоничное сосуществование человека и природы, которое отмечено взаимной “любовью” и эмоциональной привязанностью. Природа и человек – суть временные явления, обреченные на цикл превращений друг в друга [2, 125].

Мысль о единстве человека и природы воплощается в японской поэзии не только в образах или метафорах, но и в стилистике этой поэзии. “Луна, снег, цветы” – основные ее образы, символизирующие единство человека и природы [2, 126].

Эстетическая красота последних моментов жизни японца представляла собой достижение полного духовного единства с природой. «Стремление к естественному совершенству, чистоте и красоте остается и сегодня идеалом (часто даже неосознанным) многих японцев, занятых в различных областях деятельности, в том числе и в сфере современных технологий, методов управления и промышленного производства [2, 129-130].

Литература

1. Гудимова, С.А. Символы японской эстетики / С.А. Гудимова // Культурология. 2008. № 2 (45). С. 151-162.
2. Корнилов, М. Н. 2000.01.029. Курита Исаму. Душа «снега, луны, цветов»: своеобразие японской культуры. Курита Исаму. Сэцугэцука-но кокуро: Japanese identity. Токио: Седэнса, 1988. 191 с. яп. и англ.яз / М.Н. Корнилов // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Серия 9: Востоковедение и африканистика. Реферативный журнал. 2000. № 1. С. 124-131.

3. Роса на цветке. Японские трехстишия. Ростоа-на-Дону, Феникс, 2000. 312 с.
4. Танидзаки Дзюньитиро Похвала тени. – Санкт-Петербург, Азбука-классика, 2001. – 384 с.
5. Федоренко Н.Т. Каабата Ясунари. Краски времени. – М.: Советский писатель, 1982. – 464 с.
6. Шум ветра в прибрежных соснах. Японская лирика VIII-XVIII вв. -Харьков, СВІТ ПРЕС, 1999. -204 с.

ПОД-СЕКЦИЯ 1. Литературоведение.

СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПТУ «НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ» У КАНАДСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ

Заїковська Оксана Михайлівна

кандидат філологічних наук, доцент Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Бунь Тетяна Михайлівна

старший викладач Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Ключові слова: національна ідентичність, канадська література

У другій половині ХХ століття концепт «національна ідентичність» став предметом досліджень низки наукових розвідок у соціологічних, культурологічних, психологічних, постколоніальних та літературознавчих студіях. Науковці, серед яких Ж. Лакан, Г. Люббе, А. Сосновська, М. Павлишин, О. Пронкевич [2; 3; 8; 6; 7] та ін. вивчали «ідентичність» на індивідуальному і соціальному (колективному) рівнях. Соціальна ідентичність зумовлює ідентичність соціальних груп, а у ширшому значенні – визначає національну ідентичність народу. Вивченню концепту «національна ідентичність» в англоканадському літературному контексті присвячено праці М. Етвуд, Н. Фрая, Л. Хатчен, С. Шугарс [7; 13; 18] та ін., проте питання періодизації становлення національної ідентичності у канадській літературі залишається недостатньо висвітленим. Метою нашої розвідки є розгляд еволюції концепту «національної ідентичності» у канадській літературі та виявлення специфічних рис кожного періоду.

Процес формування ідеї національної ідентичності в історії літератури Канади налічує понад 450 років. Так, виділяються три періоди, що відображають розвиток національної ідентичності. Перший період датується колоніальною літературою поселенців, коли перші французькі шукачі пригод та інші ранні поселенці, а саме Ж. Картьє і С. Чамплен написали свої подорожні

нотатки у 1545-1613 роках [10, 702]. На додаток до цього, «ранній період розвитку англоканадської національної літератури представлений також промисловими документами середини 18 століття» [10, 6; 16, 4-5]. Саме тоді поселенці – англійці – почали заселяти неосвоєні землі і занотувувати успіхи і невдачі підкорення Нового світу у торговельних журналах, чітко усвідомлюючи свою відмінність від південних сусідів. Як зазначає Е. Вотерсон, «...впродовж багатьох років канадці визначали себе за допомогою негативної фрази «Ні, ми не американці»» [19, 49], яка з ХVІІІ століття і стала невід'ємною частиною свідомості канадців і віддзеркалювала протилежність «Я – Інший». Інакше кажучи, поєднання іммігрантської та аборигенної культури сприяло створенню своєрідного канадського світобачення, що вже тоді відображало специфіку мовлення та дихотомію «свій – чужий» [4, 36].

Наступним етапом розвитку національної ідентичності вважається ХІХ століття, коли канадські письменники та критики у своїх наукових розвідках з історії літератури характеризували Канаду як власну домівку, проте звертали до британських та американських зразків [9, 7]. Так формулювалось, за визначенням Г. Штільца, «питання канадської культурної та національної незалежності» [17, 25-26]. До когорти таких письменників слід віднести С. Муді

(Susanna Moodie), сера Д. Вілсона (Sir Daniel Wilson), Б. Кармана (Bliss Carman) та Д. Кемпбела Скотта (Duncan Campbell Scott). Вони вважали, що канадська література перебувала під сильним впливом англійських та американських традицій, і закликали канадських письменників «позбутися пропагандистського тону та зосередити увагу на проблемах самих канадців у суворих умовах півночі. Тобто, спостерігається заклик до відображення національних дилем існування самих канадців та відходження від копіювання англійських урбаністичних чи пасторальних моделей у художній літературі Канади другої половини XIX століття.

Ключовою фігурою цього часу стає письменниця С. Муді, яка переїхала до Канади з сім'єю у 1832 році та стала відомою своїми творами «Тяжке життя у хащах» (Roughing It in the Bush, 1852) та «Життя на лісних ділянках» (Life in the Clearing versus the Bush, 1853), в яких передбачила короткочасність колоніального статусу країни. Слідом за нею ідея незалежного розвитку канадської літератури була розвинена представником конфедерації Т. Макгі, який у 1858 році першим визнав факт формування канадської національної ідентичності у художній літературі. Наприкінці XIX та початку XX століття національною ідеєю захопилися канадські поети, які намагались відтворити унікальність пейзажу Нового світу, але все ще з певними елементами англійського романтизму [9, 7]. Ф. Проув у розвідці «Про це слід говорити» (It Needs to be Said, 1929) закликав канадських письменників більше уваги приділяти особливостям канадського життя. На думку Е. Бомер, ці «перші спроби анти імперіалістичного націоналістичного опору заклали основи наступного політичного звільнення та основні принципи ідеологічного та стратегічного розвитку» [10]. Завдяки співіснуванню вище згаданих позицій незалежного розвитку літератури в період імперіалізму дослідник Г. Штільц слушно вказує на наявність дуалізму дискурсу, а саме, послаблення зовнішнього впливу і прояв самостверджен-

ня: «Саме культура у формі переписування історії, відродження релігії та ностальгічні мотиви поезії створили важливий фронт національної мобілізації» [17, 97]. Такий погляд на перші ознаки національної ідентичності у художній літературі Канади демонструє те, що літературні дискурси, успадковані від колонізаторів, децентрувалися, змінювалися та ставали важливим засобом самовираження канадців [17, 96].

Третій період, що почався у XX столітті і продовжується до цього часу, визначається ствердженням канадської національної літератури. У 1950-х колоніальні зв'язки з Британією почали слабшати, натомість неокolonіальні стосунки з США набували сили [12, 34]. Після отримання статусу незалежної держави молода країна почала розвивати економічні зв'язки з південним сусідом, однак зазнала економічної експансії. Американські корпорації скуповували великі сектори канадської економіки, що призвело до раптового збільшення статків середнього класу, але негативно вплинуло на культурне життя. На території Канади в той час існувало лише кілька видавництв, при цьому читацька аудиторія перебувала на межі зникнення. Тому майже всі визначні канадські письменники 1950-х (приміром, М. Лоренс та М. Галлант) змушені були залишити Канаду та оселитися в Європі.

Зміни на канадській літературній арені спостерігаються з 1960-х. Стрімкий розвиток канадської національної літератури у цей період зумовлюється втручанням американського уряду у війну у В'єтнамі. Канадські письменники почали відкрито засуджувати американську політику та акцентувати на відмінностях двох націй: при участі американців у В'єтнамській війні, канадці залишалися пасивними спостерігачами, при цьому Канада перетворилася на місце втечі американських солдатів, які ухилялися від військового обов'язку. Ці політичні події змусили літературних критиків по-новому подивися на канадсько-американські зв'язки з погляду національного самоствердження. Так, приміром, у

цей час М. Етвуд діагностувала радикальну різницю між національними концептами національної ідентичності американців і канадців: «Для американців характерний дух фронтиру, пригод і пошуку, тоді як канадців визначає «гарнізонна ментальність», тобто постійне перебування канадця у ворожому оточенні (на тлі природи чи серед людей)» [9, 97].

У період з 1965 по 1975 були надруковані найкращі зразки канадської прози, які вважаються початком нової канадської літератури. До письменників, які творили нову канадську літературу, належать М. Лоренс (цикл творів про вигадане селище Манавакку), Р.Дейвіс (П'ятий персонаж, 1970), Е. Монро (Життя дівчат і жінок, 1971) та М.Етвуд (Споглядання, 1972). Всі ці твори об'єднує погляд в минуле та спроба драматизації історії, якій бракує визначення [12, 35]. Однак Історія з великої літери – війна чи політична криза – не відображена у цих творах. Натомість, це історії окремих особистостей, біографії людей, які відображають канадське буття. В одних творах розповіді мають особистий характер (приміром, у творі Е. Монро «Життя дівчат і жінок»), в інших – історія окремої людини виступає алегорією всього канадського суспільства. Наприклад, у романі Р.Дейвіса «П'ятий персонаж» (Fifth Business, 1970) життя Д. Рамсея, людини, яка завжди залишається на периферії великих подій, відображає історію Канади у ХХ столітті. У романі М. Етвуд «Споглядання» (Surfacing, 1972) метафоричний образ хвороби, яка поширюється з півдня, є алегорією канадсько-американських стосунків, що визначається анти-американським спрямуванням. Що стосується літературної техніки, то вище зазначені твори характеризуються реалізмом. Канадські письменники 1960-х почали звертатися до історії та міфології, при цьому на тлі глобальної культури історія окремого індивіда розглядається як така, що перебуває на краю подій і вимагає особливої оповідної стратегії, приміром, фрагментизації, гри слів, міфології опору та недовіри до лінійного розвитку подій [12, 35].

Канадська література у другій половині ХХ століття відзначається політикою націоналізму, що проявилася у публікаціях канадських літературних журналів. Так, визначну роль у процесі самовизначення відіграв журнал New Frontier під заголовком «Канадська література та соціальна критика» (Canadian Literature and Social Criticism), перший випуск якого вийшов у Торонто у першій половині ХХ століття (квітень 1936 року). New Frontier знайомив читачів з творами А. Сміт, І. Претт, Л. Кеннеді, Л. Кляйн, М. Каллаган та інших центральних фігур канадської літератури. До того ж, створена у 1957 році Рада з питань культури (The Canada Council of the Arts) займалась присудженням літературних премій, у тому числі і премії генерал-губернатора Канади (Governor General Award) за визначний внесок до національної культурної спадщини. За порівняно невеликий період часу відбулися зрушення у видавничій справі і почали відкриватися канадські видавництва, що публікували твори канадських авторів часто без комерційної мети [14; 1, 16]. Як зазначає В. Деймонд, «ніколи до цього в історії Канади не спостерігалось прагнення канадських письменників до єдності» [15, 279]. У цій атмосфері з'являється плеяда письменників, які визначили напрям розвитку канадської літератури на багато десятиліть вперед. До них відносяться Р. Кроч, М. Етвуд, Т. Фіндлі, Дж. Когава, М. Отдаатже, Д. Коупленд та ін. Вони творили у нових соціальних умовах та відображали канадську ментальність як таку, що відмінна від колишньої колонії та південного сусіда.

Таким чином, становлення ідеї «національної ідентичності» в канадському літературному дискурсі є тривалим історичним процесом, що охоплює кілька століть літературної спадщини Канади. Зародження ідеї національної ідентичності сягає періоду колоніальної літератури перших поселенців, її розвиток і становлення пов'язується з відкиданням канадськими письменниками запозичених літературних зразків та спробою сконструювати власні національні моделі.

Література

1. Ежов П.С. Художественное своеобразие творчества Ондаатже: эволюция творчества: дисс. канд. филол. наук: 10.01.03/ П. С. Ежов. – Нижний Новгород, 2003. – 208 с.
2. Лакан Ж. Инстанция буквы в бессознательном, или судьба раз ума после Фрейда / Жак Лакан [перевод А. Черноглазова] // Инстанция буквы в бессознательном, или судьба раз ума после Фрейда. – М.: Логос, 1997. – С. 54–88.
3. Люббэ Г. Историческая идентичность / Герман Люббэ // Вопросы философии. – 1994. – №4. – С. 108–113.
4. Овчаренко Н. Ф. Міфологема землі в канадській і українській прозі / Наталя Федорівна Овчаренко. – К.: Київська правда, 1996. – 198 с.
5. Овчаренко Н. Ф. Канадская литература 20 века: три грани эволюции / Наталия Федоровна Овчаренко. – Киев, 1991. – Наук. думка. – 162 с.
6. Павлишин М. Постколониальная критика і теорія / Марко Павлишин // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [за ред. М. Зубрицької. 2-ге вид., доповнене]. – Львів: Літопис, 2001. – С. 703–708.
7. Пронкевич О. В. Нація-нарація в іспанській літературі доби модернізму: Монографія / Олександр Вікторович Пронкевич. – К.: Пед. Преса, 2007. – 256 с.
8. Сосновская А.М. Журналист: личность и профессионал (психология идентичности) / А. М. Сосновская. – СПб.: Роза мира, 2005. – 206 с.
9. Atwood M. *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature* / Margaret Atwood. – Toronto: Anansi, 1972. – 287 p.
10. Boehmer E. *Colonial and Postcolonial Literature: Migrant Metaphors* / Elleke Boehmer. – Oxford: Oxford University Press, 2005. – 368 p.
11. Buehrer J. *A Second Chance on Earth: The Postmodern and the Postapocalyptic in García Márquez's Love in the Time of Cholera* / David James Buehrer // Washington, DC: Critique: Studies in Contemporary Fiction. – V 32. – № 1 (Fall, 1990). – P. 15–26
12. Henighan S. *When Words Deny the World: The Reshaping of Canadian Writing* / Stephen Henighan. – Erin: The Porcupine's Quill, 2002. – 211 p.
13. Frye N. *The Double Vision: Language and Meaning in Religion* / Northrop Frye. – Toronto: University of Toronto Press, 1991. – 88 p.
14. *Postcolonial Discourse and Changing Cultural Contexts: Theory and Criticism* / [ed. by G. Rajan, R. Mohanram]. – Westport: Greenwood Publishing Group, 1995. – 232 p.
15. *Towards a Canadian literature: essays, editorials, and manifestos* / [ed. by D. Daymond, L. Monkman]. – Michigan: Tecumseh Press, 1984. – 600 p.
16. Steenman-Marcusse C. *Re-writing Pioneer Women in Anglo-Canadian Literature* / Cornelia Steenman-Marcusse. – Amsterdam: Rodopi, 2001. – 247 p.
17. Stilz G. *Missions of Interdependence: A Literary Directory* / Gerhard Stilz. – Oxford: Rodopi, 2002. – 424 p.
18. Sugars C. *Noble Canadians, Ugly Americans: Anti-Americanism and the Canadian Ideal in British Readings of Canadian Literature* / C. Sugars // *American Review of Canadian Studies*. Volume 29. – Issue 1. – 1999. – P. 93–118.
19. Waterston E. *Survey: a Short History of Canadian Literature* / Elizabeth Waterston. – Oxford: Taylor & Francis, 1973. – 215 p.

ВЕЩИ-ОБРАЗЫ В ПОЭМЕ «МЕРТВЫЕ ДУШИ» Н.В. ГОГОЛЯ

Хомчак Е. Г.

кандидат филологических наук,

доцент кафедры украинской и зарубежной литературы,

Мелитопольский государственный педагогический университет имени Б. Хмельницкого

Ключевые слова: символ, концепт, образ, интерпретация, контекст**Key words:** concept, context, image, interpretation, symbol

К изучению индивидуально-авторской концепции великого русского классика обратились многие исследователи (А. Белый, М. Вайскопф, В. Гиппиус, Е.С. Добина, А.Б. Есин, Ю.В. Манн, В.И. Мацапура, Ю.М. Лотман, В.Ф. Переверзев, А.П. Чудаков, В.Б. Шкловский и др.), однако проблема концептуализации вещей-образов в художественной картине мира «Мертвых душ» по-прежнему остается далеко не исчерпанной. Актуальным и своевременным является исследование вечно мира гоголевских произведений в аспекте его образной составляющей.

Характерологический вектор поэмы «Мертвые души» проходит сквозь вещный мир, репрезентирующий и главных героев, и побочных персонажей.

Например, гардероб Чичикова составлен нарочито ярко, как скажут сегодня, – с оттенком гламурности: *косынка, шерстяная, радужных цветов* [2, с. 129]; *фраг брусничного цвета с искоркой* [2, с. 133]; *шинель на больших медведях* [2, с. 140]. Среди его пожитков выделяется *«чемодан из белой кожи»* и *«небольшой ларчик»* [2, с. 128].

Образ Чичикова не полон без символических вещей-образов – *брички, табакерки и шкатулки*. Символическое наполнение лексемы *шкатулка* становится очевидным в эпизоде пребывания Чичикова у Коробочки. *Шкатулка – и вещь-символ и реальный предмет, имеющий, как и ее обладатель, двойное дно. Внутреннее устройство шкатулки описано с «дьявольской дотошностью»* [6, с. 66]. Она многоярусна, в верхнем, вынимающемся ящике находились:

мельница посередине, шесть-семь узеньких перегородок для бритв; квадратные закоулки для песочницы и чернильницы; выдолбленная лодочка для перьев, сургучей; перегородки с крышечками и без крышечек для билетов, а под ними – пространство для бумаг и «маленький потаенный ящик для денег, выдвигавшийся незаметно сбоку шкатулки» [2, с. 175].

Каждый персонаж «Мертвых душ» обладает своим миром вещей. *Вещь-репрезентант* помещицы Коробочки – *стенные часы*, даются в поэме крупным планом, они напоминали о себе *странным шипеньем, затем хрипеньем, а затем боем «с таким звуком, как бы кто колотил палкой по разбитому горшку»* [2, с. 164].

Вещественная парадигма Манилова состоит из стоящих в комнате *четырех стульев, одного кресла, стола, на котором лежала книжка, нескольких исписанных бумаг, но больше всего было табаку* [2, с. 151].

Репрезентанты «вещественной кучи» Ноздрева: *хомуты, курительные свечи, платки, изюм, серебряный рукомойник, голландский холст, табак, пистолеты, сеledка, картины, точильный инструмент, горшки, сапоги, фаянсовая посуда* [2, с. 187] и т.д. Сеledка вперемешку с точильным инструментом – редкая безалаберность. Кабинет Ноздрева поражает тем, что в нем не было ни книг, ни бумаг, *«висели только две сабли и два ружья да турецкие кинжалы»* [2, с. 193] и играла шарманка.

Гоголевский текст поражает вещной насыщенностью. Такая насыщенность ярко проявляется и в описании интерьера, в

частности, вещей в доме Плюшкина. В плюшкинскую кучу вещей были свалены сломанные **стулья**, **часы** с остановившимся маятником, к которому паук уже приладил паутину, исписанные мелко **бумажки**, мраморный позеленевший **пресс** с яичком наверху, старинная **книга** в кожаном переплете, высохший **лимон**, отломленная **ручка кресла**, **рюмка** с какой-то жидкостью и тремя мухами, кусочек **сургуца**, кусочек **тряпки**, два **пера** и т.д. [2, с. 232-233]. Лексемы-репрезентанты *вещного мира* Плюшкина образуют единый ансамбль, передающий атмосферу хаоса, беспорядка, одиночества и несчастья.

Н.В. Гоголь видит *вещи* как бы под микроскопом, так близко, что они меняют свой привычный облик. *Вещь* в изображении Гоголя часто наделена самостоятельной жизнью, даже характером. Каждый **стул** в доме Собакевича словно бы кричит: «*И я тоже Собакевич!*» [2, с. 214]. Не случайно и указание на то, что даже сидящий

в клетке **дрозд** *темного цвета с белыми крапинками*, был очень похожий на Собакевича выделено крупным планом «*пузатое ореховое бюро на пренелепых четырех ногах, совершенный медведь*» [2, с. 214].

Итак, концептуальный набор вещественных координат (*бричка*, *косынка*, *шарманка*, *шкатулка*, *часы* и др.) задает вектор индивидуально-авторской концепции в изображении персонажа. Метафорическое сближение *вещи* с живым существом композиционно уравнивается противоположным приемом – включением «вещных» мотивов, благодаря чему создается образ превратившегося в «вещь» человека.

Література

1. Гиппиус В. В. Гоголь / В.В. Гиппиус. – Л.: Мысль, 1924. – 240 с.
2. Гоголь Н. В. Избранные произведения / Мертвые души. – Киев: Днепр, 1974. – С. 127 – 496.
3. Чудаков А. П. Слово – вещь – мир: От Пушкина до Толстого. Очерки поэтики русских классиков / А.П. Чудаков. – М.: Современный писатель, 1992. – 317 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 5. Языковедение и иностранные языки.

ВАРИАТИВНОСТЬ СОЦИОЛЕКТА СЛУЖАЩИХ ГЕРМАНИИ

Корягина А. Ю.

преподаватель кафедры теории и практики перевода,
Черноморский национальный университет имени П. Могилы

Статья посвящена вопросу фоностилистической вариативности сегментного состава произношения служащих Германии в зависимости от степени официальности ситуации общения. Целью работы является изучение вариантов фонологических переменных гласных и согласных в речи служащих в обстановке непринужденного общения.

Ключевые слова: коммуникативная ситуация, произносительный стиль, разговорная речь, служащий.

This article is devoted to the question about phonostylistic variation of segmental structure of German officials' pronunciation in dependence on the level of formality of communicative situation. The aim of the report is to study phonological variants of vowels and consonants in the speech of German officials' in situations of non-formal communication.

Key words: communicative situation, pronunciation style, colloquial speech, official

Для получения точных данных о произносительной вариативности речи определенной общности коммуникантов, ее следует изучать в фоностилистическом аспекте, смысл которого заключается в анализе аудио материалов, полученных путем записи в стилистически маркированных коммуникативных ситуациях, различающихся степенью официальности. Ситуативную вариативность, которая проявляется в использовании тех или иных языковых средств, связывают со стилистической дифференциацией языка, с противопоставлением различных функциональных и произносимых стилей.

Языковые изменения не являются произвольным процессом, они подчинены внутренним законам его развития. Одним из основных факторов таких модификаций является социальная обусловленность языка, которая проявляется в «...разнообразии функциональных стилей» [2, 75]. В зависимости от коммуникативной ситуации и от того, кто говорит, будут использоваться разные речевые варианты общения, изучение которых позволит определить степень готовности языковых единиц к изменению.

Стиль произношения (фоностиль, тип произношения, произносимый стиль) рас-

сматривается как один из фактов проявления вариативности языковой системы и определяется как комплексная фонетическая характеристика (совокупность сегментных и супraseгментных единиц) высказывания, зависит как от ситуации и сферы общения, так и от социально-профессиональной принадлежности говорящего [1]. Стилиевые различия на сегментном уровне выражаются в количестве редуцированных и ассимилированных форм (т.е. в степени тщательности произношения), обусловленные рядом взаимосвязанных факторов: темпом речи, смысловой нагрузкой элементов речевой цепи и степенью внимания говорящего к собственной речи.

В зависимости от стилистической направленности и наличия или отсутствия экспрессивной окрашенности, а также от содержания речи и условий его произношения выделяют 3 стиля произношения: нейтральный, высокий (книжный, академический) и разговорный. Разговорный фоностиль – это обычная речь, что используется говорящими в быту, то есть живая, эмоциональная, неофициальная. Темп речи в разговорном стиле достаточно ровный, но в результате выпадения определенных звуков может меняться. Для разговорного

стиля характерна полная непринужденность говорения, когда такие факторы как присутствие большой аудитории, деловая атмосфера, не имеют места. Поэтому для разговорного стиля нет практически никаких ограничительных нормативных рамок. Понятно, что им владеют все носители языка. Отсутствие в этом стиле установки на безупречное произношение ведет к появлению вариантов произношения.

Служащие занимают важное место в системе немецкого общества. Некоторые социологи даже называют представителей этой профессии «новым средним классом» [5, 23], подчеркивая тем самым важность их общественной позиции. Языковая общность служащих Германии была выбрана по нескольким причинам. Во-первых, служащие являются главными представителями нового среднего класса. Обмен информацией между представителями высшего и низшего классов происходит не непосредственно, а опосредованно – через средний класс. Во-вторых, профессиональная деятельность служащих связана преимущественно со сферой обслуживания и осуществляется через общение. В-третьих, среди всего работающего населения Германии эта группа является наиболее многочисленной. То есть можно смело утверждать, что особенности речи представителей указанного сообщества являются наиболее презентативными характеристиками немецкой разговорной речи.

Для ее достижения нужно решить такие задания: осуществить экспериментально-фонетический анализ созданной из записанных в ситуации непринужденного общения образцов речи служащих фонетической базы данных; определить путем сравнения со словарями немецкого произношения [4] и источниками региональных вариантов [6] фоностилистическую вариативность реализации сегментного состава речи информантов в обстановке неофициальной коммуникации.

Фоностилистическая вариативность речи лучше всего проявляется в контексте спонтанности и неподготовленности речи, то есть в ситуации непринужденного об-

щения. Исследовав реализацию гласных и согласных в речи служащих, был установлен ряд количественных и качественных вариантов фонологических переменных. Речь служащих Германии характеризуется различными фоностилистическими модификациями произносительных характеристик сегментного состава фонетики немецкого языка. В ситуации непринужденного общения вариативность речи наиболее высока. Это связано с тем, что в составе слов, используемых в живой разговорной речи, функционально нагруженными остаются только те звуки, которые отвечают за построение общего каркаса слова. Другие фонемы для удобства артикуляции подвергаются варьированию или даже элизи.

Несмотря на то, что варьирование модификаций гласных и согласных в речи немецких служащих часто расходится с произносительной нормой в их функционировании наблюдается системность. Анализ реализации гласных в речи служащих Германии выявил следующие их изменения: количественная редукция (удлинение и сокращение), тенденция к изменению по признаку подъема, тенденция к изменению по признаку ряда, тенденция к монофтонгизации, тенденция к лабиализации / длабиализации, элизия, ослабление твердого приступа.

В неофициальной обстановке общения вследствие непринужденного характера отношений между собеседниками в наибольшей мере влияет на произношение информанта его региональное и социальное происхождение. Варианты фонологических переменных согласных были представлены различными видами ассимиляции: регрессивной, прогрессивной, элизией согласных, ослаблением аспирации глухих смычных. Анализ реализации согласных обнаружил также тенденцию к дефонологизации различий между [t] – [d], [p] – [b], [k] – [g], образование аффрикат в инлауте и на стыке слов, расширение носового [ŋ], веляризация [ç] и прочее. Наиболее вариативным среди немецких согласных в речи служащих оказались [t], [d], [n],

[R] и [ç], для которых было зафиксирована наибольшее количество вариантов.

При анализе позиционно и ситуативно обусловленных реализаций согласных были зафиксированы изменения по следующим признакам: оглушение звонких согласных, элизия, фрикатизация, вокализация [R], ослабление и даже отсутствие аспирации глухих смычных [p], [t], [k]. Анализируя вариативность согласных в речи служащих, следует отметить, что спонтанность и темп речи в ситуациях неофициального общения привели к появлению новых вариантов ФЗ не только в ин- и ауслатной, а даже в интервокальной позиции, которая является сильной для согласных.

Выявленные произносительные модификации гласных и согласных еще раз подтверждают то, что «наряду с кодифицированного нормой существует разговорно-бытовой литературный язык, кото-

рый имеет свои закономерности вариативности единиц сегментного уровня в речевом дискурсе» [3, 95] и которая на данном этапе лингвистических исследований получила название литературно-разговорный язык.

Литература

1. Великая Е. В. Просодия как фактор стилиобразования: автореф. дис. ... доктора филол. наук. Специальность: 10.02.04. – Германские языки / Е. В. Великая. – М.: Издательство МГУ, 2010. – 38 с.
2. Кодухов В. И. Введение в языкознание: Учеб. для студентов пед. ин-тов по спец. № 2101 “Рус. яз. и лит.” – 2-е изд., перераб. и доп. – М: Просвещение, 1987. – 288 с
3. Потапова Р. К. Произносительная вариативность немецкой речи // Вопросы языкознания. – 2002. – №6. – С. 82-100.
4. DUDEN-6: Aussprachewörterbuch. 6. Aufl. Mannheim, 2005.
5. Hirsch-Kreinsen, Hartmut, Minssen, Heiner Lexikon der Arbeits- und Industriesoziology. Berlin, 2013.
6. König Werner. Dtv-Atlas. 16. Aufl., durchges. u. korr. Deutsche Sprache Verlag, 2007.

THE ROLE OF COURSEBOOKS IN IMPLEMENTING A NEW CONCEPT OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES AT IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY IN LVIV

Z. Zhovnuruk

Ph.D., associate professor

H. Isayeva

Ph.D., associate professor Ivan Franko National University in Lviv, Ukraine

Key words and phrases: educational environment, Common European Framework of References for Languages: Learning, Teaching and Assessment, level, advantage, concept of teaching foreign languages, assessment, breakthrough, waystage, threshold, vantage, effective operational proficiency, mastery, stimulating and thorough preparation course, reading, writing, listening and speaking skills, Preliminary English Test.

The world we live in is becoming increasingly globalized, and many of us move or think of moving abroad in search of better opportunities. It goes without saying that knowledge of foreign languages opens before people of different ages and social ranks the doors into the wide world. It is a means of getting acquainted with new cultures, traditions and ways of living; the people's minds become open to new ways of seeing the world and acquiring new knowledge in all spheres of their activity: personal, public, educational and professional.

Integration of Ukraine into the European educational environment and widening the international cooperation poses before the teachers of foreign languages the task of adequate and according to international standards training in foreign languages the specialists of different qualifications. In view of this, a new concept of teaching foreign languages has been adopted at Ivan Franko National University in Lviv [1]. It is based on Common European Frame of Reference for languages: Learning, Teaching and assessment [3]. The concept aims at teaching students to communicate in a foreign language on everyday, country-study and professional levels: B2 for those working for the bachelor degree and C1- for magister degree. The students' proficiency in these levels is assessed by the qualification exam. They

are prepares for these exams on the basis of corresponding complexes of coursebooks for different levels: A1 – Breakthrough (introductory level), A2 – Waystage (elementary level), B1 – Threshold (border level), B2 – Vantage (independent user), C1 – Effective operational proficiency), C2 – Mastery (global mastery of language).

These complexes provide stimulating and thorough preparation courses. They teach the reading, writing, listening and speaking skills necessary for the exam, as well as the grammar and vocabulary which, from the research into the Cambridge Learner Corpus, are known to be essential for exam success.

In view of the fact that teaching a foreign language at Ukrainian higher educational establishments begins from level B1 (the state standard of basic and comprehensive secondary education) and terminates by a qualification exam at B2 level for the bachelor programme, the concept implies obligatory study of a foreign language during the first and second years (140 hours for each year, respectively), and arbitrary study of professional foreign language during the 3rd and 4th years of study. The students are tested at the end of each of the three first semesters, and at the end of the obligatory course they pass the exam. Their knowledge is assessed according to a 100-point scale. The mark, number of hours and level are registered in the student's test book [6].

Our students are provided with relevant English and German course books (student books and work books) for each of the levels: *Objective Key* for A2 level, *Complete PET* for B1 level, *Complete First* for B2 level. German books are: *Schritte 1 international*, *Schritte 2 international*, *Schritte 3 international* for corresponding levels. All of these course books aim at preparing the students according to high international standards. For example, *Cambridge English Objective Key* containing 20 units is the key examination at A2 level of Common European Framework, on passing of which the students can be assessed according to five grades: Pass with Merit (about 85% of the total marks) and Pass (about 70% of the total marks) are passing grades at A2 level. An additional grade of Pass with Distinction records a pass at B1 level. A Narrow Fail (about 5% below the Pass mark) records A1 level achievement. The Fail grade records particularly low marks [2].

Cambridge English Complete PET Student book consisting of 12 units is an official preparation material for B1 Cambridge English: Preliminary, also known as Preliminary English Test (PET). Student Workbook contains 12 units for homework and self-study. Each unit contains further exam-style exercises to practice the reading, writing, listening and speaking skills needed in the PET exam [5].

Complete First consisting of 14 units is a stimulating and thorough preparation course for students wishing to take the revised Cambridge English: First exam from 2015. It teaches the reading, writing, listening and speaking skills which are necessary for the exam, how to approach each exam task, as well as essential grammar and vocabulary. The book develops the skills the students need to reach an upper-intermediate B2 level in the Common European Frame of Reference. It is official Cambridge English preparation material for the exam [4].

Our teachers have been preparing students for passing different levels exams of Common European Framework for about two academic years, and it turns out that there is not a

unanimous opinion among them about the role and place of these coursebooks in the context of teaching/learning a foreign language - some of the teachers practically can't do without them, while others tend to use them only as a supplementary aid, working with their own materials selected and prepared in accordance with their own priorities and the students' motivation.

The evident advantages of using the coursebooks are the following:

- *the rigid structure* - the coursebook constitutes a certain framework within which the students and teachers know what has been done already and what is to be done in future;

- *the syllabus integrity* - each coursebook should be built according to the syllabus requirements of a certain ESP course;

- *economy* - the texts and the tasks available in each coursebook save the teachers' time, enabling them to prepare additional material for each lesson;

- *autonomy* - the students can learn the language independently, while the learners without a coursebook are more teacher-dependent;

- *reliability* - work with the coursebook doesn't entirely depend on the available technical resources which often fail at the most unexpected moments;

- *guidance* - for inexperienced teachers or for those who are occasionally unsure of their knowledge a coursebook can provide a useful guidance and support;

- *convenience* - a book is a convenient package, it is bound so that its components stay in order.

But the teachers also saw some disadvantages in using these coursebooks, the most important of which are as follows:

- *inadequacy* - no one coursebook can satisfy all the requirements of a definite group of students with their individual objectives and motivation;

- *irrelevance, lack of interest* - some topics dealt with in the coursebooks are not necessarily relevant or interesting for the learners;

- *limitation* - a coursebook is confusing; its set structure and sequence may inhibit initial

tive and creativity, and lead to boredom and lack of learners' motivation.

The students' opinion on using these coursebooks is predominantly positive: they regard them as the tools for self-improvement, increasing their vocabulary and language proficiency, enabling them to communicate freely and become more educated.

Thus, the number of criteria testifying to the use of the above-discussed coursebooks in the context of teaching/learning the foreign languages considerably exceeds the opposite trend, so we can state that the strict framework of the coursebook facilitates the work of teachers and students.

REFERENCES

1. Сулим В.Т. Концепція викладання іноземних мов за професійним спрямуванням у Львівському національному університеті імені Івана Франка. – Львів, ЛНУ, 2015.
2. Annette Capel, Wendy Sharp. Cambridge English, Objective Key. Student's Book.- CUP, 2014.
3. Common European Frame of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment. – Published by arrangement with the Council of Europe. – Translated into Ukrainian by O.Sherstiuk: Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.- В-во Ленвіт, 2003.
4. Guy Brook-Hart. Cambridge English, Complete First. Student's Book. – CUP, 2014.
5. Emma Heydermann, Peter May. Cambridge English, Complete PET. Student's Book. – CUP, 2014.
6. Z. Zhovnuruk, H. Isayeva. Students' benefits from implementing a new concept of teaching foreign languages. – Zbior artykulow naukowych. Warszawa, 2016.

ПОД- СЕКЦИЈА 5. Языковедение и иностранные языки

УЖИВАННЯ УКРАЇНІЗМІВ В БРИТАНСЬКІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ МАРИНИ ЛЕВИЦЬКОЇ «КОРОТКА ІСТОРІЯ ТРАКТОРІВ ПО-УКРАЇНСЬКИ»)

Калиновська І. М.

канд. філол. наук, доцент,

Соловей О.

студентка,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

Ключові слова: українізм, запозичення, еквівалент, зміна, вплив

Keywords: Ukrainianism, borrowing, equivalent, change, influence

Загальновідомо, яку важливу роль відіграли контакти англійської мови з іншими мовами. Проте, запозичення із слов'янських мов не надто численні. Це пояснюється тим, що зв'язки між народами встановилися досить пізно, і спершу мали досить обмежений характер. Українські слова почали входити до складу англійської мови через російську, польську мови та ідиш. Із розвитком молодого української держави та політичними процесами, що відбуваються у ній, з'являються нові поняття та лексичні одиниці для їх відображення. Взаємодія українського та англійського народів у політичній, соціальній, культурній сферах веде не лише до встановлення міжнародних зв'язків, а й до змін у лексичному складі англійської мови, який зазвичай нелегко піддається впливу слов'янських мов.

В «Енциклопедії української мови» знаходимо таке визначення українізму – слово, окреме його значення, вислів, граматична форма тощо, запозичені з української мови іншою мовою [3]. Як свідчить О. Ткаченко, «специфічними є українізми в англійській мові канадців українського походження, що означають реалії українського побуту, життя, звичаїв, історії (наприклад: *dumi / думи, Metelitsya / Норап – назви танців, bandura / бандура, borsch / борщ, Zaporozhtsi / запорожці, vechornytsi / вечорниці*)» [2].

Запозичення українського походження в британському варіанті англійської мови не

досить часто вживаються. Крім того, в основному вони використовуються українцями, які імігрували у Велику Британію. Однією з них є Марина Левицька – британська письменниця українського походження. Народилася у 1946 році в таборі для біженців у Німеччині, згодом переїхала з родиною до Англії, де проживає дотепер. У 2005 році вийшла її дебютна книга – роман «Коротка історія тракторів по-українськи» («A Short History of Tractors in Ukrainian»), яка стала бестселером [4]. Марина Левицька своїм сатиричним твором прагнула «прокласти місток» між Великою Британією та Україною, створивши образ українки, яка хоче будь-якою ціною вийти заміж за іноземця, щоб уникнути злиднів, які чекають на неї в Україні.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлено потребою розглянути вживання українізмів в британській англійській мові. Адже, не можна залишити поза увагою вплив українського походження англійської письменниці на вокабуляр роману.

Основною метою нашої роботи є дослідити запозичення українського походження в британському варіанті англійської мови на прикладі роману Марини Левицької «Коротка історія тракторів по-українськи» («A Short History of Tractors in Ukrainian»).

Оскільки у книзі йдеться про життя емігрантів з України, Марина Левицька використовує значну кількість українських за-

позичень. Тому можна вважати, що українська авторка-емігрантка приймає свої англомовні твори про Україну за спосіб поширення української культури на європейському просторі.

У тексті роману зустрічаються такі українізми, на зразок:

«*Tak tak. Yes, yes, I know*».

«*She is coming with her son from Ukraina. Ternopil in Ukraina*».

«*They are bound up in the past, Ukrainian nationalism, Banderivtsi*».

«*My sister also told me stories: her stories were strongly formulaic, with goodies (Mother, Cossacks) and baddies (Father, communists)*».

«*Into the soup, when it was simmering, she dolloped teaspoons of 'halushki' – a paste of raw egg and semolina, beaten together with salt and herbs-which fluffed up into dumplings that crumbled on your tongue*».

«*The Ocheretkos were not gentry but wealthy peasants from the Poltava region of Ukraine, who lived on the edge of a khutor (settlement) and farmed some thirty hectares on the eastern bank of the Sula River*».

«*Baba Sonia, for her part, found my father's family pretentious and peculiar*».

«*I remember when Christmas dinner was a big fat bird with salt-crisped skin and oily juices oozing out of it, fragrant with garlic and marjoram and kasha stuffed in its plump tummy*».

«*And kotletki – your favourite kotletki, with spinach and beans from the garden, and little potatoes*».

«*At the bottom of their road was Melnikov Street, a wide boulevard which leads down past the old Jewish cemetery into the steep wooded ravine of Babi Yar*» [5].

Усі запозичення українського походження можна поділити на кілька семантичних груп. Найбільше українізмів стосуються національної української культури, зокрема музики, літератури та танців, які відіграють важливу роль у житті українських іммігрантів. Найбільш значні кількісно групи є ті, що

пов'язані з національними українськими стравами (*pyrohy, houlbtsi, holodets*), історією України (*Central Rada, Cossack*) та українською радянською дійсністю (*Communist, the Reds*). Слід також звернути увагу на топоніми українського походження, які вживаються часто в різних варіантах сучасної англійської мови [2]. Загалом, можна виділити три групи українізмів: 1) історична лексика; 2) побутова лексика; 3) економічна й політична лексика.

Дослідивши українські запозичення, вжиті авторкою, робимо висновок, що вони покликані відобразити українські реалії та передати атмосферу життя українських емігрантів на чужині. Тобто, основною функцією запозичень українського походження в британському варіанті англійської мови є номінативна функція. У тексті роману переважає історична лексика, адже Україна описується ретроспективно. Оскільки більшість запозичень позначають реалії, використані для передачі українського колориту, то стає зрозумілим, що причиною запозичення цих слів – є необхідність наявності еквіваленту слова, що запозичується, в лексичному складі мови-реципієнта.

Література:

1. Зацний Ю. А. Развитие словарного состава современной английской лексики / Ю. А. Зацний. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 1998. – 431 с.
2. Калиновська І. М. Canadian Toponyms of Ukrainian Origin in Ethnolinguistic and Linguocultural Aspects / І. М. Калиновська // Науковий вісник Східно-європейського національного університету імені Лесі Українки. Серія Філологічні науки. – № 6 (331). – Луцьк, 2016. – С. 102–106.
3. Ткаченко О. Б. Українізм / О. Б. Ткаченко // Українська мова: енциклопедія / редкол. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Українська енциклопедія, 2004. – С. 624–625.
4. Офіційний сайт Марини Левицької. – [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://marinalewyccka.com>
5. Maryna Lewycka. A Short History of Tractors in Ukrainian. – [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.e-reading.ws/book>.

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕЛЕКТРОННОГО ДИСКУРСУ

Прокопчук Д. С.

магістр, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ,

Козуб Л. С.

кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Ключові слова / Keywords: електронний дискурс / electronic discourse, невербальні сигнали / nonverbal signals, емотикони / emoticons, прагматичний аспект / pragmatic aspect, комп'ютерний сленг / computer slang, аббревіатура / abbreviation.

Розвиток інформаційних технологій в кінці ХХ – на початку ХХІ століття сприяв не тільки створенню принципово нових способів зберігання, пошуку і подання інформації, але й виникненню нового культурного та мовного середовища, нової лінгвістичної реальності – віртуального дискурсу. Розвиток так званої комп'ютерної мови обумовлює високий інтерес до дослідження нових дискурсійних практик [1, с. 33].

Проблем функціонування різних типів дискурсу у своїх працях торкалися: Ф. Базевич, К. Серажим, А. Єрмоленко, Г. Почепцов, А. Токарська, С. Баранова, О. Медвідь, О. Кириченко та інші. Щодо електронного дискурсу, то його дослідженням займалися ще Т. М. Фуко та З. Харріс. На сьогодні він привертає увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців: О. В. Лутовинову, Д. В. Галкіна, В. Ю. Нестерова, Т. М. Каменську, С. А. Матвееву.

Проаналізувавши низку досліджень електронного дискурсу, можна виділити його наступні риси: електронний канал передачі інформації, опосередкованість, гіпертекстуальність, віртуальність, креативність та анонімність учасників, жанрова неоднорідність, комп'ютерна етика та етикет.

Цей різновид мови є стилістично незамкнутим і не може бути зведений до жодного з функціональних стилів чи інших функціональних різновидів мови. Його не

можна пов'язати ні з однією спеціальною сферою комунікації чи типом дискурсу (науковим, релігійним, освітнім тощо). Проте, зважаючи на технічний прогрес та популярність Всесвітньої мережі Інтернет, цей різновид мови все більше проникає в повсякденне життя людей.

Важливою характеристикою комп'ютерного дискурсу є наявність різних типів питань, використання еліптичних речень, метою яких є скорочення дистанції спілкування та надання йому виразної емоційності [1, с. 70].

Одним із видів електронного дискурсу є чат – мережевий засіб швидкого обміну текстовими повідомленнями між користувачами Інтернету в режимі реального часу [6]. З метою економії часу та грошей для сплати інтернет-послуг користувачі намагаються зменшити кількість друкованих знаків, ігноруючи знаки пунктуації, абзаци та ініціальні літери, користуються стилем телеграми та використовують велику кількість скорочень. І хоча чат-комунікація нагадує усне спілкування, тут неможливі довгі відповіді, паузи та нескінченні монологи. В Інтернеті спостерігається вибух народної мовотворчості, що охоплює всі мовні рівні, але особливо яскраво це простежується у лексиці і особливому комп'ютерному сленгу, відродженню епістолярного жанру, частого ви-

користання прийомів мовної гри та інше [4, с. 98].

Емоційність тексту в чаті передається через використання різноманітних графічних засобів, які простежуються лише при спілкуванні в Інтернет-мережі, а саме:

- багаторазове повторення знаку оклику та знаку питання (Yahoo!!!!, Cool!!!!!!!, are u?????????);
- багаторазове дублювання однієї і тієї самої букви (oooooooo, mmmm);
- виділення великими літерами речень (HELLO, HAPPY BIRTHDAY, CONGRATULATIONS);
- зірочки, що замінюють ненормативну лексику тощо.

Для жанрів електронного дискурсу характерний такий засіб вираження експресії, як повтор, який привертає увагу, мобілізує сприйняття й пам'ять реципієнта на адекватне розуміння повідомлення. Комплексне вживання повторів відіграє текстотвірну роль у будь-якому жанрі англomовного комп'ютерного тексту, тому що забезпечує їх функціонування як змістовно і структурно зв'язних єдностей. У деяких випадках потрібне уточнення, пояснення окремих підтем, для цього використовуються прямі повтори, перифрази [2, с. 135].
Наприклад:

- *Is there a risk of failure?*
- *I hope not.*
- *This would be a failure, wouldn't it?*

Чат випрацював власну мову включно зі своїми системами орфографії і граматики, які відрізняються від літературної мови. Малозначущі, на перший погляд, повідомлення можуть насправді містити суттєву інформацію і свідчать про змістовне спілкування. Крім того, якщо учасники чату добре знайомі один з одним, вони можуть використовувати відомий тільки їм, створений несвідомо та інтуїтивно і зрозумілий лише їм код, малозрозумілий для інших. Найпопулярніші лексеми в чаті: LOL (Laughing Out Loud – дуже голосно сміюсь), BRB (Be right back – скоро повернусь), CYA (See you – побачимось), TTYL (Talk to you later – до зв'язку) тощо [5, с. 75].

Для будь-якого акту комунікації важливі невербальні сигнали, такі як інтонація, жести, міміка, які сприяють однозначності висловлення і запобігають непорозумінню під час спілкування. З метою надання експресивності та емоційності повідомленню у чат-спілкуванні використовують графічні зображення, які символізують емоції – емотикони та схематичні зображення людського обличчя – смайлики або емограми. Емограма є способом вираження емоцій під час спілкування через Інтернет. Без використання цих елементів спілкування в чаті не є жвавим та втрачає яскраві, тільки пригаданні йому риси комунікації. Приклади емограм:

- :-) – laugh (сміятись)
- :'- (– cry (плакати)
- ;-) – wink (підморгувати) тощо.

Ці символи створюють певний стиль спілкування в Інтернеті загалом. Ними користуються ті, хто спілкуються на форумах, у соціальних мережах, в чатах тощо.

Однією з основних функцій електронного дискурсу є прагматична, що полягає у здійсненні впливу на співрозмовника. Отже, комунікативна установка є його важливою характеристикою. Електронний дискурс характеризується розмаїттям тем, змішуванням слів, що належать до різних лексичних прошарків, поєднанням наукових термінів і розмовно-побутових слів, піднесеної та ненормативної лексики, що, безсумнівно, надає комп'ютерній комунікації певної специфіки [3, с. 26].

Характерними особливостями дискурсу чатів є часті пропуски дієслів-зв'язок. Наприклад: *everyone having a nice day; no I talking*. Поширеними є також відсутність інверсії підмета та допоміжного дієслова, або дієслова зв'язки у питаннях. Наприклад: *any wanna chat?; hi toot-sweet u ok?; hi anyone from Liverpool here*. При обговоренні ж побутових питань у чаті відбувається максимальне наближення до розмовної мови. Наприклад: *Hey guy I love to talk with U Im from Spain, hey don't worry I can speak English with U...*

Ще одна особливість дискурсу чатів сто-

сується пунктуації, зокрема відсутність апострофа та багаторазове повторення знаків питання та оклику для надання додаткової експресивності дискурсу. Наприклад: *Hi how are you????; Im 18 years old boy from Latvia.*

Діалог в режимі on-line також має певні особливості. Спілкування у мережі зазвичай є поспішним та спрощеним, про що свідчить синтаксис, відмова від великих літер, розділових знаків. Про спрощений характер спілкування Інтернет-діалогів свідчить широке вживання розмовно-побутової лексики, великої кількості дотепних скорочень: *Wizup?* (What is up? – Що трапилося?), *n2m* (not too much – нічого особливого) та багато інших [5, с. 94]. Такі абрєвіатури є засобом прискорення віртуального діалогу та обміну інформацією. Саме із допомогою абрєвіатур мовлення пошвидко змінюється, а співрозмовник отримує інформацію набагато швидше.

Отже, у текстувальному аспекті електронний дискурс має специфічні характеристики, які визначають його тональність. Комп'ютерна комунікація відкриває новий вимір у людському спілкуванні, даючи можливість зберігати і швидко передавати великі обсяги інформації, використовуючи аудіо- та відеоканали спілкування, а також спілкуватися в режимі on-line, тобто в безпосередньому лінійному контакті з адресатом. Комп'ютерне спілкування передбачає, поряд з безпосередньою, комунікацію у віртуальному середовищі, і в цьому полягає його найважливіша відмінна риса.

Основними стилістичними ознаками електронного дискурсу є такі: дистантність учасників комп'ютерної комунікації; віртуальність спілкування зі своїм співрозмовником; рівноправність співрозмовників; опосередкованість зв'язку між співрозмов-

никами; використання електронних сигналів для спілкування; комбінювання текстів; застосування графічних засобів для підкреслення важливості певної інформації, додавання аудіо- й відеоінформації; використання особливих символів та емотиконів для вираження експресивності висловлювання; володіння нормами поведінки при спілкуванні в комунікаційній мережі [3, с. 39].

До основних виражальних засобів електронного дискурсу належать: використання графічних символів, смайликів, спеціальної термінології та синтаксичних конструкцій, характерних для цього типу спілкування (еліпсис, номінативні речення, повтор тощо).

Отже, чат – це середовище, де люди мають змогу поводити себе так, наче вони знайомі один з одним вже дуже давно. У мові чату офіційна лексика є недоречною, а виконання усіх правил мови – незрозуміле іншим. Розмовний стиль допомагає співрозмовникам створювати власну, нікому не зрозумілу манеру спілкування, а засоби Інтернет-спілкування (смайли, абрєвіатури тощо) додають цьому стилю певної новизни.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К. : Вид. центр «Академія», 2009. – 375 с.
2. Гальперин И. Р. Информативность единиц языка / И. Р. Гальперин. – М. : Высшая школа, 1974. – 175 с.
3. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / Л. М. Макаров. – М. : ИТДК «Гнозис», 2003. – 280 с.
4. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – К. : Высшая школа, 1991. – 272 с.
5. Смирнов Ф. О. Искусство общения в Интернете. Краткое руководство / Ф. О. Смирнов. – М. : Изд. дом Вильямс, 2009. – 240 с.

ENGLISH PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING A PERSON'S ACTIVITIES

Svitlana Melnyk

Lecturer, H. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Department of English Oral and Written Speech Practice

Oleksii Novikov

Teacher, H. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Department of English Oral and Written Speech Practice

Key words: phraseological units denoting a person's activities, classification, semantic features, structural features, stylistic features, subgroups, linguistic and stylistic analysis

Introduction. Every language has units which form its nominative stock and determine the laws of combining them into word combinations. The phenomenon of a reversed order is opposed to these linguistic universals: every language comprises syntactic structures which, to some degree, are deviant from general and constant rules of combining nominative units and which are regarded as lexical and syntactic "anomalies" fixed in the dictionaries. They belong to idioms specific for a definite language.

The sources of phraseological units are various. They can serve as the elements of folk, mythological, religious or literary texts; they comprise certain moral in their meaning representing a "narrowing" of a plot

Theoretical background. A number of linguists have devoted their life and work to studying and researching phraseological units including Ukrainian [11], Russian [10; 12] and foreign scholars [13]. We cannot but mention Acad. V. V. Vinogradov who investigated phraseological units separately from speech singling out their structural and semantic specificities [3]; N. N. Amosova who suggested the concept according to which idioms were defined as units of some kind of a permanent context [1]; A. V. Kunin [4; 5; 6] and V. L. Arkhanshelskyi [2], who have searched for "level" features of phraseological units; V. M.

Telia [7; 8; 9] who has investigated the meaning of phraseological units and their use in various aspects (semantic, pragmatic, culture studies etc.).

Research and discussion. Specificity of the idioms is in the fact that they introduce a microcontext the nominative basis of which is all information types which are characteristic of reflecting a situation in the text but they are represented in phraseological units like a model ready to be used as a certain microtext in the text.

As phraseological units are closely connected with people's everyday life and reflect all the specificities of their activities, behavior, different moral and ethic qualities there is no wonder that the idioms denoting people's activities have synonyms and variants with various lexical meaning which is considered **topical**. Thus, we will make the attempt to analyze the above mentioned phraseological units from different angles: their semantic, structural and stylistic features which comprise the **objective** of the presented article.

Such idioms can cover any spheres of life and influence which are critical not only for any individual but for society as well. So, we can guess that a person's activities can be identified and described by a number of synonymous phraseological units. Synonymy is known as a type of semantic correlation when two words (word combinations, phrases) have a similar or approximately similar meaning in the language.

Having singled out and analyzed 92 phraseological units denoting a person's activities

we can classify them according to definite semantic features:

1) *Actions speak louder than words.* Five synonymous phraseological units can be referred to this group, accordingly (*Deeds, not words – Hell is paved with good intentions – Seeing is believing – The proof of the pudding is in the eating – Easier said than done*);

2) *As a man sows, so shall he reap.* Here we can see six synonymous idioms (*As a man lives, so shall he die – As the call, so the echo – Curses like chickens come home to roost – As a tree falls, so shall it lie – You have made your bed, and you must lie on it – As you brew, so must you drink*);

3) *Between two stools one falls to the ground.* This subgroup consists of three synonyms (*If you run after two hares you'll catch none – No man can serve two masters – One cannot run with the hare and hunt with the hounds*);

4) *Don't cross the bridges before you come to them.* This group of phraseological units is rather big as it comprises nine synonymous expressions (*Don't cross the bridges before you come to them – All in good time – Don't cry out before you are hurt – Never jump your fences before you meet them – The devil is not so black as he is painted – Everything is good in its season – The morning to the mountain, the evening to the fountain – Don't halloo till you are out of the wood – Do not boast until you see your enemy dead – First catch your hare, then cook him*);

5) *The early bird catches the worm.* Such subgroup includes six synonymous idioms (*Early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy and wise – An early riser is sure to be in luck – He who sleeps catches no fish – First come, first served – He that will thrive must rise at five, he that hath thriven may lie till seven – He that comes first to the hill, may sit where he will*);

6) *Every man to his taste.* Eight idioms-synonyms can be referred to this subgroup (*Tastes differ – There is no accounting for tastes – One man's meat is another man's poison – One man's breath is another's death – What is good for one is bad for another – It takes all sorts to make a world – So many men, so many minds – All bread is not baked in one oven*);

7) *Faint heart never won fair lady.* This subgroup is one of the largest since it has eight phraseological units with a similar meaning (*None but the brave deserve the fair – Nothing venture, nothing have – Fortune favors the brave – The race is to the swift – First come, first served – He that comes first to the hill, may sit where he will – He that feareth every bush must never go a-birding – He that hesitates is lost*);

8) *It's a poor heart that never rejoices.* Five phraseological units can be referred to this subgroup (*Never say die – Every cloud has a silver lining – It is an ill wind that blows nobody good – It is a great life if you don't weaken – While there is life, there is hope*);

9) *A man can die but once.* This phraseological unit has six synonyms in the English language (*He that fears death lives not – Eat, drink and be merry, for tomorrow you die – Life is but a span – As well be hanged for a sheep or for a lamb – In for a penny, in for a pound – Over shoes, over boot*);

10) *Never put off till tomorrow what you can do today.* This subgroup comprises twelve synonymous units and it is the most widespread one among the idioms being analyzed (*Strike while the iron is hot – Make hay while the sun shines – Time and tide wait for no man – There is no time like the present – Procrastination is the thief of time – Lost time is never found again – One cannot put back the clock – Things past cannot be recalled – Things done cannot be undone – Delays are dangerous – Time is money – Time flies*);

11) *You never know what you can do till you try.* Five synonymous units can be referred to this subgroup (*Practice makes perfect – Practice is the best master – Experience is the mother of wisdom – It is dogged that does it – Repetition is the mother of learning*).

Thus, semantic analysis of the phraseological units denoting a person's activities has shown that the most widely used are those units which encourage a man to do his duties immediately to save time as wasted time cannot be returned and badly done actions cannot be redone; phraseological units which warn against reckless actions and boasting; phraseological units approving of good taste and courage.

The less wide spread are phraseological units denoting a person's activities which describe appropriate/inappropriate completing of work; idioms expressing peasants' hard work as they have to get up early in the morning to do a lot of work because if they fail to do it, they will not gather a good harvest; phraseological units about reckless people who are ready to be responsible for every action, either good or bad; phraseological units which motivate to trust deeds rather than words; phraseological units which urge not to give way to panic but believe in a better fate or future; phraseological units which indicate to the necessity of studying and revising to become wiser and more intelligent. And there is a very little amount of phraseological units denoting a person's activities which condemn uncertainty, promiscuity and greediness.

On analyzing structure of the phraseological units denoting a person's activities we can draw the conclusion that they are divided into following subgroups:

1) Phraseological units which are a simple sentence: *Fortune favors the brave. Delays are dangerous. Hard words break no bones. The early bird catches the worm. The proof of the pudding is in the eating. No man can serve two masters.* Moreover, such units can comprise homogeneous members of the sentence: *One cannot run with the hare and hunt with the hounds. Time and tide wait for no man.*

Besides, simple sentences can be extended by means of comparison: *Curses like chickens come home to roost.* Simple phraseological units can also be used in Passive Voice: *Hell is paved with good intentions. All bread is not baked in one oven.*

Thus, the analysis has shown that such phraseological units are used in the Present Simple Tense.

2) Phraseological units which are comparative constructions of various types: *Easier said than done.* – It comprises a comparative degree of the adjective *easy*.

The comparative structure of the following phraseological unit is quite different: *The devil is not so black as he is painted.* In this case the comparison of a real devil with an imaginary

one is due to the conjunction *not so ... as*. Comparison of the phraseological unit *As a tree falls, so shall it lie* occurs due to the conjunctions of comparison *as ... so*.

Comparison in the English language can be by means of a formal indicator *like*, which points to simile, i.e. when two subjects belonging to different classes are compared: *There is no time like the present.*

3) Phraseological units comprising subordinate clauses of time and condition which express real future: *If you run after two hares you'll catch none.* The analysis has shown there is only one such phraseological unit among the investigated idioms.

4) Emphatic phraseological units which include a conjunction *that* and an interrogative *who* are attributive subordinate clauses in the sentence: *He that comes first to the hill, may sit where he will. He who sleeps catches no fish.*

5) Phraseological units comprising non-finite forms of the verb:

a) the gerund which fulfils a function of the subject and predicative in the sentence: *Seeing is believing.*

6) the subjective infinitive construction: *An early riser is sure to be in luck.*

6) Phraseological units which form the compound sentence: *You have made your bed, and you must lie on it.* – In this example two predicative units complete each other by means of a coordinating conjunction *and*.

Let us have a look at one more phraseological unit: *Words may pass, but blows fall heavy* where two predicative units are joined by means of the adversative conjunction *but*.

7) Imperative phraseological units: *Make hay while the sun shines. Eat, drink and be merry, for tomorrow you die. Never say die. Do not boast until you see your enemy dead.* The analysis has shown that such units can be either affirmative or negative and the percentage of their use is approximately the same. The such like idioms can be both simple and complex as well.

8) Phraseological units comprising subordinate attributive clauses: *It is an ill wind that blows nobody good.*

So, we can make the conclusion that the most widely used are phraseological units de-

noting a person's activities which can be simple, complex and compound, imperative, comparative and emphatic sentences.

Phraseological units are a source of wisdom because they reflect the peoples' history and their attitude to this or that action or event. Such idioms can show either positive or negative experience due to expressive means and stylistic devices of the English language:

1) Phraseological units which include a stylistic device of exaggeration: *You never know what you can do till you try. It's a poor heart that never rejoices. Lost time is never found again. Practice is the best master. Time flies.* The analysis has shown that the effect of exaggeration is expressed in the first three examples not only by means of intonation but with the help of the *never* lexeme as well as it assumes a logical loading.

2) Metaphoric phraseological units: *Repetition is the mother of learning.* This idiom indicates that the more a man revises the material, the more he/she knows. Unfortunately, however, it is not always true, as there are sometimes completely hopeless cases. *Procrastination is the thief of time* is a metaphorical usage because delay equals to theft in this example.

3) Phraseological units comprising antithesis: *One man's meat is another man's poison. One man's breath is another's death.* – The above mentioned units include three cases of antithesis: *one – another, meat – poison, breath – death.*

What is good for one is bad for another. – Antithesis is expressed by means of reciprocal pronouns *one – another* and qualitative adjectives in positive degree: *good – bad.*

Early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy and wise. – To our mind, this phraseological unit denoting a person's activities contains contextual antonyms *to bed – to rise.* Besides, there is a distant repetition of *early* lexeme and the use of a combined enumeration *healthy, wealthy and wise.*

The morning to the mountain, the evening to the fountain. – Antithesis is expressed by noun antonyms denoting daytime *morning – evening* and contextual antonyms *mountain –*

fountain, as the mountains are usually situated somewhere in the highlands and the fountains near which one can have a rest, especially in the summer heat, are in the valley.

Things done cannot be undone. – Anonymous use of Participle II. 4) Inverted phraseological units: *As a man lives, so shall he die.* – In this example the auxiliary verb of the Future Simple *shall* is inverted as it is used before the subject in the affirmative sentence.

As you brew, so must you drink. – The presented phraseological unit denoting a person's activities is considered to be inverted as the modal verb *must*, which is a part of a compound verbal predicate, is used before the subject paying the recipient's attention to what he needs to do.

Between two stools one falls to the ground. – In this inverted idiom the adverbial modifier of place is used at the beginning of the sentence instead of its habitual use at the end of the statement.

5) Phraseological units comprising syntactic parallel constructions: *In for a penny, in for a pound. Nothing venture, nothing have. So many men, so many minds.*

6) Elliptical phraseological units: *Every man to his taste. As the call, so the echo.* – The verb *to be* in the Present Simple is omitted in the given phraseological units.

Conclusions. So, according to the results of researching stylistic features of phraseological units denoting a person's activities, we can draw the conclusion that comparison, inversion, antithesis and exaggeration are most frequently used.

After carrying out linguistic and stylistic analysis of the phraseological units denoting a person's activities, we paid a great attention to their translation into Ukrainian as well to see their similarities and differences.

Thus, we can make the conclusion that the Ukrainian equivalent does not always coincide with the source language lexically; these idioms contribute to the language treasure not only due to lexical loading but thanks to specificities of their translation and a wide range of using various translation methods as well.

REFERENCES:

1. Amosova N. N. Osnovy angliiskoi frazeologii [Text] / N. N. Amosova. – M.: Librokom, 2013. – 216 p.
2. Arkhangel'skii V. L. Ustoichivye frazy v sovremennom russkom iazyke: Osnovy teorii ustoichivyykh fraz i problemy obschei frazeologii [Text] / V. L. Arkhangel'skii. – Rostov n/D: Publishing of Rostov University, 1964. – 315 p.
3. Vinogradov V. V. Ob osnovnykh tipakh frazeologicheskikh iedinit v russkom iazyke [Text] / V. V. Vinogradov // Leksikologia i leksikografia. Izbrannye trudy. – M.: Nauka, 1977. – P. 140-161.
4. Kunin A. V. Angliiskaia frazeologia: Teoreticheskii kurs [Text] / A. V. Kunin. – M.: Vyssh. shk., 1970. – 344 p.
5. Kunin A. V. Assimetriya v sfere frazeologii [Asymmetry in Phraseology] [Text] / A. V. Kunin // Voprosy iazykoznanija. – M., 1988. – № 3. – P. 98-107.
6. Kunin A.V. Kurs frazeologii sovremennogo angliiskogo iazyka [Ucheb. dlja in-tov i fak. inostr. iaz.] [Text] / A. V. Kunin. – 2nd ed., revised. – M.: Vysshaia shkola, Dubna: Publishing Centre "Feniks", 1996. – 381 p.
7. Telia V. N. Variantnost idiom i identifikatsii variantov [Text] / V. N. Telia // Problemy ustoichivosti i variantnosti frazeologicheskikh iedinit. – Tula, 1972. – P. 30-69.
8. Telia V. N. Priroda i suschnost znakovoi funktsii idiom [Text] / V. N. Telia // Lexicographic Development of Phraseological Units for Various Dictionaries and Machine Fund of the Russian Language: the Materials of Methodical Seminar-School]. – M., 1988. – P. 10-17.
9. Telia V. N. Russkaia frazeologia. Semanticheskii, pragmaticheskii i lingvokulturologicheskii aspekty [Text] / V. N. Telia. – M.: Shkola "Iazyki Russkoi Kultury", 1996. – 288 p.
10. Fedulenkova T. N. Grammaticheskoe strukturovanie fraseomatizmov (na materiale angliiskikh glagolnykh iedinit) [Text] / T. N. Fedulenkova // Language and Cultural Ties of Different Peoples: Collected Materials of All-Russian Scientific and Methodical Conference. – Penza: Penza State Pedagogical University, 2002. – Part II. – P. 81-84.
11. Frazeologia: znakovi velychyny [Text]: [Navch. posib. dlja studentiv fakul'tetiv inozemnykh mov] / Ia. A. Baran, M. I. Zymomria, O. M. Bilous. – Vinnytsia: Nova Knyha, 2008. – 256 p.
12. Metina V. Hierarchy of Meaning in Phraseology [Text] / V. Metina, T. Fedulenkova // Actual Problems of Modern Science: the Materials of Scientific Conference, April 22-27, 2013 "Scientific Session. XV Nevskie Readings." – № 1 (4). – 2013. – SPb., 2013. – P. 102-106.
13. Smith L.P. Words and Idioms Studies in the English Language [Text] / L.P. Smith. – London: Constable, 1948. – 169 p.
14. Webster's Third New International Dictionary of the English Language. – Vol. II. – Chicago: Encyclopaedia Britannica, INC, 1993. – 1993 p.

РОЛЬ И МЕСТО НЕМЕЦКОГО ГЛАГОЛА ПРИ ОБУЧЕНИИ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ НА ЭТАПЕ ЯЗЫКОВОГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Дабаян И.М.

Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт», г. Киев, Украина

Ключевые слова: иностранный язык; немецкий язык; письменная речь; образование взрослых; глагол.

Keywords: foreign language; German language; written text; adult education; verb.

Специалистам, желающим овладеть на высоком уровне письменной немецкой речью необходимо (наряду с другими языковыми средствами) уверенно знать один из основных элементов системы немецкого языка – глагол. Умение употреблять немецкий глагол в разнообразных ситуациях в тексте значительно улучшает передачу смысловых оттенков, выразительность предложений, восприятие текста читателем. Если в немецком предложении глагол по небрежности пропущен, неверно или неоптимально употреблен, это во многих случаях может сделать предложение бессмысленным или исказить его смысл, затруднять восприятие предложения, а также способствовать неверному восприятию даже при формально правильной форме предложения. Неправильное, нерациональное употребление глагола негативно влияет на смысл и форму текста.

Глагол, как часть речи, обозначающая действие или состояние, употребляется в предложении преимущественно в качестве сказуемого [3, с. 576]. Сказуемое является одним из двух главных членов двусоставного предложения. Отношения, связывающие подлежащее и сказуемое, называются предикативными, причем сказуемое – носитель предикативности – основного свойства предложения, отличающего эту единицу языка от слова и словосочетания: свертывание предложения к сказуемому не затрагивает функции целого. Поэтому сказуемое составляет функциональный мини-

мум предложения. Именно в сказуемом выражаются грамматические категории, характеризующие предложение в целом (время, модальность) [1, с. 490].

В соответствии со структурой немецкого языка глагол как элемент сказуемого употребляется практически во всех немецких предложениях. Поэтому глагол в немецком языке (в сравнении с русским и украинским языками) особенно важен для передачи смысла предложения и для его восприятия. В различных видах немецкого предложения глагол имеет различное месторасположение (например, в простом предложении, в главном и придаточном предложении сложноподчиненного предложения), которое, однако, строго определяется грамматическими правилами. Глагол также в зависимости от типа предложения может менять свою форму. Например, глагол «anbieten»: *wir bieten die Ware an, die Ware wird angeboten, die Ware ist anzubieten, es ist wichtig, dass wir die Ware anbieten, er bot die Ware an.*

Глагол может изменять форму в предложении (в отличие от формы глагола в инфинитиве), если речь идет о глаголах сильного и неправильного спряжения, а также о глаголах с отделяемой приставкой, когда эта приставка находится в дистантном положении или же между приставкой и основной глагола находится приставка «ge» или частица «zu». Рекомендуется заучивание синонимичных групп глаголов, например, со значением «применять, употреблять, ис-

пользовать» – «verwenden», «anwenden», «gebrauchen», «einsetzen», «benutzen», при этом глаголы с отделяемой приставкой могут применяться в придаточных, а также в простых предложениях, где отделение приставки не требуется, в простых предложениях, где отделенная приставка, находящаяся в конце предложения, может дополнительно придавать оттенок законченности действия. Глаголы без приставок и с неотделяемыми приставками из синонимичных групп могут применяться в многословных предложениях, перегруженных другими смысловыми элементами, а также в предложениях, где имеет место перечисление действий, обозначаемое двумя или более глаголами. Следует обратить внимание, что в некоторых случаях, обусловленных нормой языка, узусом (принятое в определенных ситуациях употребление слов и выражений) или стилистическими целями, употребляются конкретные глаголы. При чтении оригинальных текстов на немецком языке следует обращать внимание, какие глаголы из синонимических групп чаще употребляются в простых и в сложноподчиненных предложениях, что будет способствовать развитию чувства языка. При составлении письменных тек-

стов на немецком языке или в случае перевода текстов на немецкий язык следует проверять наличие глаголов в соответствующих формах в каждом предложении, поскольку глагол, употребляемый в предложении преимущественно в качестве сказуемого обеспечивает функциональный минимум предложения, в большинстве случаев определяет грамматические категории (время, модальность), характеризующие предложение [1, с. 490].

Для специалистов, изучающих немецкий язык, знание глагола и умение употреблять его в предложении поможет совершенствовать знания языка, а уверенное владение этим важным явлением языка освободит внимание для других языковых аспектов, которых всегда много на пути к языковому совершенству.

Литература

1. Арутюнова Н.Д. Сказуемое // Большая советская энциклопедия/ А.М. Прохоров, гл. ред. – М., 1976. - Т.23. – с. 490.
2. Дабагян И.М. Формы немецкого глагола при обучении письму специалистов//Литература, социология и культурология / Literatura, socjologia i kulturoznawstwo. East European Conference. (29.11.2016 - 30.11.2016) – Варшава, 2016. – С. 75-76.
3. Маслов Ю.С. Глагол // Большая советская энциклопедия/ А.М. Прохоров, гл. ред. – М., 1971. – Т.6. – с. 576.

ПОД-СЕКЦИЯ 5. Языкознание и иностранные языки

КІЛЬКІСНА РІВНОКОМПОНЕНТНІСТЬ ПРИ СИНТАКСИЧНІЙ СИНОНІМІЇ У КОНТИНУУМІ МОВА / МОВЛЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ)

Лепетюха А.В.

доцент, кандидат філологічних наук Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Ключові слова: кількісна рівнокомпонентність, монопредикативне висловлення, преференціальна опція, синтаксична синонімія, стрижнева структура.

Keywords: monopredicative utterance, pivotal structure, preferential option, quantitative equacomponentality, syntactical synonymy.

Синонімічні конструкції являють собою однобазові (з одним термінальним трансформативним ланцюжком) і двобазові (з двома і більше термінальними трансформативними ланцюжками) перифрази стрижневої (первинної) синтагми або пропозиції, які породжуються у мові у результаті когнітивних поліоперацій феноменологічної реконструкції буття та його категорій і функціонують у мовленні як складні мовно-мовленнєві знаки (синтагми, моно- і поліпредикативні висловлення (далі – МПВ та ППВ)). Мікрополе кожного віртуального (мовного) синонімічного трансформу характеризується різним ступенем структурної та семантичної близькості (від приблизної до адекватної структури) до мікрополя стрижневої структури, формуючи синонімічний ряд у просторі функціонально-семантичного синонімічного макрополя. Залежно від комунікативної інтенції мовець актуалізує один з елементів синонімічного ряду у вигляді ко(н)текстуально пертинентної преференціальної опції (домінанти).

Прагнення комуніканта до «оптимізації мовного кода» пов'язано, з одного боку, з розширенням синтаксичної структури, а з іншого – з «економією зусиль» [1, 123]. Саме тому при породженні дискурсивних одиниць встановлюється рівновага між

вживанням розширених, ускладнених висловлень і скорочених, спрощених синтаксичних конструкцій. Отже, у процесі каузативної (породження) мовно-мовленнєвого акту відбувається взаємодія та переплетення двох протилежних тенденцій: компресії (імплікативності) та розширення (експлікативності) синтаксичних структур, котрі створюють комплекс взаємозалежних дискурсивних одиниць. Взаємне компенсування одночасно семантично сполучених і незалежних рис надлишковості і конденсації у дискурсі, обумовлене інтенціонально-ко(н)текстуальною природою мовно-мовленнєвого акту, дозволяє подолати «біфуркацію висловлень у динамічному аспекті комунікації» [2, 12].

У синонімічних МПВ з головуючою предикативною лексею сучасної французької художньої прози поряд зі звуженими та розширеними структурами зустрічаються кількісно рівнокомпонентні реалізації мовної стрижневої конструкції. Цей феномен пояснюється певним прагматичним плануванням мовцем комунікативної ситуації, котре виступає одним з елементів авторської мовної гри, що полягає у спонуканні читача / адресата «розгадати» інтенцію адресанта з метою визначити ступінь ко(н)текстуальної пертинентності феноменологічно реконструйованої кількісно

рівнокомпонентної преференціальної опції та вірно інтерпретувати подану інформацію стосовно об'єктів та подій реальної дійсності.

Аналіз прикладів творів сучасних французьких письменників дозволив виділити два типи кількісно рівнокомпонентних трансформів стрижневих моно- та поліпредикативних пропозицій з головуючим предикатом: а) пасивізовані монопредикативні конструкції з невираженим (неактивним) суб'єктом дії; б) МПВ зі специфічними інфінітивними зворотами з синтаксичною моделлю типу: *être* + іменна частина присудку + *à* + *Inf* або *avoir* + *COD* + *à* + *Inf* (де *Inf* – інфінітив, *COD* – прямий додаток).

Пасивізовані МПВ з невираженим суб'єктом дії становлять «безагентні» конструкції, у яких об'єкт (пацієнс) зазнає структурно-семантичної переорієнтації, набуваючи статусу граматичного суб'єкта, а реальний суб'єкт (агенс) узагалі не експлікується. На думку І.П. Распопова, позиція підмета у безагентних МПВ є «частково зруйнованою» [3, 77]. В.Ю. Копров зазначає, що синтаксичний нуль (неактивний агенс) у пасивних висловленнях завжди презентує суб'єкт-антропонім, у той час, як у пасивних структурах з визначеним агенсом він може належати будь-якому категоріальному та субкатегоріальному типові [4, 168]. У такому прикладі: (1) *Ses paroles sont écoutées tout près de ses lèvres.* (A. Breton) мікрополе стрижневої структури містить деміактивний суб'єкт дії-антропонім (*on*), з ко(н)текстуальною референтною детермінованістю. У мовленні актуалізується адекватна перифраза-безагентне МПВ, пертинентність якої визначається дистантним котекстом:

Ses paroles sont écoutées tout près de ses lèvres. Tout à coup elle s'interrompt, on la voit à peine ouvrir son sac et, découvrant une cuisse merveilleuse, là, un peu plus haut que la jarretière sombre... У посттексті аналізованого МПВ наявний визначений деміактивний суб'єкт дії *on*, який завжди імплікується у пасивізованих конструкціях з кількісною

рівнокомпонентністю.

У специфічних інфінітивних зворотах *être* + іменна частина присудку + *Inf* та *avoir* + *COD* + *Inf* інфінітив набуває експлікативного семантичного значення:

(2) *Je fus le premier à avoir repris le contrôle de mon fou rire.* (M. Levy)

Наведене кількісно рівнокомпонентне МПВ є актуалізованим ко(н)текстуально пертинентним трансформом мікрополя поліпредикативної стрижневої пропозиції: *Je fus le premier qui avait repris le contrôle de mon fou rire.* Мовець актуалізує семантично адекватну звужену структуру зі складним предикатом з метою уникнути перевантаження дискурсивного фрагменту ускладненими поліпредикативними структурами, оскільки у дистантному котексті наявні безсполучниково-сполучникові ППВ з кількома підрядними висловленнями: *Ce dimanche-là, le patron a dû se demander pourquoi d'un coup d'un seul, sa salle de restaurant tout entière s'est mise à se tordre de rire, alors que visiblement aucun de clients ne semblait se connaître.*

Je fus le premier à avoir repris le contrôle de mon fou rire. (Je fus le premier qui avais repris le contrôle de mon fou rire). *Non parce que je trouvais la situation moins cocasse que les autres, mais c'est qu'au fond du bistrot, je venais de voir Damira et Marc qui déjeunaient aussi en tête à tête.*

У посттексті міститься пояснення предикативного референта (*fus le premier à avoir repris*), отже, поліпредикативна стрижнева структура з підрядним додатковим висловленням синтаксично та семантично перевантажує аналізоване синонімічне МПВ.

(3) *Lizbeth a une voix à couper le souffle.* (F. Vargas)

У такому МПВ зі специфічним інфінітивним зворотом макрополе синтаксичної синонімії містить стрижневу структуру *Lizbeth a une voix qui coupe le souffle* і однобазовий трансформ (адекватну структуру): *Lizbeth a une voix à couper le souffle.* У пре- та посттексті спостерігається еліптичне звуження актуалізованих структур, котрі ста-

новлять репліки учасників діалогічної інтеракції:

– *Elle chante, répéta Decambrais, elle se produit. Dans un cabaret. Lizbeth a une voix à couper le souffle.*

– *Depuis quand, bon sang?*

Таким чином, згідно з правилами авторської гри, мовець зберігає особливості розмовного мовлення, що унеможлиблює реалізацію поліпредикативної стрижневої пропозиції.

Аналіз кількісно рівнокомпонентних МПВ з головуючою предикативною лексею дозволяє зробити висновок, що актуалізація комунікантом кількісно еквівалентної та семантично близької преференціальної опції ще раз доводить контекстуально-інтенціональний характер синтаксичної синонімії. У випадку з пасивізованими структурами саме відсутність визначеного агенса дії дозволяє мовцю обрати нерозширену адекватну структуру (у пасивних МПВ з визначеним суб'єктом дії спостерігається розширення первинної структури).

Щодо специфічних інфінітивних зворотів, у таких МПВ наявне звуження мовної структури на лексичному рівні, тобто перетворення багатоскладної лексеми на однокладну (*qui* → *à*). Отже, у кількісно рівнокомпонентних МПВ також виявляється прагнення мовця до економії мовленнєвих засобів для вираження своєї комунікативної інтенції.

Література

1. Пронина И.В. К вопросу о явлении эллипса // Иностранные языки. 1973. - № 9. С. 123-130.
2. Филиппова И.Н. Избыточность и недостаточность в одноязычной и двуязычной коммуникации (на материале немецкого и русского языков): Автореф. дис. докт. филол. наук. М., 2014. С. 12.
3. Распопов И.П. Строение простого предложения в русском языке. Москва: Просвещение, 1970. - 191с.
4. Копров В.Ю. Семантико-функциональный синтаксис русского языка в сопоставлении с английским и венгерским. Воронеж: Издатель О.Ю. Алейников, 2010. - 328 с.
5. Breton A. Nadia. Paris : Gallimard, 1964. - 192 p.
6. Levy M. Les enfants de la liberté . Paris : Robert Laffont, 2007. - 152 p.
7. Vargas F. Pars vite et reviens tard. Paris : Magnard, 2006. - 400 p.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Танана С.М.

канд. пед. наук, доцент ДВНЗ «Переяслав-Хм. ДПУ ім. Г. Сковороди»

Закон України «Про Освіту», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI

столітті» спрямовують вищу освіту на забезпечення фундаментальної наукової та професійної практичної підготовки вчителя, здобуття громадянами країни освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх здібностей та інтересів, а також підготовки освічених, моральних, мобільних, конструктивних і практичних людей, здатних до співпраці, міжкультурної взаємодії, які мають глибоке почуття відповідальності за долю країни, її соціально-економічне процвітання [1; 3].

Численні розвідки щодо вдосконалення системи стратегічного управління вищою освітою шляхом сучасних інформаційних технологій, управління інноваційним потенціалом (Т. Боголіб, Л. Гайдук, В. Грига, Л. Козарезенко, І. Єгоров, Л. Гриценко, О. Пархоменко, Г. Андрощук, О. Герасименко, В. Щекунів); забезпечення інформатизації вищої освіти (Л. Зайнутдінова, І. Захарова, Є. Полат, І. Роберт, А. Смирнов, В. Солдаткін); узагальнення різних підходів науковців до визначення сутності поняття «інформаційно-освітнє середовище вишу» (Б. Ахметов, А. Калюжний, О. Косолапов, В. Крюков, О. Торіна, К. Шахгельдян); організаційних аспектів упровадження в навчальний процес нових інформаційних технологій (С. Бондарева, В. Биков, Т. Габай, М. Жалдак, П. Корчемний, Ю. Машбіц, О. Співаковський), склали підґрунтя задля успішного розв'язання проблеми інформатизації вищої освіти як складного організаційного, технічного і технологічного процесу розроблення й упровадження інформаційної системи вищої школи.

Сучасні дослідження впливу глобалізації

на траєкторію розвитку цивілізації показують зростання територіальної диференціації інноваційного процесу. Так, група розвинутих країн з високим рівнем середньодушового доходу (15% населення світу) зосереджують у собі основну масу інновацій і високотехнологічних виробництв. Країни з низьким рівнем середньодушового доходу перебувають, як правило, в стані технологічного застою і не мають достатньої кількості фінансових ресурсів і кваліфікованих кадрів для здійснення базисних інновацій. У результаті зростає технологічний і економічний розрив між країнами.

Нині актуальною є необхідність оптимального поєднання ринкових інноваційних механізмів і активної державної підтримки освоєння і розповсюдження базисних інновацій, що визначають конкурентоспроможність країни. Держава встановлює законодавчі правила інноваційного розвитку, формує інноваційний клімат, забезпечує дотримання встановлених норм і правил інноваційної діяльності. Держава, перш за все, має здійснювати стратегічно-інноваційну функцію: підтримувати базисні технологічні й економічні інновації; проводити за свій рахунок інновації в неринковій сфері економіки. При цьому рекомендується велику увагу приділяти інноваційному менеджменту і практичним питанням комерціалізації технологій. Процесом комерціалізації прийнято називати процес впровадження нововведення на ринок [2, с. 20].

Загальновідомо, що перехід від однієї якості до іншої вимагає витрат ресурсів (енергії, часу, фінансів). Період часу від зародження ідеї, створення і розповсюджен-

ня нововведення до його використання прийнято називати життєвим циклом інновації. З урахуванням послідовності проведеної роботи життєвий цикл інновації розглядається як інноваційний процес.

Традиційно основні характеристики інноваційного процесу визначаються, виходячи з того, що нововведення володіє внутрішньою логікою і спрямованістю, які визначаються логікою розгортання – від ідеї нововведення до його використання, а також логікою відносин між учасниками процесу. Стійкість інноваційного процесу залежить від наявності і функціонування механізмів його самовідтворення. Водночас варто враховувати той факт, що інноваційні процеси виражають не тільки внутрішню логіку нововведення, але й логіку його взаємодії з навколишнім середовищем, тобто співвідношення параметрів впливу нововведення на навколишнє середовище і зворотній вплив останнього на саме нововведення. Відповідно до результатів наукових досліджень визначено чотири основні закони проходження інноваційних процесів [4]:

Закон необоротної дестабілізації інноваційного середовища.

Закон кінцевої реалізації інноваційного процесу.

Закон стереотипізації інновацій.

4. Закон циклічної повторюваності й оборотності інновацій.

Згідно з законом незворотної дестабілізації будь-який інноваційний процес у процесі реалізації вносить незворотні зміни в середовище, у якому він здійснюється, тобто попередні традиційні уявлення і відносини руйнуються, відбувається поляризація думок щодо необхідності нововведення, з'являються його союзники і супротивники. При цьому чим значнішим є творчий потенціал нововведення, тим ґрунтовніша дестабілізація інноваційного середовища.

Суть закону кінцевої реалізації інноваційного процесу полягає в тому, що будь-який інноваційний процес, що виник у результаті пошуку методів і коштів вирішен-

ня назрілих суперечностей, має рано чи пізно (свідомо або стихійно) реалізуватися. Чим життєдіяльнішим є нововведення, тим вищою є швидкість його реалізації.

Закон стереотипізації інновацій підтверджує факт поступового їх перетворення за умови послідовної реалізації в стереотип мислення і практичної дії, тобто в традицію.

Закон циклічної повторюваності й оборотності інновацій полягає в тому, що в нових умовах зміненого інноваційного середовища реальними є повторення нововведення або відродження старих форм [4].

Успіх реалізації будь-якого нововведення з позиції сприйнятливості до нововведення, з одного боку, тісно пов'язаний з інноваційною поведінкою діячів, при якій виявляється ставлення суб'єкта до змін, що відбуваються. Вибір інноваційної поведінки тісно пов'язаний з рівнем інновації кожного конкретного суб'єкта, схильності його до новаторства, а також з інноваційною здатністю середовища (рівнем готовності до сприйняття інновацій, що визначається сукупністю назрілих проблем і суперечностей, які загострилися, та породжують елементи хаосу).

В умовах соціально-економічної нестабільності (кризи) інноваційність суб'єкта обмежується спробами з найменшими витратами пережити важкий період і одночасно стимулюється необхідністю адаптуватися до нових умов, які вимагають від людини вміння передбачати зміни і готовності до несподіванок. За умови постійного вдосконалення професіоналізму, який є гарантом свого благополуччя (соціального й економічного), можлива реалізація ефективності окресленого організаційно-економічного механізму. Зміни звичного соціального середовища в умовах кризи формують потребу в інноваційній діяльності, яка руйнує негативні стереотипи і формує позитивні задля творчого розв'язання професійних проблем. Чим вищим є рівень складності завдань, тим більш регулярними є інноваційні вияви, прагнення до подолання норм, створення продуктів і спо-

собів роботи, що не збігаються із загально-прийнятими.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/651> – 14.
2. В. Космидайло Проблеми інноваційного розвитку в Україні та шляхи їх вирішення //Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2(68) – С. 20.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: затверджено указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347 // Освіта. – 2002. – 24 квітня-1 травня.
4. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV // zakon1.rada.gov.ua.
5. Л. Федулова «Інноваційна економіка», Київ, «Либідь», 2006. – С. 47.

СКОРОЧЕННЯ ЛЕКСЕМ ЯК МЕХІНІЗМ ПОПОВНЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АМЕРИКАНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО СОЦІОЛЕКТУ

Артеменко І. О.

аспірант кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови,
Запорізький національний університет

Ключові слова: механізми словотворення, скорочення, складноскорочені слова, аббревіатури, акроніми, контаміновані утворення, усічення, скорочення словосполучень.

Key words: mechanisms of word formation, shortenings, blends, abbreviations, acronyms, contaminated formations, abridgements, shortenings of word combinations.

На сучасному етапі одним із найбільш впливових чинників мовного розвитку вважається принцип так званої економії мовних зусиль. Таке прагнення до раціоналізації мови, в свою чергу, пов'язане з кількісним зростанням словникового складу мови [2]. Як відомо, одним із видів економії мовних засобів є скорочення, що має на меті компресію інформації на лексичному рівні [3].

Проблема скорочення лексем як одного із провідних механізмів словотворення завжди привертала й продовжує привертати увагу багатьох вчених, серед яких О. М. Медвідь, Л. М. Чумак, С. М. Єнікеєва, І. В. Секрет, І. А. Ярема та ін.

Одним із продуктивних джерел поповнення словникового складу американського варіанта англійської мови на сьогоднішній день постає американський студентський соціолект, що сформувався у контексті діяльності субкультури гендерних об'єднань студентів (відомих як *fraternities* та *sororities* – “братерства” та “сестринства” відповідно) у вищих навчальних закладах Сполучених Штатів. У мовленні представників даної субкультури чітко простежується тягіння до принципу економії лінгвальних ресурсів у ході комунікації, тож такий динамічний процес, як поповнення словникового складу американського студентського соціолекту, супроводжується виникненням значної кількості різних типів скорочень в сучасній англійській мові

США. Дана тенденція є відбиттям її певних особливостей мовної картини світу американської студентської молоді, яка постає відображенням такого типу культури, що прагне встановлення “безбар’єрних” взаємовідносин, збереження вільного стилю спілкування [1].

Більш того, було помічено, що чимало одиниць, які наповнюють “братній” соціолект американських студентів, виникли на основі їх номінативного уподібнення до понять, що існують у загальному вжитку. Проте, в той же час паралельно відбувається процес конкретизації цих понять з метою їх пристосування до специфіки діяльності студентських гендерних об'єднань, відомих як “братерства” та “сестринства”. У зв'язку з цим деякі поняття стають, так би мовити, інформативно перенасиченими, через що й виникає необхідність пошуку шляхів більш стислого їх найменування, одним із яких є створення нових номінативних одиниць, котрі виявляються інформативно або структурно місткими, проте дещо спрощеними за формою мовних знаків [2].

Так, доволі громіздкими у структурному плані у контексті діяльності студентських гендерних спільнот Північної Америки виявляються такі ономастичні терміни, як назви керуючих органів – так званих *umbrella organisations*, – створених з метою контролю та нагляду за діяльністю названих спільнот. Такі структурно громіздкі

поняття з метою економії мовних зусиль у мовленні, як правило, зустрічаються у вигляді абревіатур – одного з різновидів складноскорочених слів, наприклад, NPC замість *National Panhellenic Conference*, NPHC замість *National Pan-Hellenic Council*, IFC замість *Interfraternity Council*, NALFO замість *National Association of Latino Fraternities*, NIC замість *North American Interfraternity Conference*, MGC замість *Multiethnic Greek Council* [5; 7] та деякі ін.

Окрім ономастичних термінів, у вигляді абревіатур вживаються й деякі поняття, пов'язані з повсякденним життям членів студентських “братерств” та “сестринств”, серед яких можна зустріти, приміром, наступні: PNM замість *potential new member*, MIP замість *membership intake process*, NMP замість *new member program*, COB замість *continuous open bidding*, DP або DOP замість *dean of pledges*, PM замість *pledge mom* та PD замість *pledge dad* відповідно, DGI замість *god damn independent*, а також така часткова абревіатура, як *I-Week* замість *initiation week* [5; 6; 7]. Окрім цього, слід зауважити, що такі з вищенаведених абревіатур, як MIP, COB, DOP функціонують як абревійовані утворення акронімічного типу у мовленні представників американської студентської “гендерної” субкультури [9].

Цікавими, на наш погляд, є й такі варіанти ініціальних абревіатур у контексті діяльності студентських гендерних об'єднань, як, наприклад, *Pi Chi* замість *Panhellenic Counselor* та *Rho Gamma* замість *Recruitment Guide* [7]. У наведених прикладах абревіація відбувається шляхом заміни лексем, що входять до складу поняття, їх першими літерами, але замість літер англійського алфавіту в даному випадку вживаються літери грецького алфавіту. Таке явище, вочевидь, пов'язано з тим, що студентські “братерства” та “сестринства” Північної Америки в альтернативі іменуються “організаціями грецьких літер” – *Greek Letter Organizations* – у зв'язку з такою їх характерною рисою, як найменування окремих спільнот, а саме – переважної їх більшості, літерами грецького

алфавіту (напр., *Kappa Kappa Alpha*, *Delta Delta Phi*, *Epsilon Omega* і т. д.) [5; 8].

Зауважимо, що ці так звані “грецькі мотиви” наскрізно пронизують “братній” студентський соціолект, що, наприклад, можна помітити й у частинах таких вищенаведених ономастичних термінів, як *Greek Council*, *Panhellenic Conference*, *Panhellenic Council*, де лексема *Panhellenic*, тобто “панелівський”, “грецький”, вживається на позначення поняття, пов'язаних з певними проявами “грецького життя”.

До складноскорочених слів можна віднести й чисельні контаміновані утворення, що виникли у контексті діяльності північноамериканських “братерств” та “сестринств”, серед яких можна виявити такі ілюстративні новоутворені сполучення, як, наприклад, *frastle* від *fraternal castle*, *fratling* від *fraternal sapling*, *Fratmas* від *fraternal Christmas*, *sorostitute* від *sororal prostitute*, *sorosian* від *sororal Asian*, *fra-rority* від *fraternal sorority*, а також таке утворення, як *fratority*, що нерідко помилково вживається замість поняття *fra-rority* на позначення змішаної “братньої” спільноти, до складу якої входять і хлопці, і дівчата [6; 7; 8]. У наведених сполученнях, утворених на основі контамінації лексем, спостерігається й словотворчий механізм, про який йшлося вище, де відбувається уподібнення змісту певних понять до тих, що існують у загальному вжитку, одночасно з їх конкретизацією, що має на меті пристосування їх семантичного змісту до специфіки діяльності студентських гендерних організацій.

Не менш продуктивним способом скорочення лексем у складі студентського “братнього” соціолекту є усичення, внаслідок чого утворились такі редуковані одиниці, як *recruitment PREP* від *recruitment preparation*, *grad* від *graduate*, *para* або *nalia* від *paraphernalia*, *neo* від *neophyte*, *rec letter* від *recommendation letter*, *perp* від *perpetration*, *pref card* від *preference card*, *panhellenic exec* від *panhellenic executive* [5; 6; 7] та багато інших.

У межах “братнього” соціолекту американських студентів спостерігається й та-

кий різновид скорочень, як скорочення словосполучень, коли, наприклад, замість поняття *active member* самотійно у цьому ж значенні вживається лексема *active*, замість *crossed member* – *crossed*, замість *dry recruitment* – *dry*, замість *big brothers/sisters* – *big*, замість *little brothers/sisters* – *littles* відповідно [5; 7].

Таким чином, наведені приклади демонструють, що певна кількість одиниць, які наповнюють студентський “братній” соціолект, підлягають скороченню. Частіше це відбувається з багатоскладовими лексичними одиницями та інформативно-насиченими фразами номінативного характеру. Скорочення лексем, що входять до складу “братнього” соціолекту, сприяє поповненню лексичного складу англійської мови США новими номінативними одиницями та, водночас, виступають засобом раціоналізації мовленнєвої діяльності його носіїв.

У подальших розвідках доцільним, на нашу думку, є дослідження певної категорії скорочень “братнього” соціолекту американських студентів, якою є контаміновані утворення, що складають вагому частку лексем у межах даної категорії одиниць, утворених на основі такого механізму словотворення, як скорочення лексем.

Література

1. Дорда В. А. К вопросу о языковой картине мира американских студентов [Електронний ресурс] / В. А. Дорда. – Режим доступу : http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/29515/3/Dorda_Pavlodar.pdf
2. Єнікеєва С. М. Скорочення слова як механізм формотворення і словотворення в сучасній англійській мові [Електронний ресурс] / С. М. Єнікеєва. – Запорізький національний університет, 2008. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/2167/1/06esmsam.pdf>
3. Секрет І. В. Скорочення лексем як механізм словотворення в англійській комп'ютерній термінології [Електронний ресурс] / І. В. Секрет, І. А. Ярема // Матеріали першої науково-практичної конференції “Мова і міжкультурна комунікація”. – Дніпродзержинськ, 2009. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2009fil/2_sekret.php
4. Чумак Л. М. Складноскорочені слова як особливий клас слів у сучасній англійській мові / Л. М. Чумак // Вісник Житомирського державного університету. – Випуск 40. – Філологічні науки. – 2008 р. – С. 212-215.
5. Fraternity and Sorority Definitions : Greek Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unlv.edu/getinvolved/greek-definitions>
6. General Greek Life Vocabulary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://greeklife.truman.edu/greekvocabulary.asp>
7. Greek Glossary : Greek Life [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.twu.edu/greek-life/greek-glossary.asp>
8. Urban Dictionary : Greek Terminology [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.urbandictionary.com>

ДІАПАЗОН ХРИСТИЯНСЬКИХ ІМЕН В ОСНОВАХ ВІДПАТРОНІМНИХ ОЙКОНІМІВ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Тишковець М.П.

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови.
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

Шеремета Л.П.

Кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри української мови.
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

Ключові слова: християнське ім'я, відпатронічний ойконім, варіанти християнських імен, патронім.

Keywords: Christian name, vidpatronimal oykonim, variants of Christian names, patronim.

Однією з важливих диференційних рис стародавніх поселень при їх заснуванні була назва певної групи людей. Останніх називали за іменами (особовою назвою) їх вождя, родоначальника і т.п. – патрона, ім'я якого через назву колективу бралось за основу назви дворища, села або іншого об'єкта. За своїм змістом така назва була відпатронімною, тобто початково вона означала назву окремого колективу людей і лише пізніше почала називати територію, де ці люди проживали.

Первісно абсолютна більшість відпатронічних найменувань поселень була назвами людей (*nomina personalia*). Згодом ці плюральні формації – назви людей, що означали нащадків або підданих особи, ім'я (прізвище, прізвисько) якої звучить в основі назви, втрачають загальне значення і починають означати той шматок землі, на якому поселилися ці люди, той населений пункт, у якому вони живуть, тобто шляхом переосмислення загальної назви переходять у розряд топонімів [6, 111-114].

Формальними показниками патронічності у назвах людей і, відповідно, ойконімів, від них утворених, були суфікси *-ич-і*, *-івц-і*, *-инц-і*. Об'єктом нашого дослідження стали лише ті ойконіми на

-ичі, *-івці*, *-инці* Правобережної України, в основах яких зафіксовані християнські імена. Уважаємо, що більшість із них – це найменування, утворені семантичним шляхом, оскільки множина появилася у них ще на дотопонімічному рівні і вона фактично не утворює ойконімів, а є результатом топонімізації апелитивів.

Мета нашого дослідження – проаналізувати діапазон та продуктивність християнських імен в основах відпатронічних ойконімів Правобережної України.

В основах відпатронічних найменувань неоднаково відображені ті чи інші християнські імена та їх варіанти. Кількісні показники різних християнських імен в основах ойконімів із формантом *-ич-і* зображено у таблиці 1.

Як бачимо з таблиці, найпродуктивнішими у творенні назв поселень на *-ичі* Правобережної України виявились імена *Іван (Йоган, Ян)*, *Микола*, *Михайло*, *Олександр*, *Григорій*, *Павло*. Очевидно, такі імена були популярними в час творення досліджуваного типу топонімів, а значить і в час заселення територій Правобережжя України. Однак ми маємо велику кількість випадків, коли окреме християнське ім'я

Таблиця 1.

Продуктивність християнських імен, враховуючи їх варіанти, в основах відпатронімних ойконімів на -ичі Правобережної України

Кількість назв поселень	Імена
35	Іван (Йоган, Ян): Ванько, Вач, Вашко, Гань/Ганьо, Ганько, Ганьцо, Іванина, Іванище, Іванко, Івасько, Янко, Ясько
13	Микола: Микула, Микунко, Микуша
12	Михайло: Михалко, Михно, Михонко, Мичко, Мишко, Місюк; Олександр: Лесько, Лешко, Лешно, Олеша, Олешко
7	Григорій: Грик, Гринко, Гришко, Грич, Гричко; Павло
6	Віталій: Віт, Вітко; Дмитро; Федір: Хведор, Ход, Ходор; Хома: Хомата
5	Балтазар; Василь: Василько, Васько; Данило: Данко, Дашко; Матій; Макар: Мак, Макал; Мина: Минко; Петро: Петра, Петрашко
4	Акилин; Демид: Дем, Демидко, Демко; Денис; Ілля: Ілько; Каленик; Костянтин: Костанита, Костенко; Мойсей; Пантелеймон; Пилип; Роман: Романко; Семен; Степан; Тихін; Юрій; Яків (Якуб)
3	Антон, Боніфатій, Варфоломій, Гаврило, Давид, Дем'ян, Захар, Клим, Лавро, Максим, Марко, Мартин, Микита, Олекса, Сава, Сидор, Юхим
2	Гліб, Івон, Ісай, Йосип, Конон, Катерина, Корнило, Корній, Кузьма, Левко, Лисимах, Мирон, Олена, Ольга, Омелян, Тарас, Теодор, Терентій, Улас, Фалалей, Яким, Ярема
1	Абакум, Абрам, Авксентій, Агафон, Ананій, Анатолій, Андрій, Арсен, Бенедикт, Вавило, Вакула, Герасим, Герман, Домінік, Дорофій, Донат, Дула, Емануїл, Євстафій, Єлїсей, Єлпідіфор, Єремія, Зіновій, Ігнат, Іпатій, Карпо, Каспер, Климент, Кіндрат, Крискентіан, Курополіт, Куфій, Лука, Лук'ян, Марин, Мелетій, Милій, Михай, Нестор, Никон, Онисим, Опанас, Орест, Остап, Охрім, Пактовій, Пелій, Перегрин, Пір, Потап, Прокіп, Рикс, Самійло, Сафон, Симон, Тимофій, Трифон, Фантін

стало базою при творенні одного-двох назв населених пунктів із формантом **-ич-і**. найчастіше це такі імена: Абакум, Агафон, Ананій, Анатолій, Бенедикт, Вавило, Герман, Домінік, Дорофій, Донат, Дула, Емануїл, Єлпідіфор, Єремія, Зіновій, Ігнат, Іпатій, Климент, Кіндрат, Крискентіан, Курополіт, Куфій, Лука, Лук'ян, Милій, Никон, Онисим, Опанас, Охрім, Пактовій, Пелій, Перегрин, Пір, Рикс, Самійло, Сафон, Симон, Тимофій, Трифон, Фантін та ін. Найвагоміші причини цього явища – частота фіксації імені в церковних календарях та здатність його утворювати варіанти.

Імовірно, наші дослідження можуть допускати певні поправки, оскільки часто лексична база ойконімів на **-ичі** має неоднозначне пояснення, наприклад, назва поселення *Єрмовичі* походить від антропоніма *Єрм*, що, в свою чергу, може бути усіченим варіантом християнських імен *Єрмей*, *Єрмихь*, *Єрминиггелдъ*, *Єрмиппъ*, *Єр-*

мий, *Єрмонія*, *Єрмогенъ*, *Єрмократъ*, *Єрмолай* [7]; базою назв населених пунктів *Вітичі*, *Вітовичі*, *Вітковичі* (4 назви) стали або повне ім'я *Витъ* [7], або відкомпонітний дериват від давнього слов'янського імені з компонентом *Вит-* (пор. *Витослав*, *Витомир* [4, 85-86]).

Християнські імена в процесі адаптації до системи східнослов'янських мов зазнали фонетичних змін, які детально проаналізовані у працях відомих антропонімістів: М. Бірили [1], Р. Керсти [5], М. Малець [13], О. Суперанської [8]. Уже пристосовані до фонетичної та фонологічної системи української мови імена ставали базою для назв населених пунктів.

В основах ойконімів на **-ичі** у переважній більшості засвідчені чоловічі християнські імена, можливо, тому, що главами родових общин чи власниками певних земельних ділянок найчастіше були чоловіки. Опрацьований нами матеріал фіксує однак і

ойконіми з формантом **-ич-і**, в основах яких засвідчені жіночі імена: *Катериничі* (с. Льв., Гор.): z Katherinicz (1469 р.) [15 XIX, 29] – *Катерина*, пор. ще *Катериничі* (х. Чв.); *Оленичі* (с. Жт., Овр.) (1946 р.) [10, 185] – *Олена*; *Оленчичі* (с. належало до маєтків Тончинських на Покутті): Olenczicze (1462 р.) [11, 168] – *Оленка*<*Олена*.

В основах ойконімів на **-івці**, **-инці** міститься понад 170 християнських імен. Найпопулярнішими у творенні патронімів на **-івці** (однойменних ойконімів) виявились імена *Іван* (*Йоган*, *Ян*), *Михайло*, *Григорій*, *Семен*, *Василь*, *Мойсей*, *Павло*, *Олександр*, *Юрій*, які лежать в основах від 10 до 76 досліджуваних назв поселень. Меншою популярністю користувались імена *Андрій*, *Балтазар*, *Бенедикт*, *Зіновій*, *Дементій*, *Кирило*, *Левко*, *Матей*, *Нестор*, *Охрім*, *Степан* та ін., які засвідчені в двох чи більше ойконімах досліджуваного типу. Імена *Абрам*, *Альфред*, *Ананій*, *Гурій*, *Єна*, *Кандидій*, *Лук'ян*, *Максим*, *Мефодій*, *Миرون*, *Мокій* і т.п. зафіксовані лише в поодиноких найменуваннях поселень.

Дещо інший діапазон християнських імен виявлений в основах назв населених пунктів із формантом **-ици-і**. Найбільше число ойконімів із цим суфіксом (дев'ять) утворено від патронімів, мотивованих іменем *Микола*. Рідше репрезентовані в основах вказаних назв поселень християнські імена: *Варвара*, *Василь*, *Дмитро*, *Іванна*, *Ілля*, *Кузьма* і т.д., які зафіксовані як в повній, так і в деривованій формі: *Варваринці*, *Варварчинці*, *Васютинці* (3), *Вахутинці*, *Іванинці*, *Іллінці* (5 назв), *Кузьминці* (4 найменування), *Митинці* (3 ойконіми) та ін. В одиничних прикладах ойконімів із формантом **-ици-і** зафіксовані імена: *Азарія*, *Геласій*, *Донат*, *Дорофій*, *Зіновій*, *Івон*, *Катерина*, *Клим* і т.п.

Християнські імена, що ставали базою для творення патронімів на **-івці**, **-инці** (пізніше однойменних ойконімів), зазнавали певних модифікацій з боку їх фонетичної структури. Частина таких змін зумовлена адаптацією неслов'янських за походженням імен до системи української

мови, інші стали причиною небалого запису в історичних джерелах, друкарських помилок чи не уважного прочитання.

Серед досліджуваного нами ойконімного матеріалу не зафіксовано жодного випадку, коли в основах відпатронімних назв населених пунктів на **-івці** вживалися б жіночі імена. У той час, як в основах шістнадцяти найменувань поселень із формантом **-ици-і** такі імена простежуються. Наприклад: *Гальчинці* (с.Хм., Теоф.): Halczyncze (1452 р.) [15 XIX, 171] – *Галька*<*Ганна* [2, 139], пор. ще *Halczyncze* (село на Київщині) (1628 р.) [15 XX, 87], w *Halczyncach* (село на Вінниччині) (1820 р.) [14 II, 263]; *Katharzince* (село на Львівщині) (1578 р.) [15 XVIII/1, 171] – *Катарина*<*Катерина*; *Янчинці* (тепер с.Колибаївка Хм., К-П.): Janczyncze (1662 р.) [12, арк. 441] – *Янка*<*Іванна* та ін.

Оскільки суфікс **-овець** (форма однини суфікса **-івци-і**) приєднувався до основ на **-о** або на приголосний (більшість чоловічих імен у своїй формі якраз є такими), а суфікс **-инець** (форма однини суфікса **-ици-і**) – до основ на **-а** [3, 12], то, відповідно, основним лексичним джерелом творення останніх були патроніми, мотивовані жіночими іменами та чоловічими іменами на **-а** типу *Ілля*, *Кузьма*, *Микита*, *Олекса* та ін. Хоча в основах найменувань поселень на **-ици** виявлені чоловічі імена на зразок *Івона*, *Клима*, *Прокопа* і т.п. Можливо, такі форми імен – це утворення від антропонімів у родовому відмінку. Не виключено, що вони були нейтральними чоловічими іменами, що підтверджують пам'ятки XVI-XVII ст. [5, 84-85].

Здійснюваний нами аналіз продуктивності християнських імен (включаючи їх структурно-словотвірні варіанти) в основах відпатронімних назв населених пунктів на **-івці**, **-инці** Правобережної України підтверджує думку вчених про те, що популярність цих імен у значній мірі залежить від того, як часто вони фіксуються у церковних календарях [5, 42], а також здатність їх творити демінутивні варіанти. Наприклад, ім'я *Іван*, що здавна належить до найбільш популярних чоловічих імен в

Таблиця 2.

Найуживаніші християнські імена в основах відпатронімічних ойконімів на -ичі, -івці, -инці¹

Місце	Назви населених пунктів на		
	-ичі	-івці	-инці
I	Іван	Іван	Микола
II	Микола	Михайло	Микита
III	Михайло, Олександр	Григорій	Ілля, Кузьма
IV	Григорій, Павло	Семен	Дмитро, Іванна, Павло, Сава, Хома
V	Віталій, Дмитро, Федір, Хома	Василь, Мойсей	Василь, Ганна, Олекса, Серафима

¹ У таблиці подаємо імена (а також їх словотвірні варіанти) і число ойконімів, в основах яких ці імена засвідчені. Наприклад, ім'я Іван зафіксоване в основах 35 назв населених пунктів.

Україні [9, 143], засвідчене в основах 76 ойконімів на **-івці**, з них 58 назв населених пунктів із формантом **-івц-і** фіксують у своїх основах усічені, усічено-суфіксальні та суфіксальні варіанти цього християнського імені, і лише вісімнадцять назв поселень – повну форму. Маємо випадки, коли ім'я *Іван* наявне в основах назв поселень на **-івці** в неукраїнському варіанті – *Йоган, Ян*, відповідно, у семи та п'ятнадцяти ойконімах.

Порівнюючи список найбільш уживаних імен в основах назв населених пунктів на **-ичі** та **-івці**, **-инці**, приходимо до висновку, що найпопулярнішим іменем у час творення патронімів, а пізніше топонімів, було ім'я *Іван*, яке належить до найпродуктивніших як в основах найменувань поселень на **-ичі**, так і в основах ойконімів на **-івці** (Табл. 2).

Цікавим є той факт, що імена *Михайло, Григорій*, посідаючи, відповідно, 3 і 4 місця щодо частоти вживання їх в основах назв населених пунктів на **-ичі**, в основах ойконімів на **-івці** займають уже 2 і 3 місця, тобто продуктивність їх збільшується. Таку зміну пов'язуємо із часом зародження і функціонування топонімів на **-ичі** та **-івці**. Можливо, у період масового творення патронімів на **-ичі** (пізніше топонімів) вказані імена не були настільки популярними в іменнику тодішніх українців. А на період формування патронімів на **-івці**, **-инці** ці імена уже вкоренилися в систему іменництва і частіше ставали базою творення ще одного класу онімів.

Діапазон імен в основах назв населених пунктів на **-инці** – інший, що зумовлено граматичними особливостями творення таких топонімів.

Імена *Абрам, Дорофій, Єлисей, Зіновій, Курополит, Лук'ян, Перезарин* та ін. виявилися малопродуктивними (вони зафіксовані в поодиноких прикладах) в основах відпатронімічних назв поселень на **-ичі**, **-івці**, **-инці**.

Кількісні дані християнських імен, виділені з ойконімічних основ досліджуваного типу, не з авжди мають однозначний характер щодо своєї етимології. Причиною цього є омонімічність багатьох антропонімічних основ.

Таким чином, базою патронімів на **-ичі**, **-івці**, **-инці** (однойменних ойконімів) ставали ті християнські імена, які користувалися популярністю у тогочасній антропонімічній системі. Це переважно частовживані в церковних календарях імена, імена, що не викликали труднощів у вимові та вживанні, а також імена з розгалуженою варіантністю.

Література

1. Бірыла М.В. Беларуская антрапанімія: Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы. – Мінск: Навука і тэхніка, 1966. – 328 с.
2. Бучко Г., Бучко Д. Словотвірні варіанти християнських імен в основах прізвищ Бойківщини // Studia slawistyczne 2: Nazwy własne na pograniczach kulturowych. – Białystok: Wyd-wo i Drukarnia LIBRA S.C., 2000. – С.39-45.
3. Бучко Д.Г. Украинские топонимы на -івці, -инці: Автореф. дисс. ...к-та филол. наук. – Львов, 1972. – 22 с.
4. Железняк І.М. До семантичної характеристики сербо-хорватської антропонімії XII-XV ст. // До-

- слідження з мовознавства. – Київ: Вид-во АН УРСР, 1962. – С.77-93.
5. Керста Р.Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. – Київ: Наукова думка, 1984. – 151 с.
 6. Керста Р.Й. Функції суфікса -ич- в українських топонімічних назвах XIV-XV ст. // Дослідження і матеріали з української мови. – Київ, 1962. – Т.5. – С.111-114.
 7. Полный христианский месяцесловъ съ присовокупленіемъ разныхъ статей къ российской истории и кievской іерархіи относящихся. – Киевъ, 1845.
 8. Суперанская А.В. Структура имени собственнаго. Фонология и морфология. – Москва: Наука, 1969. – 207 с.
 9. Трійняк І.І. Словник українських імен. – К.: Довіра, 2005. – 509 с.
 10. Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року. – Київ: Укр. Вид-во політичної літератури, 1947. – 1063 с.
 11. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego Bernardyńskiego we Lwowie. – Lwów, 1868-1870. – Т.І-ІІ.
 12. Archiwum Główne Akt Darnych w Warszawie. Metryka koronna, dz.XVIII. – Warszawa.
 13. Malec M. Imiona chrześcijańskie w Sredniowiecznej Polsce. – Kraków, 1994. – 462 s.
 14. Marczyński. Statystyka Gubernii Podolskiej. – Wilno, 1820. – Т.І-ІІІ.
 15. Źródła dziejowe. – Warszawa. – 1876–1911. – Т. XVIII/1, 2- XXI.
- Скорочення назв областей і районів:
Лв. – Львівська
Хм. – Хмельницька; Теоф. – Теофіпольський р-н;
К.-П. – Кам'янець-Подільський р-н.
Чн. – Чернівецька
Жт. – Житомирська; Овр. – Овруцький р-н.

СПЕЦИФІКА УРОКУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Чорна О.О

К.П.Н кафедра англійської мови та методики викладання іноземної мови
Мелітопольський державний педагогічний університет

Ключові слова: навчання, успішність, реалізація, комунікативні уміння, комунікативні компетенції.

Урок як форма організації навчання міцно зайняв своє місце в школі в якості основної організаційної форми навчання. Важливою умовою проведення уроку є грамотна постановка цілей уроку і успішна їх реалізація. Навчання іноземної мови переслідує реалізацію практичних, виховних, освітніх і розвиваючих цілей. Практична мета спрямована на формування в учнів комунікативної компетенції, тобто мовної активності. Освітня мета покликана закласти основи філологічної освіти школярів; удосконалювати культуру навчання, що проявляється в специфічних комунікативних уміннях: вміння розпочати розмову, підтримувати її, виявляючи увагу, зацікавленість, завершити розмову. Чимала роль відводиться і виховним цілям. Виховне значення іноземної мови полягає у вихованні в учнів оцінно-емоційного ставлення до світу, позитивного ставлення до іноземної мови, до культури народу, що говорить на цій мові. Розвиваючі завдання намічають шляхи формування та розвитку мотиваційної та емоційної сфер особистості учнів, ціннісних орієнтирів, готовності до подальшої самоосвіти в іноземній мові [6, с. 43].

Провідна роль уроку серед інших форм навчання пояснювалася тим, що він є найдоцільнішою формою з науково-педагогічної точки зору (Д. О. Лордкіпанідзе [12, с. 53]), що на уроці концентрується головна частина роботи вчителя з учнями з метою засвоєння ними системи знань, умінь і навичок (Б. П. Єсіпов[7, с. 20]), що це найбільш зручна форма при систематичних курсах предметних навчальних

програм (І. Т. Огородніков [17, с.118]).

Характерними ознаками уроку як елементу класно-урочної системи є наступні:

- а) наявність класу з незмінним складом учнів;
- б) точно визначений час;
- в) твердий розклад з дотриманням раціонального та планомірного чергування навчальних дисциплін;
- г) застосування різноманітних методів досягнення дидактичних завдань.

Поряд із зовнішніми ознаками, виявлялися і сутнісні характеристики уроку. Вже на початку періоду урок розглядався як структуроутворюючий компонент навчально-виховного процесу і свого роду «дзеркало», що відбиває всі сторони шкільного життя (навчально-виховну, методичну, організаційну) (І. Н. Казанцев).

М.А. Данилов послідовно розвивав ідею уроку - «клітинки» живого навчального процесу, рух якого криволінійно, зигзагоподібно і за своїм характером наближається до руху по спіралі [4, с.48]. У цьому русі ясно виступають основні структурні одиниці. Первинною структурною одиницею навчального процесу, що володіє всіма його ознаками, є урок. М.А. Данилов вбачав в уроці особливу якість, називаючи урок «відрізком» цілісного живого процесу навчання, у якому (урок) важливі всі моменти, властиві навчального процесу в цілому: зміст, ідейна спрямованість, методи навчання, прийоми організації школярів, їх поведінку, використання навчальних посібників вчителем тощо.

Урок іноземної мови має свою специфіку, оскільки, на відміну від інших предме-

тів, в якості основної мети навчання висувається формування комунікативної компетенції учнів.

Іншомовна комунікація базується на теорії мовленнєвої діяльності. Комунікативне навчання іноземної мови носить діяльнісний характер, оскільки мовне спілкування здійснюється за допомогою «мовної діяльності», яка, у свою чергу, служить для вирішення завдань продуктивної людської діяльності в умовах «соціального взаємодії» людей, які спілкуються. Учасники спілкування намагаються вирішити реальні та уявні завдання спільної діяльності за допомогою іноземної мови [2, с.22].

Діяльнісна сутність комунікативно-орієнтованого навчання іноземної мови реалізується в умовах гуманістичного підходу до навчання. При такому підході створюються позитивні умови для активного і вільного розвитку особистості в діяльності. При цьому учні отримують можливість вільного вираження своїх думок і почуттів у процесі спілкування; кожен учасник спілкування залишається у фокусі уваги інших; учасники спілкування відчують себе в безпеці від критики, переслідування за помилки і покарання.

При гуманістичному підході до навчання зникають характерні для процесу пізнавальні бар'єри, що знижують мотивацію учнів, спонукають їх до драгливості [6, с.60].

Отже, при гуманістичному підході учні, які взаємодіють між собою є центром пізнавальної активності на уроці.

Під початковим етапом в середній школі розуміється період вивчення іноземної мови, що дозволяє закласти основи комунікативної компетенції, необхідні і достатні для їх подальшого розвитку та вдосконалення в курсі вивчення того предмета. У нашій роботі до початкового етапу ми відносимо I-IV класи загальноосвітніх навчальних закладів. Щоб закласти основи комунікативної компетенції, необхідний досить тривалий термін, тому що учням потрібно з перших кроків ознайомитися з досліджуваною мовою як засобом спілку-

вання. Це означає, що вони повинні вчитися розуміти іншомовну мову на слух (аудіювання), висловлювати свої думки засобами мови, що вивчається (говоріння), читати, тобто розуміти іншомовний текст, прочитаний про себе, і писати, тобто навчитися користуватися графікою і орфографією іноземної мови при виконанні письмових завдань, спрямованих на оволодіння читанням і усним мовленням, або вміти письмово викладати свої думки. Дійсно, щоб закласти основи по кожному з перерахованих видів мовленнєвої діяльності, необхідним є накопичення мовних засобів, що забезпечують функціонування кожного з них на елементарному комунікативному рівні, що дозволяє перейти на якісно новий ступінь їх розвитку в подальшому [14, с.118].

Початковий етап важливий ще й тому, що від того, як йде навчання на цьому етапі, залежить успіх в оволодінні предметом на наступних етапах. Не можна не погодитися з англійським методистом Г. Пальмером, який надавав дуже велике значення початку у вивченні іноземної мови. Так, він писав: «Take care of the first two stages and the rest will take care of itself» [18, с.19]. Хоча в цьому висловлюванні крім елементарної шаблі згадується і проміжна, це не знімає важливості першої, тобто початкового етапу.

Крім того, саме на початковому етапі реалізується методична система, покладена в основу навчання іноземної мови, що з перших кроків дозволяє вчителю увійти в цю систему і здійснювати навчально-виховний процес згідно з її основними положеннями [15, с.72].

Як відомо, побудова початкового етапу може бути різною у відношенні до мовного матеріалу, його обсягу, організації; послідовності у формуванні та розвитку усного і писемного мовлення; урахування умов, в яких здійснюється навчально-виховний процес; розкриття потенційних можливостей самого предмета у вирішенні виховних, освітніх і розвиваючих завдань, що стоять перед школою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Асеев В.Г. Мотивация поведения и формирование личности. М., 1976.
2. Беркинблит М.Б., Петровский А.В. Фантазия и реальность. М. Политиздат, 1968
3. Выгодский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Санкт-петербург. 1997г.
4. Зеленкова Т.В. Функционально-статистический анализ сказок, сочиненных детьми. Вопросы психологии, №6.2001.
5. Зинкевич-Евстигнеева Т. Путь к волшебству. Теория и практика сказкотерапии. СПб. 1998.
6. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. - М., 1982.
7. Пропп В.А. Исторические корни волшебной сказки. ЛГУ, 1986.
8. Симановский А.Э. Развитие творческого мышления детей. Популярное пособие для родителей и педагогов. - Ярославль: «Академия развития», 1996.
9. Туник Е. Психодиагностика творческого мышления. Креативные тесты. Школьный психолог, № 36. 2001 г.
10. Эльконин Д.Б. Детская психология. М, 1960.
11. Ащеулова К. Ты // Детское творчество. - 1998. - №3 с.72.
12. Куштенко Л.Ю. Этимологический справочник учителя английского языка. - К., 1997. - 460с.
13. Немов Р.С. Психология. В 3-х кн. Кн. 1: Общие основы психологии - М., 2000.-216с.

ЖАНРОВО-КОМПОЗИЦИОННЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ДИАЛОГИЧНОСТИ В ПОЛИТИЧЕСКОЙ РЕКЛАМЕ

Чубай С.А.

Кандидат филологических наук, доцент кафедры журналистики
и медиакоммуникаций Волгоградский государственный университет

Ключевые слова: политическая коммуникация / political communication, рекламный текст / advertising text, политическая реклама / political advertising, диалогичность / dialogic.

Каждый тип текста характеризуется и определяется совокупностью обязательных признаков, набор и удельный вес которых в конкретном тексте варьируется. С назначением текста и намерением его автора связаны особенности текстов различных жанров.

Под *жанром* мы понимаем “относительно устойчивую композиционно-речевую схему, реализующую определенное абстрагированное отношение к действительности, то есть форму образа автора, определяющую способ отражения, характер отношения к действительности, степень и глубину охвата материала и создаваемую относительно устойчивым соединением компонентов авторской речи, а также элементов авторской и чужой речи” [1, 14].

Типообразующие признаки текстов политической рекламы целесообразно выделять на основании параметров коммуникативного акта:

- 1) интенциональному направлению коммуникативной деятельности;
- 2) цели, которую преследует адресант;
- 3) реципиенту, на которого ориентируется адресант;
- 4) соотносительности содержания текста и реального мира (референции).

Если же рассматривать текст в аспекте его отношения к отправителю сообщения – коммуникатору – и к получателю сообщения – реципиенту, то в рамках теории

коммуникации отправитель сообщения может быть описан через набор основных *целевых установок* (какое именно воздействие коммуникатор стремится оказать на реципиента посредством сообщения), поэтому целевые установки порождаются и реализуются в структуре и содержании текста, в том числе и рекламного.

Мы осуществляем классификацию текстов политической рекламы (далее ТПР) с точки зрения реализации в них с помощью средств диалогичности прагматических функций.

Получатель сообщения может быть описан через изменения в его знаниях, реакции, поведении и т.п., возникших в результате *воздействия* на него текста. В ТПР таким средством воздействия, как мы выявили, являются средства внешней и внутренней диалогичности [2, 33].

Таким образом, при типологии ТПР ключевым является понятие *целеустановки*, с использованием которого и будет определяться системообразующая роль средств диалогичности в изучаемых рекламных текстах (далее РТ).

В структуре ТПР присутствуют элементы всех общетекстовых категорий. Они участвуют в *конституировании жанровых разновидностей* текстов политической рекламы.

Категория диалогичности выступает как одна из центральных текстовых категорий.

Диалогичность свойственна и текстам политической рекламы, хотя, разумеется, представлена в них вариативно. Её формирование обусловлено целым рядом экстралингвистических факторов. Основными из них здесь являются особые цели и задачи общения: при информировании необходимость реализовать убеждающе-воздействующую функцию, ориентировать читателя в окружающей его действительности, проводя авторскую позицию и идейные установки. Именно поэтому в ТПР важно учитывать роль адресата. Политики, успешно строящие взаимодействие с электоратом, учитывают не только апперцепционный фон сознания адресата, т.е. возможности восприятия, понимания, как это делается в научном тексте, но и другие характеристики: социальный статус, характер репрезентативности, эмоциональные особенности, настрой, культурный и образовательный уровень избирателей и многое другое. Воздействие в ТПР осуществляется с учетом разных характеристик адресата.

Диалогичность в ТПР, по нашим наблюдениям, выражается в основном в четырех формах, которые модифицируются в соответствии с функциональными особенностями ТПР и их экстралингвистическими основаниями. Это: 1) репрезентация плана речи «третьих» лиц; 2) указание на характер взаимодействия смысловых позиций; 3) экспликация автодиалогичности; 4) побуждение (воздействие). Необходимо отметить, что все эти формы организуют внешнюю и внутреннюю диалогичность ТПР.

По нашим наблюдениям, проявление средств внешней диалогичности варьируется в зависимости от жанровой принадлежности ТПР.

Типологизирующая роль средств внешней диалогичности выявлена на базе признаков:

- целеустановки на информирование;
- познавательно-побудительной целеустановки;
- сопряженных целевых установок на информирование и ответственность РТ.

В функциональном плане подгруппы текстов с этими типами целеустановок имеют ряд отличительных свойств.

Доминирующая целеустановка на информирование реализуется в жанровых формах объявления, жанровыми свойствами которых обусловлено распределение оценочных средств в данных жанровых разновидностях. Реализация рекламной идеи в данной группе текстов осуществляется за счет доминирования средств *рациональной оценки* в сопряжении с субъективно-оценочными единицами, число которых в данном подтипе текстов невелико.

В отличие от текстов первой группы (объявления и заметки) тексты с *познавательно-побудительной целеустановкой* представлены рекламными заметками, ключевым оценочным компонентом в которых является концепт «новизна»; рекламными статьями; рекламным репортажем.

В первой подгруппе текстов (рекламных заметках), побудительная функция реализуется за счет доминирующего оценочного компонента «новизна». Эмотивно-оценочные средства в заметке факультативны.

Композиционная особенность второй подгруппы РТ, которую составляют рекламные статьи, находим в том, что оценка носит опосредованный характер. Она осуществляется не оценочными средствами языка, а путем апелляции к известным, авторитетным личностям. Таким образом, здесь имеем дело с имплицитной оценкой. Употребление оценочных, эмотивно-оценочных средств носит факультативный характер и варьируется в зависимости от цели РТ.

В текстах третьей подгруппы использование оценочной лексики имеет определенную специфику, выбор средств оценки определяется в них требованиями жанра репортажа. Для данной жанровой разновидности текста характерно то, что информация как бы преломляется сквозь призму *субъективного восприятия* автора. Поэтому данная подгруппа характеризуется широким использованием субъективно-оценочной лексики.

Третья группа РТ характеризуется сопряжением целевых установок на информативность и воздейственность. Эта группа включает практически все жанровые разновидности РТ. Наиболее разнообразны в плане распределения эмотивно-оценочной лексики тексты рекламного интервью. Присущий жанру интервью большой объем новой информации требует оптимизации средств его передачи, а за счет умелого сочетания компонентов фактуальной информации, выраженных разностилевыми средствами, и за счет высокого потенциала рационально-оценочной лексики восприятие рекламных интервью обеспечивается, как мы полагаем, полностью. Таким образом, функция воздей-

ствия в текстах данной подгруппы осуществляется преимущественно средствами рациональной оценки в сочетании со стилистически маркированными средствами публицистического стиля.

Анализ материала показал, что признаки прагматической целеустановки в сочетании с жанрово-композиционными особенностями текстов могут служить основой типологизации РТ.

Литература

1. Вакуров В. Н., Кохтев Н. Н., Солганик Г. Я. Стилистика газетных жанров. – М.: Высшая школа, 1978. – 183 с.
2. Чубай С.А. Ключевые признаки политической рекламы как самостоятельного вида рекламной коммуникации // Вестник ВолГУ. Серия 2. Языкознание. № 3 (27), 2015. – С. 32–39.

УДК 811.161.2:784.6

ПОД-СЕКЦИЯ 6. Филология и журналистика.

МОВНА ПАЛІТРА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ (НА МАТЕРІАЛІ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ АНДРІЯ КУЗЬМЕНКА)

Клещова Оксана Євстахіївна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, м. Старобільськ, Україна

Стаття присвячена дослідженню пісенної творчості українського співака-патріота, композитора, колишнього соліста гурту „Скрябін” – Андрія Вікторовича Кузьменка.

Ключові слова: пісня, пісенна поезія, поетичний текст, пісенний текст.

ЯЗЫКОВАЯ ПАЛИТРА СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ПЕСНИ (НА МАТЕРИАЛЕ ПЕСЕННЫХ ТЕКСТОВ АНДРЕЯ КУЗЬМЕНКО)

Статья посвящена исследованию песенного творчества украинского певца-патриота, композитора, бывшего солиста группы „Скрябин”, – Андрея Викторовича Кузьменко.

Ключевые слова: песня, песенная поэзия, поэтический текст, песенный текст.

THE LANGUAGE PALETTE OF MODERN UKRAINIAN SONG (BASED ON SONG TEXTS OF ANDRIY KUZMENKO)

The article is dedicated to the study of singing creative work of the Ukrainian patriot-singer, composer, „Skryabin” group soloist – A. V. Kuzmenko.

Key words: song, song poetry, poetic text, song text.

Пісня – це слово і музика водночас, яскравий та багатогранний словесно-музичний вид мистецтва, жанр вокальної музики. Музична форма пісні, як і поетична форма, зазвичай куплетна або строфічна. Жанр пісні унікальний за масовістю і соціальною значущістю, оскільки пісня займає значну частку ефірного часу, має доволі широку аудиторію і користується чималою популярністю. Прагнучи наблизити мову пісні до мовного стандарту масового слухача і тим самим посилити ефективність впливу, автори сучасних пісенних текстів вдаються до активного використання жаргонної, просторічної, іншомовної лексики. Сучасні засоби масової інформації є тим потужним чинником, який впли-

ває на мовні процеси в цілому і на стилістичний вигляд пісні, зокрема.

Складність вивчення пісенних текстів полягає в тому, що вони являють собою певну складну єдність музикального і вербального компонентів. Пісенний текст як тип тексту специфічно відображає в собі традиційні текстові характеристики; цей тип тексту також відрізняється своєрідністю в порівнянні із текстами „справжньої” поезії. Пісенний текст є одним із видів креолізованих текстів, тобто текстів, у структуруванні яких разом із вербальними засобами застосовуються засоби інших семіотичних кодів [1], тобто писемної чи усної форми й музики, коли текст є продуктом соціально та ситуативно обумовленої ко-

мунікації і знаходиться під впливом екстралінгвальних параметрів ситуації спілкування [6, с. 242].

Пісня фактично виконує функцію поезії, але водночас має ряд відмінностей від поетичного дискурсу, який визначається як „тип ситуативного спілкування специфічного роду, що насичений глибинними емоційними переживаннями і виражається в естетично маркованих мовних знаках шляхом фасцинативного, тобто привабливого для читача, тексту” [3, с. 415].

В українській лінгвостилістиці щодо мови поезії мало робіт із осягнення особливостей того чи іншого її жанрового різновиду. Стосовно ж мови поетичних творів, що стали піснями, відомо лише про спроби визначити індивідуально-авторські трансформації фольклорно-пісенних асоціацій у поезіях Андрія Малишка та Дмитра Павличка (С.Я. Єрмоленко, Л.О. Пустовіт), а також дисертаційне дослідження С.М. Романчук на тему: „Лексико-стилістична парадигма української поезії пісенного жанру 60-80 років ХХ ст.”.

Тим часом тексти української поезії пісенного жанру (пісенної поезії) – важливий складник української поетичної творчості. Пісенний текст порівняно з іншим віршованим відзначається характерною ритміко-інтонаційною будовою, фоностилістичними властивостями, експресією, складом лексики та характерною сполучваністю слів. Структурно-семантичні риси пісенного тексту спричинили його орієнтацією на доступність фрази слухачеві, на легке, швидке декодування метафоричних висловів, на озвученість. А це так само вимагає від поета створення певної звукозмістової гармонії, опертя на лексичні, семантичні, ритміко-інтонаційні повтори, використання фольклорного образотворчого потенціалу слів, словосполучень, словоформ, послуговування певними лексично-образними та емоційно-експресивними стереотипами [4, с. 3].

Українську пісенну творчість збагатили твори сучасних авторів: Юрія Рибчинського, Тараса Петриненка, Марії Бурмаки,

Павла Двірського, Миколи Мозгового, Олега Скрипки, Ірини Білик, а також Андрія Кузьменка.

Актуальність дослідження зумовлена насамперед тим, що тексти пісенної поезії, практично не введені в обіг лінгвостилістичних досліджень, а тому фактично не вписані в контекст історії української літературної мови кінця ХХ – поч. ХІ ст., оскільки пісенна творчість А. В. Кузьменка окреслює проміжок часу: 1989 - 2015 рр., час існування гурту „Скрябін”, що був музикальним проектом українського музиканта Андрія Кузьменка. Вивчення мовностилістичних параметрів українських поезій пісенного жанру кінця ХХ – поч. ХІ ст. поглибить інтерпретацію словесно-образної системи віршованої мови. Це зумовлюється потребою характеристики мови художньої літератури щодо її визначального впливу на розвиток літературної мови, власне текстів, що розраховані на масову аудиторію, популяризацію і багаторазовий повтор, оскільки пісня – це поезія, покладена на музику, яку слухають мільйони.

Поетичний текст насичений певними образними засобами, а образність – категорійна ознака поетичної мови, яка виявляється в тому, що слова в художньому творі становлять в сукупності складне значеннєве плетиво [5, с. 3]. Образність поетичної мови пов’язана з текстовою актуалізацією, семантичним та естетичним розгортанням у її просторі поетичних образів – особливої форми естетичного освоєння її відображення світу... [2, с. 303].

Об’єктом нашого дослідження є мова української поезії пісенного жанру – творчості (пісенних текстів) А.В. Кузьменка, яка репрезентує часовий проміжок: 80-90-ті роки ХХ ст. та поч. ХХІ ст.

У даній статті ми спробуємо звернути увагу читача чи слухача на мотивацію пісенних текстів. У пісенній творчості А.В. Кузьменка можна виділити декілька наскрізних мотивів: мотив кохання, дружби; мотив родини, батьківщини; але червоною ниткою через усю творчість проходить *філософське бачення світу*, його буття.

Майже у кожній пісні автора є щось незбагненне, недосказане, що спонукає слухача домислити, змушує задуматись над сенсом життя:

Наше життя – то танго

Без правил і до кінця.

Танго страшне і гарне,

Тільки сцену вибирати не нам...

(Альбом: „Танго” (2005), пісня „Танго”).

В альбомі „Моя еволюція” (2009) у пісні „Якби я знав” автор порівнює людське життя із „залізною машиною” – *ескалатором*, машиною, котра завжди знаходиться в русі, а якщо спиняється, то, як правило, кінцева зупинка веде у напрямку до рідної домівки, де б людина не знаходилась, куди б її доля не відрядила:

Життя, як ескалатор:

Хтось зійшов, а хтось став,

Вся різниця в тому,

Що там в кінці не вокзал...

В останньому альбомі „Добряк” (2013) у пісні „Лист до друга” звучать *філософські мотиви* щодо категорій „часу і життя”, А.В. Кузьменко порівнює людське життя із течією ріки:

Знаєш, **час втікає, як вода,**
І способу інакшого ми поки що не знаємо,
І набагато тихіше тече життя ріка,
Якщо ти свого друга часто зустрічаєш.

Мотиви *дружби* та життєвих перепетій віднаходимо у наступних рядках пісні „Старі фотографії” з альбому „Танго” (2005), де автор продовжує тему „часу-буття-життя”:

За гроші не купити тільки час,

Він всіх нас методично поділив,

Когось він опустив, когось підняв,

А є на кого взагалі забив.

Ця пісня стала своєрідним гімном життя та дружби мільйонів людей (різних за національністю, але близьких за духом), пісня-гімн людській юності:

Старі фотографії на стіл поклади,

Дитячі історії смішні розкажи,

І справжнім друзям не забудь, подзвони,

Бо добре чи зле, – з тобою завжди вони.

Тему чоловічої дружби А.В. Кузьменко порушує у пісні „Лист до друга” з альбому „Добряк”:

**Дружба – це тоді, коли сльози у мужчини,
Дружба – це тоді, коли мужчини до кінця...**

Мотив *кохання* є наскрізним у пісенній творчості автора. Мотив любові до доньки („Дочка України”), мами (пісня „Мам”); мотив кохання у пісенних текстах до дружини.

Ніжно звертається автор до своєї маленької донечки, називаючи її *коханю тташкою*:

На твоїй ніжній дитячій долоньці

Всі лінії долі розходяться і зливаються

Ріками в море широке **твоеї любові**

І хочу рости в морі твоеї любові.

Виростаї, *кохана тташко*, сили набирай...
(Пісня „Дочка України” з альбому „Озимі люди” (2002)).

Темі кохання присвячено альбом „Танго”:
Дзвенять браслети на руках, ми танцюємо *танго*:

Тіло до тіла, і серце до серця, так гарно

...І поки ми разом – з нами Бог. (Пісня „Танго”).

Свою кохану дружину, яка була його музою, творчим натхненням, яку він просто обожнював і оберігав від чужих очей; у пісні „100 годин” з альбому „Танго” автор пише: „...*наркоманом твого тіла став я*”. У наступній пісні називає кохану „*моя королева*”:

Люблю твої руки, їх дотик нереальний,

Люблю твої очі, *твое молочне тіло*,

Люблю тебе так сильно, *шо певно з'їв би*.

Моя королева, поцілуйся зі мною,

Моя королева, буду тільки з тобою...

Я люблю твій голос, *як подих вітру свіжий*,

Люблю твій спокій, коли ти засинаєш ніжно,

Люблю тебе вдома, люблю на роботі,

Люблю тебе так сильно, *аж пересохло в роті*.

(Пісня „Моя королева”).

У пісні „Я сховаю тебе” („Любов”) з альбому „Натура” (2003) автор знову звертається до теми любові:

Хтось хотів **любов купити**,

Неможливо було пояснити,

Та штука не для грошей.

І слава Богу.

Глибока та багатогранна і водночас сповнена ніжності пісня „ВодаВогонь”, що уви-

йшла в альбоми „Натура” (2003) та „Балади” (2012). Автором використано протиставлення двох абсолютно різних за своєю сутністю стихій – стихія води і стихія вогню не можуть існувати разом, оскільки вони антагоністичні один-одному. Обидві стихії вкрай збудливі, однак абсолютно порізному: вогонь запальний і спонтанний, його емоції адресовані зовні, а вода – елемент більш піддатливий і пасивний, потребує емоційної підтримки і розуміння.

Вогонь і вода зустрілися,
Вогонь і вода влюбилися.

*Як туман і дим обіймалися тихо вони,
Так, як дим і туман, цілувалися.*

У наступній пісні про кохання „Падай”, що увійшла в альбоми: „Гламур” (2006) і „Балади” (2012), автор порівнює чарівне почуття любові зі *снігом, ніччю, сном, димом*; водночас, надаючи почуттям відчуттів людини, „олюднюючи” їх:

Любов сліпа, сліпий і той, хто любить...

Любов як ніч, яка тебе заблудить,

Назад вернутись зовсім не спішиш.

Любов, як сон – ніхто вже не розбудить,

Закриєш очі і зразу полетиш

Ти кудиś вниз...

Любов, як сніг – накриє, не почувеш,

В холодний пух заковує серця.

Любов, як дим, вдихни на повні груди,

І якщо зможеш – не видихай.

Таким чином, ми окреслили у пісенній творчості А.В. Кузьменка декілька наскрізних мотивів: *кохання, любові, дружби* тощо, але червоною ниткою через усю пісенну творчість проходить саме його *філософське бачення світу*. У наступній нашій науковій розвідці ми детальніше зупинимось на пісні „Мам”, яка є своєрідним гімном усім матусям у світі.

Література

1. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация : (на материале креолизованных текстов) : учеб. пособие для студентов вузов / Е. Е. Анисимова. – М. : Academia, 2003. – 122 с.
2. Ермоленко С. Я. та ін. Літературна норма і практика : монографія / [С. Я. Ермоленко, С. П. Бирик, Т. А. Коць та ін.] ; за ред. С. Я. Ермоленко. – Ніжин : ТОВ „Видавництво „Аспект-Поліграф”, 2013. – 320 с.
3. Карасик В. И. Языковые ключи / В. И. Карасик. – Волгоград : Парадигма, 2007. – 520 с.
4. Романчук С. М. Лексико-стилістична парадигма української поезії пісенного жанру 60-80 років ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова / Світлана Миколаївна Романчук. – К., 2007. – 22 с.
5. Русанівський В. М. Семантична глибина слова (з таємниць Шевченкової мови) / В. М. Русанівський // Мовознавство. – 1991. – № 2. – С. 3 – 7.
6. Шевченко О. В. Тематическое своеобразие песенных текстов как способ реализации функций жанров песенного дискурса / О. В. Шевченко // Известия Росс. гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена : научный журнал. – № 115. – СПб. : ООО „Книжный дом”, 2009. – С. 242–249.

ПОД-СЕКЦИЯ 6. Филология и журналистика

АНТРОПОНИМИ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Нечипоренко А.Ф.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

У статті йдеться про особову назву як лінгвістичний та загальнонаціональний феномен; розглядаються прізвища, що є етнокультурними маркерами та слугують джерелом вивчення вітчизняної історії, етнографії та культури в цілому.

Ключові слова: антропоніміка, особове ім'я, прізвище.

This article is about personal name, a linguistic and national phenomenon; surnames are analysed as ethnocultural markers; surnames serve as a source of studying national history, ethnography and culture in general.

Keywords: antroponymics, personal name, surname.

Особова назва в Україні історично й офіційно являє собою тричленне найменування: прізвище, ім'я та ім'я по батькові, що окрім прямих функцій, номінативної та ідентифікаційної, має ще й культуроносну, естетичну та креативну, чим привертає увагу та стає предметом дослідження наукових ономастичних студій багатьох мовознавців: Л.Р. Осташ, Р.М. Падалки, М.Л. Худаш, Ю.К. Редька, Л.Т. Масенко, М.М. Торчинського та ін.

Предметом вивчення нашої статті є прізвища, їхній мотив номінації, етнокультурна знаковість та окремі закладені емоційно-експресивні ознаки. «Прізвище – спадкове найменування людини, яким окрім неї, називають кожного з членів родини. Оскільки прізвище основне ідентифікуюче позначення родини в суспільстві, то його форма здебільшого не варіюється» [3, 494].

Прізвища як офіційна назва з'являються в українських документах XIV – XV ст. Їх мали представники тодішньої суспільної верхівки. Купівля і продаж майна, передача його у спадок – ці та інші юридичні дії потребували точності в оформленні документів. Тож лише самого імені стало замало. Так з'явилися спадкові родові прізвища. Основна ж маса населення України здобула прізвища після того, як у 1632 році

київський митрополит Петро Могила до-ручив парафіяльним священикам вести метрики народжених, одружених, померлих.

Семантично прізвища є різноаспектними, але, якщо у ході дослідження, можна помітити схожі джерела для їхнього творення. Домінантною основою для створення таких одиниць слугували інші антропоніми, зокрема імена батьків, найчастіше батька, так звані патроніми: *Іваненко, Петренко, Сидоренко, Тимошенко, Борисюк*. Від імені матері прізвища, матроніми, утворювалися рідко, близько 10% від іменоснов, переважно тоді, коли жінка не мала чоловіка взагалі або залишалась удовою: *Мотренко, Настенко, Химчук, Кулинич, Гасюк, Одокієнко*. Теж саме стосується генези прізвищ типу *Павлишин, Гнатишак*, що походять від назв жінок по чоловікові *Гнатиха, Павлиха* [1, 36].

Примітною є велика група прізвищ, пов'язаних з етнонімами: *Татарчук, Москаленко, Ляшко, Бойко, Волинець, Бойчук, Німчук* тощо, а також група антропонімів, пов'язана з назвами конкретних населених пунктів: *Кульчицький, Самборак, Кіцманюк*, інших географічних об'єктів, що зникли з карти або пізніше перейменованих.

Розгляд прізвищ, пов'язаних із назвами занять, професій, посад, а також прізвища,

що вказують на класове розшарування, досить правдиво, на думку науковців, відображають картину українського суспільства другої половини XVIII століття і дають змогу лінгвальної ретрансляції історичних знань про ту епоху: адміністрація (*Воєвода, Возний, Писар, Десятник*), класове розшарування (*Дідич, Кріпак. Шляхта, Мостіпан, Голота*); військо (*Пушкар, Компанієць, Сердюк, Сотник, Жовнір, Улан*); економічне життя (*Пивовар, Рудник, Колісники, Крамар, Гречкосій, Чередник*); організація праці (*Гайдук, Лановий, Гуменний*); заробітчанство (*Візник, Водовіз, Копач, Кірколуп*) [1, 36]. Частотними тут є антропонімізовані апелятиви [2]: *Коваль, Бондар, Стельмах, Кушнір, Бортник, Гутник, Лимар, Гармаш*. Багато із названих лексичних одиниць загальних назв входять до пасивного словника сучасної української мови, втративши змістову актуальність або ж замінені сучасними найменуваннями професій, натомість антропонімічний словник зберігає ці назви і привертає увагу мовців та носіїв до вивчення походження та значень. Типови-

ми для українців були прізвиська, утворені шляхом злиття лексем в одну антропонімічну структуру, частина яких мають виразне оцінне та емотивне стилістичне значення: *Майборода, Тягнирядно, Неїжбори, Гризидуб, Затувлівітер, Вирвикишка, Несвятинаска, Завалич, Гуляйдень Перебийніс, Нагнибіда*; так, *Дубогризенком* називали теслю; *Мукосієнком* – мельника; *Тягнишикірою* – шевця; *Шклобоєм* – скляра; *Заплюйсвічкою* – паламаря.

Отже, українські прізвиська – це одне із джерел вивчення історії, мови та культури, оскільки у таких антропонімічних одиницях усталився здебільшого національно-етнічний колорит.

Література

1. Редько Ю.К. Довідник українських прізвиськ / Ю.К.Редько. – «Радянська школа», 1969. – 254 с.
2. Торчинський М.М. Українська ономастика / М.М.Торчинський. – К.: Міленіум, 2010. – 237 с.
3. Українська мова. Енциклопедія / НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні; Інститут української мови / В.М. Русанівський (ред.). – К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 2000. –750 с.

ПОД- СЕКЦИЯ 7. Перевод.

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Гонтаренко Г.С.

викладач кафедри філології та перекладу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

У статті досліджуються й аналізуються лінгвокультурні особливості відтворення англійською мовою промови Президента України Петра Порошенка.

Ключові слова: лінгвокультурні особливості, політичний дискурс, політична промова, переклад, прийоми перекладу.

В статье исследуются и анализируются лингвокультурные особенности воспроизведения на английском языке речи Президента Украины Петра Порошенко.

Ключевые слова: лингвокультурные особенности, политический дискурс, политическая речь, перевод, приемы перевода.

The article deals with comprehensive research and analysis of the linguocultural peculiarities of rendering the speech by means of the English language, delivered by a President of Ukraine Petro Poroshenko.

Key words: linguocultural peculiarities, political discourse, political speech, translation, translation methods.

Проблема перекладу політичного дискурсу набуває все більшої актуальності, що зумовлено процесом глобалізації й підвищенням уваги світової спільноти до питань міжнародної політики, а також прагненням нашої країни стати активним діячем на міжнародній політичній арені.

Проблемі перекладу політичного дискурсу присвячено чимало робіт вітчизняних та російських мовознавців [Ю.А. Задного, Р.П. Зорівчак, В.І. Карабана, Т.Р. Кияка, В.Н. Комісарова, Л.М. Черноватого та ін.]. Проте дискусії стосовно перекладу політичного дискурсу та недостатня опрацьованість низки питань спонукають до подальших пошуків у цьому напрямі.

Мета нашої статті – дослідити та проаналізувати лінгвокультурні особливості перекладу політичного дискурсу.

Об'єктом дослідження є політичний дискурс президента України Петра Порошенка.

Предметом дослідження є аналіз та виявлення адекватних перекладацьких рішень для відтворення у перекладі лінгвокультурологічно маркованих одиниць по-

літичного дискурсу на матеріалі політичної промови Петра Порошенка.

Оскільки політичні тексти створюються, як правило, для носіїв певної культури, то при перекладі їх іншою мовою перекладач стикається з низкою додаткових проблем. Перекласти – означає висловити вірно і повністю засобами однієї мови те, що вже виражене раніше засобами іншої мови [9, 15]. Тому зрозуміло, що можливість правильно передати позначення речей, про які йдеться в оригіналі, і образів, які з ними пов'язані, передбачає наявність певних знань про дійсність, зображену в тексті оригіналу [9, 199]. Йдеться про фонові знання, тобто про сукупність уявлень про те, що складає реальне тло, на якому розгортається картина життя іншої країни, іншого народу [3, 154].

Особливо складними для перекладу є етноспецифічні концепти, які вимагають глибокі фонові знання перекладача. Причому повна відсутність концепту в тій чи іншій лінгвокультурі – явище надзвичайно рідкісне, більш рідкісне, ніж відсутність однослівного вираження для певного концепту [4,

112]. Практично будь-який концепт може бути перекладений з однієї мови іншою (з можливим редукуванням змісту), тобто підданий „перекодовувальній інтерпретації” і репрезентований іншою вербальною формою. Відмінності між культурами проявляються у кількісній і комбінаторній варіативності вибору ознак при концептуалізації світу. Пояснення таких особливостей вибору ознак вимагає від перекладача звернення до історії, психології, філософії того чи іншого народу [3, 155].

Лінгвокультурологія – наука, що досліджує різні способи надання знань про світ носіїв тієї чи іншої мови через вивчення мовних одиниць різних рівнів, мовленнєвої діяльності, мовленнєвої поведінки, дискурсу [2, 13]. Серед лінгвокультурних маркерів дослідники виокремлюють алюзивні елементи, цитати, безеквівалентну лексику, лакуни, конотативну семантику, фразеологізми, паремії, лексичний фон, внутрішню форму слова та ін. [6, 7].

Політичні промови президента України Петра Порошенка рясніють експресивною лексикою, фразеологізмами, емоційними епітегами, метафорами, емфатичними синтаксичними конструкціями, збереження прагматичного впливу яких на аудиторію вимагає відповідних адекватних рішень від перекладача [5, 168].

Щодо лінгвістичного рівня аналізу, нам вдалося встановити такі характерні риси промови П. Порошенка: а) на рівні лексики: (повтори, слова-ключі (*народ, Бог, Україна*), вживання вигуків, побажання); б) на рівні синтаксису: короткі прості речення, питальні речення [8, 161]. Прикладом вживання простих коротких речень може слугувати наступний: *Армію одягнуто і нагороджено. Вона фахова і озброєна. – Our soldiers are well-equipped and well-fed, professional and fight with modern weapons* [1]. Слід звернути увагу на те, що в перекладі на англійську мову використовується складносурядне речення, а безособове речення – передано особовим.

Розглянемо, як деякі з компонентів прагматичного потенціалу промов П. Поро-

шенка відбиваються в англійському перекладі. Образність, картинність, жива внутрішня форма фразеологізмів обумовлюють їхній високий прагматичний потенціал, роблять промову емоційно потужною, висловлення політика – дотепними і влучними [5, 168]. Звісно, перекладаючи фразеологізми у промовах П. Порошенка, перекладачі намагаються зберегти їхній прагматичний потенціал, відшукуючи відповідники в англійській мові: *Настає час збирати перші, хай поки що не дуже соковиті, але плоду жорстких антикризових заходів. – It is time to reap the first benefits of tough anti-crisis measures* [1].

Водночас, спостерігаються випадки, коли перекладач відмовляється від перекладу фразеологічним відповідником, тим самим нівелюючи образність оригіналу: *Проблем проглядається ще чимало, і я не збираюся прикрашати дійсність. – There are still plenty of problems and I am not going to hide them from you* [1]. Бачимо, що в даному реченні перекладач опустив вживання фразеологічного відповідника, що, в свою чергу, зменшує експресивність українського речення. На нашу думку, фразеологізм *прикрашати дійсність* можна було б перекласти як *dress up the reality*.

Метафори у промовах П. Порошенка перекладаються англійською переважно за допомогою неметафоричних відповідників: *Наш економічний організм вже виписано із реанімації і демонструє ознаки одужання. – Our economy is far from being sound but we have managed to get off life-support showing signs of recovery*. Опущення метафори оригіналу є наслідком зменшення емоційного впливу висловлювання.

Метафоричні епітети у промовах П. Порошенка, які є яскравим способом створення образності, засобом характеристизації, зазвичай перекладаються еквівалентами: *І після перемоги над режимом виявилось, що від усього державного механізму залишився лише штурвал, та й то – гнилий. – We freed ourselves from the pro-Moscow regime just to realize that the whole state structure withered away – only a rotten steering wheel was left* [1].

Ще одним прийомом впливу на аудиторію, яким полюбляють користуватися політики, є риторичні запитання. Майстерно поставлені риторичні питання є інструментом маніпуляції думками слухачів: *Свобода слова, як і дотримання всіх інших прав і свобод, навіть під час війни. Нова патрульна поліція і незалежне антикорупційне бюро. Антикорупційна електронна система державних тендерних закупівель ProZorro, яка вже заощадила десятки мільярдів і децентралізація, яка перерозподілила гроші від центру на користь громад. Декларування статків високопосадовців і початок відновлення доріг. Хіба в Україні до Майдану все це було можливим? – *Freedom of speech as well as upholding other rights and civil liberties even during the wartime; new Patrol Police and independent National Anti-Corruption Bureau; transparent e-procurement system Prozorro that saved us billions of public funds; e-declaration of the high-ranking officials scrutinized by civil society – could we imagine all of this in the pre-Maidan Ukraine?* [1].*

Іноді перекладач замінює риторичне запитання твердженням, що дещо зменшує емоційний ефект: *Часом я сам собі ставлю питання: «Чи міг би я уникнути помилок?» – Sometimes I ask myself if I could avoid making so many mistakes* [1].

Ще однією властивістю промов Порошенка є використання крилатих висловів, які перекладач не опускає при перекладі: *Per aspera ad astra. Шлях до зірок пролягає через терни – такий сенс крилатого вислову, який ми дуже добре знаємо. – Per aspera ad astra. Through hardships to the stars – goes a famous Latin phrase that we all know very well* [1].

Інверсія – ще один широко вживаний в політичному дискурсі риторичний прийом. Інверсія – це порушення звичайного фіксованого порядку слів у розповідному реченні. Завдяки інверсії досягається ефект імпровізації в промові [7, 137]. Розглянемо наступний приклад: *Критично важливою для нас була і все ще залишається підтримка Міжнародного валютного фонду. – The support of the International Monetary Fund has been and remains crucial for us* [1]. Так, пере-

кладач в англійському реченні застосував прямий порядок слів, що, на нашу думку, не в змозі передати той ефект, який закладений в українському варіанті.

Ще одним засобом виразності, яким часто послуговуються політичні лідери при виголошенні промов, є повтор. Одним із видів повтору є анафора – фігура додавання, що полягає у повторі початкових частин суміжних речень [7, 139]. Проілюструвати анафору можна наступним прикладом: *За лічені дні вже мільйони українців вийшли на площі й вулиці. Вийшли, щоб зірвати план з перетворення України на малоросійський закуток російської імперії. Щоб продемонструвати свій проєвропейський вибір. – Millions of Ukrainians took to the streets after the beatings. The people came out to put an end to the plan of transforming Ukraine into the Little Russia within a Russian empire and show their pro-European choice* [1]. Звертаємо увагу на те, що в англійському реченні перекладач не зберігає вживання анафори, що призводить до меншої експресивності оригінального висловлювання.

Отже, при перекладі політичного дискурсу слід, передусім, звертати увагу на лінгвокультурологічні особливості риторики. Ігнорування соціокультурних особливостей може призвести до втрати ідеї, яку хотів виразити промовець. Також задля досягнення адекватності в перекладі необхідно звертатися до трансформацій, які можуть знадобитися при відтворенні функцій риторичних прийомів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Звернення Президента України з нагоди Дня Гідності і Свободи [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво Президента України. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-z-nagodi-dnya-gidnosti-i-svob-38796>
2. Зиновьева Е.И., Юрков Е.Е. Лингвокультурология: теория и практика. – СПб.: ООО “Издательский дом “МИРС”, 2009. – 291 с.
3. Калішук Д.М. Лингвокультурні особливості перекладу політичного дискурсу / Д.М. Калішук // Вісник Сумського державного університету. Сер.: Філологічні науки: наук. журн. / Сум. держ. ун-т. – Суми: Вид-во СумДУ, 2006. – №11 (95). – Т.1. – С. 153-159. – Режим доступу: <http://esnuir.eunu.edu.ua/handle/123456789/4321>

4. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – Москва: ГНОЗИС, 2004. – 390 с.
5. Кузьменко Ж.Ю. Відтворення прагматичного впливу промов президента України в англійсько-му перекладі / Ж.Ю. Кузьменко, С.І. Сидоренко // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. – К.: Аграр Медіа Груп, 2015. – С. 166-172. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/15279>
6. Мечковская Н.Б. Социальная лингвистика: Посobie для студентов гуманитар. вузов и учащихся лицеев / Мечковская Н. Б. – 2-е изд., испр. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 207 с.
7. Мішкова О.В. Особливості перекладу американського політичного дискурсу (на матеріалі промов Барака Обами та Хілларі Клінтон) / О.В. Мішкова // Науковий вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка: зб. наук. праць. – Київ: ВПЦ “Київський університет”. – 2012. – Вип. 42. – Ч. 1. – С. 134-141. – Режим доступу: http://philology.knu.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2012_42_1/134_141.pdf
8. Романюк С. Лінгвостилістичні особливості інаугураційної промови (на прикладі виступу Президента України Петра Порошенка) / С. Романюк // Лінгвостилістичні студії. – 2015. – Вип. 3. – С. 158-166. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/l_s_2015_3_19
9. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. – М., 2002. – 416 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТИЛІВ

Муратова В.Ф.канд. філол. н., старший викладач кафедри теорії та практики перекладу
Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Ключові слова: переклад, функціональний стиль, адекватність, стильові риси, науковий стиль, термін, перекладацькі трансформації.

Keywords: translation, functional style, adequacy, stylistic features, scientific style, term, translation transformation.

Перекладач у своїй професійній діяльності має справу з текстами, які відносяться до різних сфер суспільного життя. Лексика, синтаксичні конструкції, граматичні форми є нейтральними або тяжіють до певних функціональних стилів. Навчитися їх розрізняти та проводити всебічний аналіз є одним з головних завдань, що постає перед студентами-перекладачами.

Проблема тлумачення поняття «функціонального стилю» (надалі ФС) навіть зараз викликає зацікавленість дослідників з різних галузей дослідження тексту. Зубков М.Г. тлумачить ФС як різновид мови, що характеризується відбором таких засобів із багатоманітних мовних ресурсів, які найліпше відповідають завданням спілкування в певних умовах [1, 17]. Проте дослідник замінює ФС «стилем мовлення». Вартим уваги є тлумачення ФС подане у працях Виноградова В.В., Головіна Б.М. та Сіротініної О.Б. [5, 5], які розуміють під ФС різновид літературної мови, що сформувався історично чи суспільно, функціонує в певній галузі суспільної діяльності і спілкування та характеризується особливостями вживання мовних засобів, їх специфічною організацією.

Розкриваючи специфіку окремого підвиду перекладу, спеціальна теорія перекладу вивчає три ряди факторів, які повинні враховуватися при описі перекладу: 1) належність оригіналу до певного функціонального стилю може впливати на характер перекладацького процесу й вимагати від перекладача використання особливих методів

та прийомів; 2) необхідність вибору таких мовних засобів, які характеризують аналогічний ФС уже в мові перекладу; 3) перекладацькі особливості, які пов'язані як із загальними розбіжностями між мовними ознаками аналогічних ФС, так і з особливими умовами та завданнями перекладацького процесу такого типу [2, 105].

Відповідно до визначених факторів можна виділити такі етапи порівняльного стилістичного аналізу оригіналу та перекладу з урахуванням специфіки конкретного ФС:

Встановлення ФС оригіналу та перекладу за характерними стильовими ознаками. Наприклад, для наукового стилю можна виділити об'єктивність викладу, логічність, відсутність емоційної лексики, стандартну мову, однозначність термінів, цитати, позамовні засоби (діаграми, таблиці, малюнки тощо).

Аналіз оригіналу та перекладу на всіх рівнях мови (фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному та контекстуальному). Наприклад, на лексичному рівні значна увага відводиться дослідженню способів передачі стилістично маркованої лексики; на морфологічному – домінуючих категорій. Відповідно, визначаються перекладацькі трансформації, встановлюється ступень їх адекватності й доцільності при передачі змісту оригіналу.

На третьому етапі аналізу встановлюються розбіжності між оригіналом та текстом перекладу. За можливістю визначається специфіка індивідуального стилю перекладача.

На підставі проведеного аналізу визначається тип перекладу: адекватний, дослівний чи вільний [4, 13].

Існує два шляхи перекладу художнього тексту на вибір перекладача – переклад прямий і непрямий. Але може бути й так, що внаслідок структурних чи лінгвістичних відмінностей, неможливо передати мовою перекладу деякі стилістичні ефекти, не змінивши порядок елементів чи навіть самі лексичні одиниці. Це способи непрямого перекладу [3, 11].

Розглянемо декілька способів перекладу, які можна застосовувати при роботі з різними ФС.

Запозичення дозволяє вирішити перекладацькі проблеми лінгвістичного характеру. Перекладач звертається до нього тоді, коли необхідно створити певний стилістичний ефект. Наприклад, при перекладі з німецької мови, перекладач може вжити «бюргер», чи «бундестаг» для створення соціального колориту. На противагу цьому способу перекладу можна виділити дослівний переклад, який може виступати початковим етапом для розуміння складних місць оригіналу. Однак, якщо в тексті є синтаксичні конструкції, яких немає в українській мові, то дослівний переклад тільки ускладнить розуміння значення оригіналу. Наприклад, дослівний переклад наведеного нижче речення не сприяє правильному його розумінню:

Er lässt sein Auto reparieren / Він залишає свою машину відремонтували

Правильний переклад:

Він ремонтує свою машину.

Транспозиція, яка полягає у переході слова із однієї частини мови в іншу або використання однієї форми мови у функції іншої, застосовується як у межах однієї мови, так і при перекладі: die demokratischen (прикметник) Schriftsteller – письменники-

демократи (частина складного слова); Produktion von mehr (порівн. ступінь прикметника) hochwertigen Konsumgütern – збільшення (віддієслівний іменник) випуску високоякісних товарів народного споживання. В перекладі розрізняють два типи транспозиції: 1) обов'язкову транспозицію і 2) факультативну транспозицію. Перекладач вдається до такого способу, якщо отриманий зворот є більш сприйнятливим з погляду звучання у фразі або ж дає можливість зберегти стилістичні нюанси. Перехрещування елементів у словосполученні також належить до транспозиції. Наприклад, власна назва – «Alexander der Große» в українському перекладі найчастіше зустрічається як «Александр Македонський», відповідно до усталених традицій вітчизняних перекладачів.

Адаптація є доцільною у тому випадку, коли у мові перекладу не існує ситуації, про яку йдеться мова в оригіналі. Її передають за допомогою ситуації, яка вважається їй еквівалентною. Яскравим прикладом може бути адаптація назв німецьких кінофільмів в українському перекладі: «Ohrenhase» – «Красунчик».

Звісно, що при роботі з текстами різних ФС способи перекладу відрізнятимуться; рівні мови, які беруться до уваги, також матимуть свою специфіку й особливості реалізації у тексті.

Література

1. Зубков М.Г. Сучасна ділова мова за професійним спрямуванням. Х.: Факт, 2006.– 496с.
2. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу. Вінниця.: Нова книга, 2000.– 448с.
3. Лихарёва В.Н. Письменный перевод с немецкого на русский в сфере профессиональной коммуникации. М.: АСТ-Пресс Школа, 2008.– 168 с.
4. Муратова В.Ф., Марченкова І.Ю.. Переклад функціональних стилів. Методичні рекомендації. Миколаїв.: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2014.– 108с.
5. Сиротинина О.Б.. Разговорный стиль. Функциональные стили и формы речи. Саратов.: Изд-во Саратов. ун-та, 1993.– 312с.

ПІД-СЕКЦІЯ 7. Переклад

СТИЛЬ ПЕРЕКЛАДУ ТА СТИЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧА

Науменко О.В.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Миколаїв)

Ключові слова: стиль перекладу, стиль перекладача, фоностилістика.

Key words: translation style, translator style, phonostylistics.

Останнім часом вчені все частіше акцентують увагу на існуванні індивідуального стилю не лише у письменників, а й у перекладачів [1; 4]. Пояснення цьому доволі просте: перекладачі – такі самі люди, вони не можуть повністю абстрагуватися від своєї особистості і «залізи у шкіру автора» [4, 378]. Стиль перекладача не варто плутати зі стилем перекладу.

У даній статті маємо на меті обґрунтувати різницю між цими двома поняттями. Дослідження є актуальним, адже проблема індивідуального стилю перекладача знаходиться у центрі сучасних перекладознавчих розвідок. В якості матеріалу обрано український переклад вірша Е.А.По «Ельдорадо», виконаний відомим вітчизняним перекладачем М.Стріхою [2].

Засновниця науки «стилістика перекладу» (translation stylistics), англійська дослідниця К.Малмк'єр (K.Malmkjaer) та її послідовниця Дж.Боуз-Беєр (J.Boase-Beier) дають таке визначення поняттю «стиль перекладу»:

Стиль перекладу – стиль тексту-оригіналу у сприйнятті перекладача, те, як цей текст передається у процесі перекладу, як він змінюється чи зберігається.

Пояснення стилю перекладача знаходимо у М.Бейкера (M.Baker):

Стиль перекладача – так званий «відбиток» (thumb-print), що виражається рядом лінгвістичних та нелінгвістичних рис, включаючи відкриті втручання, вибір перекладача щодо того, що саме перекладати, постійне використання певних стратегій, а також характерні мовні уподобання.

Визначення поняттю «індивідуальний

стиль перекладача» також можна дати за аналогією з визначенням індивідуального стилю письменника, запропонованим М.Шортом (M.Short). У такому випадку воно буде наступним: індивідуальний стиль перекладача – особлива манера письма перекладача, що відрізняється від манери письма інших, присутня у різних перекладах, незалежно від їх тематики та комунікативної цілі [5]. Проте, таке визначення є недостатньо об'єктивним, тому краще простежувати стиль перекладача на перекладах творів не одного, а різних авторів.

Дійсно, терміни «індивідуальний стиль письменника» та «індивідуальний стиль перекладача» зовнішньо подібні, але вони описують зовсім різні поняття: перше явище складається з трьох складових «задум – реальність – реалізація задуму», друге з чотирьох – «оригінал – його оцінка перекладачем – створення перекладу – порівняння створеного перекладу з оригіналом для відшліфування перекладу» [1, 137].

Поняття індивідуального стилю перекладача складається з трьох компонентів. У межах першої складової перекладач виступає як особистість із різноманітними іпостасями (ликами): як етнографічна, історична, соціальна, етнічна тощо істота. Другою складовою є лінгвістичні, професійні пристрасті перекладача. Третьою – формально-змістовна, суб'єктивно-критична оцінка оригіналу перекладачем [1].

Цікаве дослідження було проведено кафедрою перекладу фінського Університету Тампере (University of Tampere). Вчені мали на меті дослідити, чи мають перекладачі власні «стилістичні відбитки» (stylistic

fingerprints), які властиві письменникам. Матеріалом слугували російські художні твори та їх переклади фінською. Дослідники дійшли висновку, що перекладачі приймають багато індивідуальних рішень у процесі перекладу. Ці рішення, в основному, полягають у розширенні чи звуженні оригіналу, інтеграції чи фрагментації речень та абзаців, виборі граматичних форм, модальних дієслів, часток, союзів тощо. Проте, на думку вчених, це скоріше свідчить про наявність індивідуального набору інструментів та стилістичних засобів, а не про індивідуальний стиль чи манеру. Власний стиль та манера, що виявляються у багатстві словника та улюблених засобах, – це характеристика автора [4, 383]. З одного боку, у дослідженні вистає доказів цієї думки, але, з іншого боку, висновки фінських вчених здаються трохи суб'єктивними.

Таку ж думку розділяє і науковець А.М.Науменко. Він переконаний, що категорія «індивідуальний стиль перекладача» є не лише неминучою, а й необхідною складовою частиною перекладу [1, 138]. Вчений вважає, що «уникнути руйнуючої діяльності цих трьох складових індивідуального стилю перекладача неможливо, їх можна лише притишити, бо переклад без цих трьох компонентів індивідуального стилю перекладача існувати не може».

Найкраще явище індивідуального стилю перекладача можна спостерігати на зразках перекладів творів художньої літератури. Саме тому матеріалом дослідження було обрано поетичний твір.

Вірш «Eldorado» («Ельдорадо») – змістовно та технічно простіший для перекладу, від багатьох інших поезій Е.А.По. Зовнішній поштовх до написання вірша – золота лихоманка в Каліфорнії, коли всі рушили на пошук золота. Хтось збагатів, а хтось навпаки занепав, нічого не знайшовши. Але, звичайно, це лише зовнішній поштовх, бо насправді Ельдорадо для поета – це щось значно глибше, ніж просто Золота країна. Що саме – тут кожен повинен домислити сам, адже автор відповіді не

дає.

Вірш – невеликий за обсягом, складається з чотирьох строф, які налічують двадцять чотири рядки. Проте, за зовнішньою простотою криється багато змістовних та формальних питань.

Увесь твір побудовано на одній римі – *shadow / Eldorado*. В першій строфі йдеться про те, що лицар мандрував у сонячному сьайві і в тіні, шукаючи Ельдорадо. В другій строфі на його серце спала тінь, коли він довго й марно шукав Ельдорадо. В третій строфі він зустрів тінь і запитав, де ця земля Ельдорадо. І, нарешті, в останній строфі він почув пораду – зійти у долину тіней, якщо справді шукаєш, прагнеш цього Ельдорадо.

Англійські теоретики, що досліджували вірш, і досі сперечаються, наскільки ця єдина наскрізна рима була важлива для Е.А.По. Можливо, вона була просто зумовлена екзотичним словом Ельдорадо, для якого не так багато рим в англійській мові.

З питання наскрізної рими М.Стріха міркує, що «дотримуватися суворо однієї наскрізної рими – означало б у дуже тісному просторі цього вірша фатально втратити при відтворенні змісту» [3]. Тому перекладач вирішив «використовувати різні варіанти рим (*раду, поради*), які б несли певний граматичний паралелізм через увесь вірш» [3]. Він вважає це «щасливим варіантом», адже «можна гратися відмінками, бо глибоке «р» робить не такою страшною риму в різних відмінках, типу *ради / Ельдорадо*. В іншому варіанті, якби не було цієї опорної приголосної, така рима безумовно була б поганою і застосовуватися в цьому точному віршуванні не могла б. Але практично це чи не єдина точна рима, яку має в розпорядженні український перекладач» [3].

У вірші є ще одна рима, внутрішня, захована всередині слова, яка «викликала принаймні сотню поважних перекладознавчих статей» [3].

Over the Mountains of the Moon...

Тут графічно *Moon* римується з *Moun-*, а *-tains* переноситься в наступний рядок. Тож перекладачу варто вирішити, чи треба

відтворювати риму, яка виникає всередині слова. М.Стрісі хотілося зберегти знамениту внутрішню риму. «Місячні гори» він уникнув з тієї причини, що «не хотів писати довжелезну примітку з історії географічних відкриттів в Африці, яка неминуче відволікла б читацьку увагу від власне поезії» [3]. Тож він запропонував такий варіант:

*За непокір-
ні пасма гір...*

Щодо розміру вірша, спостерігаємо чергування чотиристопного і тристопного ямбів, і причому чотиристопний рядок розірваний надвоє, на два двостопних з внутрішньою римою:

*Gaily bedight,
A gallant knight...*

Проте, виникають проблеми з ритмом. Рядок *gaily bedight* написаний не ямбом, а хореем, тому є ритмічною «збивкою». І таких «збивок» у вірші багато.

М.Стріха вирішив дотримуватися наступної схеми: двостоповий ямб, двостоповий ямб, тристоповий ямб. Він помітив, що деякі його попередники намагалися полегшити собі завдання, додаючи зайвий склад у рядку, а іноді навіть зайву стопу. Перекладач погоджується, що інколи зайвий склад, дійсно, рятує, проте, такої допомоги вирішив собі не шукати. Також він не вдався до тонічного вірша, оскільки йому здалося, що «фонетично оригінал дає - виходячи з особливостей англійської просодії - більше підстав для прочитання через чіткий ямбічний текст» [3]. Однак, М.Стріха не надав належної уваги інтонаційним перебивкам. Відсутність модуляцій, суворо симетрична ритмічна схема надто згладжує авторську ритмо-метричну організацію.

Слово *knight* також непросто передати українською, адже еквівалент *лицар* (хорей) у рядок двостопового ямба не так легко поставити. Граматична конструкція типу «односкладове слово – потім *лицар* – і ще одне наголошене слово» (наприклад, «той лицар був») неминуче виглядала б штучно. В двостоповому ямбі єдиний варіант - запропонувати щось таке, щоб було

ясно: йдеться про лицаря, і разом з тим не вжити самого слова *лицар*. М.Стріха запропонував такий варіант:

*В ясній броні
Він день при дні,
Наспівуючи радо...*

Перекладачу вдалося зберегти ефект вершника, який мчить учвал: звукопис *броні / при дні* нагадує дзвін копит.

Наступне запитання є суттєво важливим у творі, адже у ньому міститься ідея.

*«Shadow», said he,
«Where can it be –
This land of Eldorado?»*

Філолог В.Радчук навів двадцять чотири варіанти інтонацій цього запитання. Кожен з цих варіантів потенційно може залучити різну перекладацьку схему вирішення. М.Стріха обрав наступний варіант:

*«О Тіне, дай пораду:
Іду здаля,
Та де ж Земля,
Що зветься Ельдорадо?»*

Ще одну складність представляє паралелізм – *sunshine and shadow*. Українською мовоюзберегти його практично неможливо, треба шукати якийсь інший, який фонетично нагадував би оригінал. М.Стріха запропонував передати *sunshine* як *спеку* і утворити інший паралелізм, відштовхуючись уже від цього слова.

У третій строфі найважливішим моментом є *pilgrim shadow*. М.Стріха гадає, що його перекладу «забрало значущості цієї тіні» [3]. Він написав *Тінь* з великої літери, щоб «читач зрозумів, що це не просто тінь від коня, а якась метафізична субстанція, яка зустрілася на дорозі в хвилини сумніву і виснаження» [3].

Сам М.Стріха повністю не задоволений своїм перекладом цього вірша, про що він неодноразово зазначає: «Оригінал настільки складний, що включає багато прочитань і можливість багатьох версій. Технічно, я думаю, мій текст найкращий з усіх наявних. Я сподіваюся, що хтось колись зробить кращий переклад. Але думаю, що однозначного вирішення не буде, а будуть з'являтися дедалі нові прочитан-

ня» [3]. Проте, не усі дослідники погоджуються, що переклад М.Стріхи технічно найкращий. Так, наприклад, О.В.Мазур зазначає, що випущення елементів образної структури не робить цей переклад найадекватнішим.

Враховуючи усе вищезазначене, можна зробити висновок про стиль перекладу вірша «Ельдорадо» та про стиль перекладача М.Стріхи. Переклад є точним за змістом та образністю, римованим та ритмічним. Його цілком можна назвати адекватним, хоча йому і бракує модуляцій та ритмічних «збивок». М.Стріха відповідально підійшов до перекладу. З аналізованого перекладу видно, що перекладачу властиве ви-

користання різних перекладацьких трансформацій, переважно логічного розвитку та транспозиції.

Список використаної літератури

1. Науменко А.М. Зібрання творів у 7 т. / А.М. Науменко. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2014. – Т.4. Перекладознавство. – 472 с.
2. По Е.А. Ельдорадо: Поетичні твори / Упоряд. А.Онишко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 304 с.
3. Стріха М. Перекладацькі майстерні // Матеріали семінару. – Режим доступу: classichome.org.ua (Дата звертання 15.02.2017.)
4. Mikhailov M., Villikka M. Is there such a thing as a translator's style? // Режим доступу: <https://pdfs.semanticscholar.org> (Дата звертання 15.02.2017.)
5. Short, Michael H. Exploring the Language of Poems, Plays, and Prose / Michael H. Short. – London and New York: Longman, 1996. – 399 p.

РАЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПИСЬМЕННОГО ПЕРЕВОДЧИКА В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Попова Л.И.

Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт», г. Киев

Ключевые слова: переводчик; условия труда; информационное общество; иностранный язык; письменный текст.

Keywords: translator; working conditions; information society; foreign language; written text.

В связи с развитием международной коммуникации, средств транспорта, связи, хранения, передачи и обработки информации возрастает значение текстов на иностранных языках для работы в различных областях теории и практики, а вместе с тем и роль переводчика. Большие объемы разнообразной информации обуславливают необходимость рациональной организации и оптимизации труда переводчика. В частности, это имеет большое значение при выполнении письменных переводов, поскольку здесь имеет место наличие всевозможных условий работы.

С одной стороны, следует учитывать потребности потребителей перевода. В зависимости от конкретной ситуации может потребоваться выполнение перевода в определенные сроки. В таком случае эта задача может стать приоритетной для конкретного заказа. Для выполнения заказа в определенный срок переводчику требуется умение оценивать текст с точки зрения времени, необходимого для работы. Может потребоваться создание возможностей привлечения других переводчиков, если текст настолько объемный, что даже при оптимальных условиях перевод не может быть выполнен одним переводчиком в назначенный срок. Здесь также может иметь значение умение находить информацию, необходимую для перевода текста, а также определение качества перевода (то есть, необходимой формы текста). Например, дополнительные усилия должны быть при-

ложены, если текст перевода по своей форме должен быть доступным для многих людей, которые с ним будут работать и которые имеют относительно небольшое время для ознакомления с ним. Эта проблема приобретает еще большее значение в условиях больших объемов разнообразной информации.

Хотя работа над формой текста является также задачей редактора, но все больше в практической деятельности это становится и задачей переводчика. В той или иной форме ведутся дискуссии по вопросу соотношения объема работы над текстом переводчика и редактора [2]. Можно утверждать, что многое зависит от конкретной ситуации, где роль играют уровень квалификации переводчика и редактора, их специализация, умение сотрудничать, а также цели текста, его стиль. Во многих случаях переводчик рассматривается как знаток языка и приемов перевода в целом (в большей степени), а редактор специализируется на определенных темах и типах текстов, работает с целью достижения определенной формы текста, необходимой в конкретной ситуации.

Достижение оптимальной для конкретного случая формы текста является также в некоторой степени искусством переводчика, зависит от его индивидуальных особенностей, сформировавшихся под влиянием различных факторов [1].

В некоторых случаях оптимальная форма текста объясняется значительным вре-

менем, затраченным на работу над ним. В других случаях утверждают, что значительного количества времени и усилий может быть недостаточно для создания оптимального для конкретного случая текста, что многое зависит от опыта, знаний, умений создателя текста, которые накапливаются и формируются индивидуально [3]. В таком случае создание текста приближается к искусству.

О переводе может идти речь и как о любой другой производительной деятельности, когда предполагается создание продукции определенного качества с затратой минимальных ресурсов, что требует создания оптимальных условий работы. В этом случае имеет значение умение переводчика подготовить свой организм к оптимальному выполнению работы (отдых, специальные упражнения для активации мышления, оптимизации физического состояния и т.п.), владение способами рационально организовывать свою работу, решать стан-

дартные и нестандартные задачи на пути достижения конкретной цели – создания готовой для потребления продукции.

Более подробное рассмотрение отдельных аспектов настоящей работы может стать перспективным в дальнейших исследованиях деятельности переводчика (в первую очередь, письменных текстов) в условиях информатизации общественных процессов и изменений производственных отношений.

Литература

1. Бархударов, Л.С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода. - М.: ЛКИ, 2008.- 240 с.
2. Галь Н. Я. Слово живое и мертвое: Из опыта переводчика и редактора. — 4-е изд., доп. — М.: Книга, 1987. — 272 с.
3. Попова Л.И. Стандартизованные и творческие аспекты труда переводчика: разнообразие и необходимость / Л.И. Попова // Литература, социология и культурология. Современные проблемы и перспективы развития/ Literatura, socjologia i kulturoznawstwo. Współczesne problemy i perspektywę rozwoju (30.01.2017 - 31.01.2017) – Варшава, 2016. – Т. 2. - С. 119-120.

МЕТАФОРА В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Надточій Юлія Миколаївна

старший викладач кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови
Київський політехнічний інститут імені Сікорського

Ключові слова: дискурс, метафора, мислення, когнітивний феномен, досвід

Практично будь який текст включає ті чи інші тропи, фігури мови або інші засоби надання виразності висловлюванню, які складають особливу функцію мовних одиниць – стилістичну. Найбільш характерною стилістичною одиницею являється метафора. Найпершою спробою окреслити межі метафори в науці пов'язано з іменем Арістотеля. З арістотельською концепцією заміни з античних часів конкурувала теорія порівняння, яку розробили Квінтіліан та Цицерон.

Важливи постулатом сучасної когнітивної лінгвістики є дискурсивний підхід до вивчення мовних фактів. Метафори, які функціонують у мові повинні розглядатися в дискурсі, у тісній взаємодії з умовами їх виникнення й формування, з урахуванням авторських, прагматичних настанов. Сучасний політичний дискурс багатий на метафори, які в текстах є засобами оцінності, полемичності, маніпулятивності, метафоричні вислови також образно характеризують опонентів. Їхні погляди, дії тощо.

Вивченню особливостей політичного дискурсу та метфори присвячено велику кількість наукових праць (Н.Д. Арутюнова, А.М. Баранов, Е.В. Будаєв, М. О. Васильєва, Т.С. Вершиніна, Х.П. Дацишин, В. З. Демянков, С.П. Денисова, В.І. Карасик, М. Johnson, G. Lakoffra in.) Дослідники політичної комунікації виділяють аргументаційну функцію метафори (засіб переконування), евристичну функцію (осмислення політичної реальності й формування продуктивних метафоричних моделей). О. Стоянова слушно зауважила: метафора, яка виконує такі функції, в політичному дискурсі об-

разно репрезентує суспільно-політичні й ідеологічні зміни в суспільстві [3, 60].

Метафора за своїм характером універсальна та інтернаціональна. Водночас метафора є глибоко національною, оскільки оснгу її становить система духовних, морально-етичних цінностей, які виробляються впродовж суспільного розвитку. Культура відіграє важливе значення у виборі й продукуванні певного типу метафоричних моделей [1, 183]. Таким чином, система метафор* це важлива частина національної мовної картини світу, національної ментальності. Тому важливо виявити в кожній мові продуктивні та актуальні метафоричні моделі, які «характеризують сприйняття етносом того чи іншого абстрактного поняття цієї сфери й політики взагалі» [2, 393].

Необхідно розглянути детальніше особливості функціонування метафори в політичному дискурсі. Дослідження метафори в мові політики за останні роки переживає справжній бум. Важливість вивчення політичної метафорики зумовлена тим, що метафоричні процеси беруть активну участь у формуванні сприйняття світу людиною, і тому на їх основі можна краще зрозуміти, яким чином людина пізнає дійсність. Аналіз використовуваних політиком метафор дає можливість виявити його приховані установки і цілі, відтворити реальний портрет його особи: «скажи мені, які метафори ти використовуєш, і я скажу тобі, хто ти є». Так метафора, що спочатку відносилась до сфери риторики, а пізніше увійшла до лінгвістики, потрапляє у поле зору таких суспільних дисциплін, як соці-

альна і політичнопсихологія, соціологія, теорія комунікації та ін. Дж. Лакофф і М. Джонсон виявили в структурі англійської мови – у її найзвичніших уживаннях – низку політично-значущих метафор. Політичні ідеології будуються на основі метафоричних термінів, політичні метафори можуть приховувати аспекти реальності, проте вони є більш значущими в політичній сфері, оскільки стримують життя і іноді можуть привести до керування людською свідомістю.

О.М.Баранов підкреслює теоретичні передумови використання метафор для дослідження поолітичної ситуації і політичного мислення:

- метафора є не просто мовним, а когнітивним феноменом, що відображає процес мислення;
- метафора дозволяє надати сенсу людського досвіду;
- метафори використовуються для категоризації проблемної ситуації і формують набір альтернатив для вирішення проблемної ситуації (так, осмислення опонента в суперечці ворога в метафорі війни спричиняє збільшення конфліктності спілкування в порівнянні з метафорою танцю, в якій суперечка розуміється як спільна діяльність для досягнення естетичного ефекту);
- як «стерті» або конвенціональні метафори, так і нові, креативні метафори, характеризують процеси мислення, відображаючи особливості сприйняття абстрактних і конкретних категорій;
- схильність до використання конфліктних метафор (типу війни, спорту, змагання) характеризує конфліктне, кризисне мислення; схильність до органістичних метафор (рослина- дерево, організм) відображає неконфліктне осмислення досвіду;
- конструктивні метафори (механізм, будова) властиві раціоналістичному способу мислення [1, 57].

Вивчення політичної концептуальної метафори в дискурсі – це дослідження ступеня дії різноманітних мовних, культурологічних, соціальних, економічних, політич-

них і інших чинників на національну систему концептуальних політичних метафор. Поява деяких метафор безпосередньо корелює зі зміною соціально-політичної обстановки в країні або зі зміною соціально-політичної обстановки в країні або зі змінами в культурному просторі суспільства.

Та, здавалося б, сфера політики повинна бути бідною на метафори, адже мовлення публічного політика значно складається з комісивних актів (комісивні актививключають саму можливість амбівалентного розуміння, тому і метафорику). Але, як тільки центр тяжіння переноситься на емоційну дію, що в політичному житті трапляється надзвичайно часто, заборона на метафору змінюється. Метафори, які використовуються в політичному мовленні, – не є риторичною прикрасою, вони конкретний спосіб сприйняття політичних подій,... і цей спосіб сприйняття впливає (часто непомітно для діячів політичного простору і навіть для експертів) на характер відповідних рішень і дій, на засоби ведення політичного діалогу...

Метафоризація – це процес, що приводить до отримання нового знання про світ шляхом використання вже існуючих в мові назв. В цьому процесі взаємодіють наступні сутності чи “актанти”: суб’єкт метафори і його мовне знання просвіт, з однієї сторони, а з іншої його знання мовних значень і їх асоціативних комплексів [3, 46]. Метафоричний процес тлумачить різні дослідники по-різному. І чим більше думок, тим більше класифікацій пропонується. Найважливішим компонентом механізму метафоризації є процедура порівняння. Вона зводиться до пошуків спільних ознак, метафора може бути виведена з порівняння і заснована на паралелілізмі різнопорядкових явищ.

Література:

1. Баранов А.Н. Метафорические грани феномена коррупции // Общественные науки и современность. -2004. -№2. -С.45-67.
2. Кулина Н.А. Сущность возникновения метафор. Автореф. дис. канд.филолог. наук. -Воронеж, 1969. - 16с.
3. Теля В. Н. Метафора в языке и тексте.- М.: Наука, 1988

ПОД-СЕКЦИЯ 7. Перевод.

ОСОБЕННОСТИ НЕМЕЦКОГО СЛЕНГА И ЕГО ПЕРЕВОДА НА МАТЕРИАЛЕ КРЕОЛИЗОВАННОГО ТЕКСТА «КТО Я»

Ворона Т. А.

Преподаватель Черноморский национальный университет им. Петра Могилы
Кафедра теории и практики перевода

Ключевые слова: креолизованный текст, сленг, транскрипция, транслитерация, описательный перевод, функциональный аналог.

Key words: creolized text, slang, transcription, transliteration, descriptive translation, functional analog.

Мы живём в период быстрого развития новых технологий. Люди стремятся получить максимальное количество впечатлений за минимальный отрезок времени. Кинофильмы становятся идеальным решением поставленной задачи: зритель получает аудиоинформацию (реплики героев и спецэффекты) и видеоинформацию (мика, жесты, движение героев и др.)

За последние годы возрос интерес к поликодовому, креолизованному тексту, что отмечается в исследовании таких учёных как Е. Е. Анисимова, В. М. Березин, Л. С. Большаянова, Н. С. Валгина, Л. В. Головина, А. Ю. Зенкова, О. Л. Каменская, В. М. Ключанов, Э.А. Лазарева, Н. В. Месхишвили, О. В. Пойманова, Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов, L. Bardin, V. Karlavaris, S. D. Sauerbier и др.

Мир креолизованных текстов чрезвычайно многообразен. Он охватывает тексты газетно-публицистические, научно-технические, тексты-инструкции, иллюстрированные художественные тексты, тексты рекламы, афиши, комиксы, плакаты, листовки и др. Роль креолизованных текстов стремительно возрастает по мере «эскалации изображения», знаменующей собой качественно новый процесс развития речевой коммуникации, отвечающий потребностям современного общества [2].

Само слово **креолизация** означает «комбинирование средств разных семиотических систем в комплексе, отвечающем условию текстуальности» [1]. Термин «креоли-

зованные тексты» в 1990 году предложили Ю.А. Сорокин и Е.Ф. Тарасов, обозначив тексты, «фактура которых состоит из двух неомогенных частей» [5]. В публикациях последнего времени также применяются термины «поликодовые тексты» [1].

Все ученые сходятся в одном: доминанту поля паралингвистических средств креолизованных текстов образуют иконические (изобразительные) средства, интегрированные в вербальное сообщение в содержательном, содержательно-композиционном и содержательно-языковом аспектах. Функционируя в едином семантическом пространстве, взаимодействуя друг с другом, вербальный и иконический компоненты сообщения обеспечивают целостность и связность креолизованного текста, его коммуникативный эффект. Таким образом, в процессе восприятия реципиентом креолизованного текста происходит двойное декодирование заложенной в нем информации, в результате чего создается единый общий концепт (смысл) креолизованного текста[6].

Перевод креолизованного текста является достаточно сложным процессом: не обязательно передать не только смысл высказывания (учитывая возраст и социальное положение героя), а и синхронизировать его мимикой героя (временной отрезок фразы-перевода не должен превышать по длительности оригинал).

Существует несколько видов перевода креолизованных текстов: дубляж (синхро-

низация перевода с видео, подбор похожего голоса), субтитрование (подача текста-перевода внизу экрана), закадровый перевод (аудиотекст перевода накладывают на оригинал, в основном этот вид перевода есть одnogолосым и используется при переводе документальных фильмов).

Конечно, дубляж считается самым до-рогим видом перевода, но и наиболее качественным, а также удобным для зрителя.

Современный кинематограф стремится к тому, чтобы показать настоящую жизнь обычных людей без идеализации героев, позитивные и негативные стороны их характеров, то есть максимально сблизить зрителя и героя. Это привлекает внимание зрителя, так как он замечает в каждом персонаже общин с ним модели поведения, комплексы, таланты, страхи, переживания и др.

Так фильм «Кто я?», главными героями которого являются четверо молодых мужчин, вмещает в себе фразы разговорного стиля и молодёжного сленга. Они являются характерными для общения современной немецкой молодёжи.

Сленг (англ. *slang*) – 1) то же, что жаргон, преимущественно в англоязычных странах; 2) Вариант разговорной речи (в т. ч. экспрессивно окрашенные элементы этой речи), не совпадающий с нормой литературного языка [3]. По определению Розенталь Д.Э., Теленковой М.А., сленг – это слова и выражения, употребляемые лицами определенных профессий или социальных прослоек [4].

Не во всех ситуациях даже носители языка могут понять сленг, поэтому естественно при его переводе возникают определенные трудности: в целевом языке не существует слова с такой же эмоциональной окраской; слово является или состоит из английских и американских заимствований; сложные слова. Для передачи немецкого сленга используют несколько приемов: функциональный аналог; перевод при помощи литературного языка, описательный перевод, транслитерация или транскрипция англицизмов.

Для более детального рассмотрения перевода сленга стоит обратить внимание на примеры из кинофильма «Кто я».

Когда главный герой Бенджамин рассказывает о себе, он говорит: «*War ich eine Null unter Einsen*» – я был никем [7]. Перевод выполнен литературным языком и поэтому теряет сравнение Бенджамина с другими. Возможен такой вариант «Я был нулём среди единиц». Хотя такой перевод считается дословным, зато он передает сравнение героя с другими людьми. Также самая маленькая единица информации, которая может быть представлена в компьютере – бит – имеет два значения: 1 и 0. Единица – включен, ноль – выключен. То есть, единицы – общественно-активные люди, а ноль (Бенджамин) – пассивный.

Также главный герой характеризует себя как «*Außenseiter*» аутсайдер [7]. Переводчик подает следующие варианты: «индивидуалист», «замкнутый человек», «посторонний», «непосвященный», «аутсайдер» [8]. В данном случае использована транскрипция английского слова «*outsider*».

Ещё одна характеристика героя – *Freak* – фрик [7]. Для передачи англицизма использована транскрипция, благодаря чему сохранено и коннотативное значение слова, и указание на его иностранное происхождение.

Бенджамин описывает своего кумира-хакера словами: «*Der Star der Szene*» – звезда среди хакеров [7]. Существуют следующие варианты перевода слова «*Der Star*» – «звезда», «знаменитость», «кумир» [8]. *Die Szene* – «сцена», «явление», «тусовка», «сфера», «область» [8]. Возможными были варианты: «звезда в нашей сфере», «кумир хакеров». При переводе был использован функциональный аналог.

Так как хакеры всё время сидят перед компьютерами они употребляют Риталин. Бенджамин называет его «*Der Wachmacher unter Hackern*» – хакеры пьют его чтобы взбодриться [7]. В данном случае использован описательный перевод. Возможен такой вариант: «бодрящее средство хакеров».

В тексте часто используются существительные, которые описывают негативные стороны человека: «*Spasti*» – придурок [7] (функциональный аналог), «*Spatzenhirn*» – тупица [7] (функциональный аналог), «*Sei kein Arsch*» – не будь козлом [7] (функциональный аналог), «*Idiot*» – идиот [7] (транслитерация), «*Alles scheiss Schmarotzer*» – сплошные халявщики [7] (функциональный аналог). При переводе последнего словосочетания был употреблён прием компрессии: опущено слово «*scheiss*», которое подчёркивает негативное отношение говорящего. Альтернативный вариант – «все – чёртovsky халявщики».

Также в тексте есть англицизмы такие как «*Jackpot*» – джекпот [7] (транскрипция), «*Megaparty*» – вечеринка [7] (функциональный аналог). Вызывает интерес слово «*Megaparty*», которое состоит из двух слов «*mega*» (огромный) и «*party*» (вечеринка). При переводе был использован приём компрессии и опущено слово «*mega*», вследствие чего было упущено экспрессивно-оценочное значение слова. Во избежание данного явления можно передать сложное слово при помощи калькирования «мега вечеринка». Можно предположить, что слово «*mega*» было опущено для синхронизации перевода с мимикой героя, чтобы не нарушать временные рамки. Тогда можно рассмотреть вариант транскрипции «мега пати», так как слово «*party*» является широко известным среди русской молодёжи.

Когда речь идёт о полицейских, то их называют «*Die Bullen*» – копы [7]. Но «коп» – это американское слово, для русского зрителя более приемлемым является перевод «менты» или «мусора».

Поторапливая товарищей, один из хакеров говорит: «*Zack zack*» – живей [7]. Переводчик подает такие варианты: «чик-чик»,

«хоп-хоп», «раз-раз», «раз-два», «живей», «скорей» [8]. В данном случае использован функциональный аналог, но повторение одного слова дважды употреблено не случайно, а для подчёркивания динамики происходящего. Поэтому более адекватным был бы один из переводов «чик-чик», «хоп-хоп», «раз-раз», «раз-два», которые согласны с оригиналом передают и динамику.

Таким образом, можно сделать заключение, что перевод сленга является трудным процессом, так как не все эмоционально-маркированные слова одного языка имеют аналоги в другом. Кроме того, лексический склад сленга постоянно меняется: некоторые слова становятся литературными, а некоторые перестают использоваться. В настоящей статье были рассмотрены примеры перевода сленга в креолизованном тексте. В таком виде перевода практически исключается описательный метод перевода, так как существуют чёткие временные рамки.

Список использованной литературы

1. Бернацкая А. А. К проблеме креолизации текста: история и современное состояние//Речевое общение: специализированный вестник. Красноярск: Красноярск, гос. гуманитарн. ун-т, 2000. Вып. 3 (11). 104-110
2. Каменская О. Л. Лингвистика на пороге XXI века// Лингвистические маргиналии. Сборник научных трудов МГЛУ. Вып. 432. М., 1996 – с. 13–21.
3. Новая иллюстрированная энциклопедия. – М., 2004.
4. Розенталь Д. Э., Теленкова М. А. Словарь-справочник лингвистических терминов. – М., 1976.
5. Сорокин Ю. А., Тарасов Е. Ф. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция/ Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов//Оптимизация речевого воздействия. – М.: Высшая школа, 1990. – С. 180–186.
6. Удод Д. А. Креолизованный текст как особый вид паралингвистически активного текста [Текст]// Современная филология: материалы II междунар. науч. конф. (г. Уфа, январь 2013 г.). – Уфа: Лето, 2013. – С. 97-99.
7. <http://tfile.co/forum/viewtopic.php?t=771925>
8. <http://www.multitrans.ru>

